

ΠΑΝΔΩΡΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ.

Συντάκται: Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ, Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ, Ν. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ. κ.λ.

ΤΟΜΟΣ Α.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ ΙΓ'. ΟΚΤΩΜΒΡΙΟΥΣ 1850.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ. Ο Αδθέντης του Μωρέως. (συνέχεια), υπό 'Α. 'Ρ. 'Ρ. —
Περί της πρώτης διαδόσεως του χριστιανισμού εις την Ελλάδα. Έκ του Γερμανικού,
υπό Κ. Π. — Περί μαγείας και μαγνητισμού κατά την 'Ασίαν. υπό Ν. Δ. — Φαντασία
'Αραβική. — Η χιονώδης Θύελλα. Μετάφρασις υπό Ν. Δ. — Το όρος 'Αραράτ. —
'Ριένζης (συνέχεια) εκ του 'Αγγλικού, υπό Ν. Δ.

ΕΙΚΟΝΕΣ. Ψύλλος Αιγύπτιος — Φαντασία 'Αραβική. — Το όρος 'Αραράτ

ΑΙ ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ ΓΙΝΟΝΤΑΙ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ, παρά τοις Συντάκταις, και παρά τῷ Τυπογράφῳ Κ. Χρ. Δούκα.

ΕΝ ΤΗ ΛΟΙΠῃ ΕΛΛΑΔΙ, παρά τοις ΚΚ. ἐπιτάταις τῶν ταχυδρομείων.

ΕΚΤΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, παρά τοις ΚΚ. Ἑλλ. προίενοις.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ, παρά τῷ Κ. Γ. Σταυρίδῃ.

ΕΝ ΣΜΥΡΝΗΙ, παρά τῷ Κ. Ι. Μάγῃ.

ΤΙΜΗ ΕΤΗΣΙΑΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ.

ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ δρ. 16, ἐλευθέρῃ Ταχυδρομικῶν.

ΕΝ ΤΟΥΡΚΙΑΙ γρόσις 80, ἐλευθέρῃ Ταχυδρομικῶν.

ΕΝ ΔΑΚΙΑ: Δίστηλα 3 1/2 δμ.

ΕΝ ΡΩΣΣΙΑΙ: Ρούβλ. ἀργ. 7, δμ.

ΕΝ ΤΗ ΙΟΝΙῳ ΠΟΛΙΤΕΙΑΙ: Δίστ. 3, δμ.

ΑΛΛΑΧΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ Φράγκ. 16. Τὰ Ταχυδρομικὰ καὶ τὰ Ἑλλοτικὰ Συνδρομητῶν.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΧΡ. ΑΝΑΣΤ. ΔΟΥΚΑ.

1850.

Α Γ Γ Ε Λ Ι Α.

Εἰς τὸ ἐξώφυλλον τῆς ἡ Πανδώρα θέλει ἀναγγέλλει πάντα τὰ ἐν Ἑλλάδι ἐκδιδόμενα βιβλία, ὧν ἀντίτυπον ἤθελε σταλῆ πρὸς τὴν διεύθυνσιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν· προσέτι δὲ καὶ προσοχῆς τινοσ ἀξία ξένα βιβλία, τὰ ὁπωσδήποτε ἀφορῶντα τὴν ἀρχαίαν ἢ νέαν Ἑλλάδα.

Εἰς τὸ αὐτὸ δὲ ἐξώφυλλον δέχεται νὰ καταχωρίζῃ καὶ παντὸς εἶδους φιλολογικὰς ἀγγελίας, πρὸς 20 λεπτά τὴν γραμμὴν διὰ δημοσίευσιν εἰς ἓν μόνον φυλλάδιον, πρὸς 40 λ. δὲ διὰ τρεῖς ἀλλεπαλλήλους δημοσιεύσεις.

ΛΟΓΟΣ

ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣ ΤΗΝ 20 ΜΑΙΟΥ,

Κατὰ τὴν ἐπέτειον ἑορτὴν τοῦ Πανεπιστημίου,

Παρὰ τοῦ

Κ. Π. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ,

Καθηγητοῦ τοῦ διοικητικοῦ δικαίου

Κατ' ἐντολὴν τῆς Ἀκαδημαϊκῆς συγκλήτου.

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ Τυπογραφείου Ἑμ. Ἀντωνιάδου

Τιμᾶται δραχ. 1. καὶ λεπ. 25.

ΓΥΝΑΙΚΟΝΟΜΙΑ.

ΗΤΟΙ ΚΟΡΗΣ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΟΣ ΒΙΩΤΙΚΗ.

Ἐπὶ τῆς Λεοντίνης Γυνθέρου

Μεταφρασθεῖσα ἐκ τῆς Γερμανικῆς ὑπὸ Γ. Ἀθ. Γεράκη.

Ἀθήνησι. Τύποις Ἰ. Α. Βακαλοπούλου 1850.

Τιμᾶται δραχ. 3.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΠΕΡΙ ΓΥΝΑΙΚΕΙΩΝ ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΗΜΑΤΩΝ.

Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τῆς Τυπογραφίας Ἡ. Χριστοφίδου 1949.

Τιμᾶτ. δραχ. 4.

Ἡ Ἑρμηνεία αὕτη ἐξετασθεῖσα καὶ ἐν Ἑλλάδι δι' ἐφαρμογῆς ἐλῶν τῶν ἐν αὐτῇ ὄρων, ἀπεδείχθη ἀκριβεστάτη.

ΦΥΛΛ. 13

TOM. A.

Η ΠΑΝΔΩΡΑ.

Ο ΑΥΘΕΝΤΗΣ ΤΟΥ ΜΩΡΕΩΣ.

Λιγήμα. Υπό 'Α. 'Ρ. 'Ρ.

(Συνέχεια. Ίδὲ φυλλάδιον 12^ο.)

* ΚΕΦ. ΙΖ'.

Τὴν ἐπαύριον ἐξηκολούθησαν τὴν ὁδοπορίαν, ἣτις ἀναπαυτικῶς χωροῦσα, καὶ συνεχῶς διακοπτομένη, διήρκεσε σχεδὸν τρεῖς ἡμέρας ἀκόμη. Μετὰ δὲ τὴν μεσημβρίαν τῆς τρίτης, ὅταν εἰσῆρχοντο εἰς Ἀνδραβίδα, παρετήρησαν γενικὴν κίνησιν εἰς τὴν πόλιν ταύτην, καὶ ἐορτάσιμον τὴν ὄψιν αὐτῆς, καὶ παρὰ τὸ σύνθηρος ζωηράν. Μόλις δὲ προέβησαν τινὰς ἐκατοστάς βημάτων, καὶ ὁ Κιβιτάνος, εἰδοποιηθεὶς ὑπὸ

Τόμος Α.

τῆς προδραμούσης σήμης, ἔβησαν εἰς προὔπατητι των.

— Δὲν μοὶ λέγετε, κύριε Δήμαρχε, τῷ εἶπεν ὁ Βιλλαρδουίνος μετὰ τὰς πρώτας τῆς ὑποδοχῆς δεξιώσεις, τί δηλοῖ τῆς πόλεως σας ὁ παροξυσμός; Δὲν ἤξευον ὅτι ἔχετε πανήγυριν εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην.

— Δὲν ἔχομεν πανήγυριν, ἀπήντησεν ὁ Δήμαρχος, ἀλλ' ἡ ἔλευσις τῆς ἐπισήμου κυρίας ἀνεπτέρωσεν ὅλην τὴν πόλιν.

— Τῆς ἐπισήμου κυρίας! εἶπεν ὁ Βιλλαρδουίνος μετ' ἐκπλήξεως. Τίνος ἐπισήμου Κυρίας;

— Τῆς πριγκιπέσσης ἣτις ἦλθεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως.

— Σᾶς ἦλθε πριγκιπέσσα ἐκ Κωνσταντινουπόλεως! καὶ διατί δὲν με εἰδοποιήσατε, Κύριε Κιβιτάνε;

Ὁ Δήμαρχος ἠτένισε τὸν Βιλλαρδουίνον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Ἐπειτα δὲ ἀπεκρίθη

Φυλλ. 13

— Μὲ συγχωρεῖτε, Ὑψηλότατε, Σᾶς εἰδοποίησα χωρὶς ἀναβολῆς, ἀλλὰ ὁ ταχυδρόμος μου, διαβάς διὰ τῆς Λακεδαιμόνου δὲν σᾶς ἐπρόφθασε.

— Καὶ ποῖα εἶναι ἡ πριγκιπέσσα ἣτις ἦλθεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως;

— Εἶναι ἡ ἐκλαμπροτάτη Ἀγνή ἡ Κουρτεναίη.

— Ἀγνή ἡ Κουρτεναίη! εἶπεν ὁ Βιλλαρδουῖνος συλλογιζόμενος καὶ καθ' ἑαυτὸν ὀμιλῶν. Ἀγνή, πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἀνεψιά τοῦ αὐτοκράτορος λοιπὸν, ἡ θυγατὴρ τῆς Ἰολάνθης, τῆς ἀδελφῆς του.

— Μάλιστα, Ὑψηλότατε.

— Καὶ πῶς ἦλθε; καὶ μετὰ τίνος ἦλθε;

— Ἦλθε μὲ τρία μεγάλα πλοῖα τοῦ αὐτοκράτορικοῦ στόλου.

— Ἐνωῦ τώρα, εἶπεν ὁ Βιλλαρδουῖνος ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Ροβέρτον. Αὐτῶν τῶν τριῶν πλοίων ἡ ἐμφάνισις μοὶ ἀνηγγέλη ὅταν ἤμην εἰς Βλιζίρι, καὶ ἐξ αἰτίας αὐτῶν, νομίσας ὅτι φέρουσι τὴν ὑμετέραν Ἐξοχότητα, ἔσπευσα νὰ μεταβῶ εἰς Καλαμάταν. — Καὶ τίς συνοδεύει τὴν ἡγεμονίδα; ἠρώτησε τὸν Διοικητὴν.

— Εἰς ἐπίσκοπος, ἀπήντησεν ὁ Διοικητὴς, καὶ δύο γέροντες ναῖται, ἐπίσημοι εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν αὐλὴν, καὶ λαμπρὰ ἱπποτῶν συνοδία.

— Ἀλλὰ τί σημαίνει ἡ ἀποστολὴ αὕτη, καὶ ποῦ ἀπέρχεται ἡ ἡγεμονίς, δὲν ἐδυνήθητε ν' ἀνακαλύψετε, Κύριε Δήμαρχε; ἠρώτησεν ὁ Αὐθέντης.

— Ὁ! δὲν εἶναι μυστήριον τοῦτο, ἀπεκρίθη ὁ Κιβιτάνος. Ἡ Ἐκλαμπρότης Τῆς ἀπέρχεται εἰς Ἰσπανίαν, νὰ νυμφεῖται τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα τὸν Βασιλέα τῆς Ἀρραγωνίας. Ἐναντίοι ἀνεμοὶ, καὶ τὶς βλάβη τῶν πλοίων τῆς τὴν ἠνάγκασαν νὰ προτορμισθῇ εἰς Ποντικόν.

— Παράδοξα πράγματα μᾶς διηγείσθε, Κύριε Κιβιτάνε. Ἀλλ' εἰπέτε μοι, τῆ ἀπεδόθησαν ὄλαι αἱ εἰς τὴν γέννησίν τῆς, αἱ εἰς τὴν νείαν τῆς θέσιν ἀνήκουσαι τιμαί; Ὁ υἱὸς μου Γοδοφρείδος ἐμελλε νὰ ἔλθῃ εἰς Βλιζίρι καὶ Ἀνδραβίδαν διὰ τινὰς υποθέσεις. Ἐφθασεν; Ἐξετέλεσε τὰ καθήκοντα τῆς ζηνίας πρὸς τὴν εὐγενῆ κόρην τῶν Αὐτοκρατόρων;

— Ἡ Ἐκλαμπρότης τοῦ εφθασε πρὸ τριῶν ἡμερῶν διευθυνόμενος πρὸς Βλιζίρι. Ἀλλ' ὅταν ἔμαθε τὴν ἀφίξιν τῆς ἡγεμονίδος, ἐμείνεν ἐνταῦθα, καὶ ἐτέθη εἰς τὰς διαταγὰς τῆς.

— Εὐτυχῆς σύμπτωσις! ἀνέκραξεν ὁ Βιλλαρδουῖνος. Εἶχον προσέτι μνηστὴς εἰς τὴν Ἰσαβέλλαν νὰ ἔλθῃ εἰς Ἀνδραβίδαν ὅπου σκοπὸν ἔγω νὰ μείνω μῆνας τινάς. Ἄν εφθασε ταγέως, θὰ ἐδυνάμην ν' ἀνταποκριθῶ ἀξιώτερον εἰς τὴν μεγάλην καὶ ἀπροσδόκητον τιμὴν ἣν μᾶς παρέσχον οἱ ἀνεμοὶ καὶ ἡ τύχη.

— Ἀλλ' ἡ Αὐτῆς Ἐκλαμπρότης, εἶπεν ὁ Δήμαρχος, εφθασεν ἀπὸ σήμερον τὸ πρωί.

— Εφθασεν! εἶπε περιχαρῶς ὁ Βιλλαρδουῖνος. Ἀγαθὴ τύχη. Θέλομεν δυνήθῃ λοιπὸν νὰ προσπερθώμεν πρὸς τὴν ὑψηλὴν ἡμῶν ξένην οὐχὶ ὡς ἀγροῖκοι! Καὶ εἰς τοῦτο θέλετε συντελέσει, Κύριε Κιβιτάνε.

— Καλὸς οἰωνός, εἶπεν ὁ Πετραλιέφας εἰς τὸ

σὺς τοῦ Βιλλαρδουῖνου. Ἡ τύχη συνεκάλειεν εἰς τὴν ἐνωσιν τῶν παιδιῶν μας μάρτυρας ἐπιστηματάτους.

Ὁ Βιλλαρδουῖνος τῷ ἔσφιξε τὴν χεῖρα φιλικῶς χωρὶς ν' ἀποκριθῇ. Ὅταν δὲ ἔφθασαν ἐμπρὸς τῆς θύρας του,

— Ἄ! ἐλητημόνητα νὰ σᾶς ἐρωτήσω, εἶπε πρὸς τὸν Δήμαρχον. Ὁ ἐπίσκοπος Ὠλένης εἶναι εἰς Ἀνδραβίδαν;

— Μάλιστα, ἀπεκρίθη αὐτός, βίβας νέον βλέμμα περιεργείας εἰς τὸν Βιλλαρδουῖνον· ἐδῶ εὐρίσκεται.

— Τότε πέμψατε νὰ τὸν εἰδοποιήσῃτε ὅτι ἦλθον, καὶ θέλω νὰ τὸν ἰδῶ. Καὶ ἐνθυμηθῆτε νὰ προπαρασκευάσῃτε τὴν πόλιν σας ὅσον πολυτελέστερον δύνασθε. Αὐριον ἐλπίζω νὰ ὑποδεχθῶμεν ἐδῶ τὴν Ἐκλαμπροτάτην ἀνεψίαν τοῦ Αὐτοκράτορος.

Μετὰ ταῦτα δ' ἀνέβη εἰς τὴν ἡγεμονικὴν οἰκίαν του, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν ἐπιστημοτέρων ἐκ τῶν ὀπαδῶν του· καὶ, ἀφ' οὗ παρουσιάσεν αὐτοὺς εἰς τὴν Ἰσαβέλλαν, ἣτις ἐδέχθη τὴν Ἄνναν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς μὲ ἀληθῆ χαρὰν καὶ στοργὴν μητρὸς, ὁ μὲν Πετραλιέφας μετὰ τῆς ἐκγόνου τοῦ ἀπεσύρθησαν εἰς τὴν οἰκίαν των νὰ ἀνακαυθῶσι, τὸν δὲ Ροβέρτον κατῴκισεν ὁ Βιλλαρδουῖνος παρ' ἑαυτῶν.

— Φίλοι, εἶπεν ὁ ἱππότης τῆς Καμπανίας πρὸς τὸν Νόννον καὶ τὸν Ραιμόνδον μεθ' ὧν κατεκλείσθη εἰς τὸ δωμάτιόν του. Ἰδοῦ, ἀπέρχομαι ὡς ἦλθα λοιπὸν· ἐσβέσθησαν ὡς ἀπατηλὴ λάμψις αἱ προσδοκίαι τοῦ μεγαλείου, τὰ ὄνειρα τῆς φιλοδοξίας. Ἀδιαφορῶ δι' αὐτά. Ὁ ἱππότης τὴν δόξαν του φέρει μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ τὸ μεγαλεῖόν του εἰς τὴν αἰχμὴν τῆς λόγχης του. Ἐν ὅσῳ ὑπάρχουν ἔχθροὶ τῆς χριστιανότητος, ὑπάρχει θέρος δόξης ἄφθονον διὰ τοὺς ἀνδρείους. Ἐν μόνον τρομάζω, τὴν κοπτερὰν μάχαιραν τοῦ γελοίου· εἰς τὴν Γαλλίαν δὲν ὑπάρχει ὄπλον φοβερώτερον ἀπ' αὐτό. Ἐλθὼν ὡς κεκρυμμένος τοῦ αὐθεντικοῦ θρόνου μνηστῆρ, ἀπερχόμενος ὡς παιδίον μαστιγωθέν, ποῖαν ἐξαιρετικὴν σαρκασμοῦ ὕλην δὲν θέλω παρέξει εἰς τὰς αὐλικὰς ἐχίδνας. Αἱ γυναῖκες θέλουσιν ὀμιλεῖν περὶ ἐμοῦ μετὰ μειδιάματος, καὶ τὸ ὄνομά μου θέλει ἴσως περάσει εἰς τῶν Τρουβαδούρων τὰ ᾄσματα.

— Μὴ βλέπετε, εἶπεν ὁ Ροβέρτος, τὴν θέσιν σας ὑπὸ μελανὰ χρώματα. Ἦλθετε εἰς τὴν Πελοπόννησον ὑπακούσαντες εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ Ὑψηλοτάτου θεοῦ σας. Ἐπράξατε πᾶν ὅ,τι ἡ φρόνησις, πᾶν ὅ,τι τὸ καθῆκον ἀπῆται· ἀλλὰ περιστάσεις ἀνεξάρτητοι τῆς θελήσεώς σας σᾶς ἀνεχάϊτισαν καθ' ὁδόν, καὶ τότε πάλιν ἐσβέσθητε τὴν βουλήν τοῦ αὐθέντου καὶ θεοῦ σας, καὶ ἀπὸ ὑπέρτατον κινούμενοι τιμῆς αἰσθημα, ἀγογγύστωσθε καὶ γενναίως παρητήθητε τοῦ αὐθεντικοῦ θρόνου, ὃν ἐστέλλεσθε νὰ καταλάβητε. Αὕτη οὐχὶ σαρκασμῶν, ἀλλὰ παντὸς ἐπαίνου εἶναι ἀξία διαγωγὴ.

— Παρηγορεῖς τὴν ἀθυμίαν μου, φίλε Ραιμόνδε, ἀπεκρίθη ὁ Ροβέρτος, καὶ μοὶ ἐμπροσθὰς θαρρὸς διὰ τὴν ἐπιστροφὴν μου· ἦσαν ὅμως, πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν, δυστυχεῖς αἱ περιστάσεις τῆς ὁδοπορίας μας.

— Τῷ ὄντι ὑπέλαβον ὁ Νόννος, ὅστις ἐφαίνετο

πολὺ ἀποβαλὼν τῆς ἀρχαίας ἀνυπομονησίας καὶ μεμψιμοιρίας του. Τῷ ὄντι, δὲν ἤξεύρω τίς βίασκανος ἐφθαλμὸς μᾶς εἶχε μαγεύσει· διότι μᾶς ἐπολέμου ἡ φύσις καὶ ἡ τύχη, ἐν ᾧ οἱ ἄνθρωποι μᾶς ἦσαν προθυμότεροι καὶ φιλοφρονέσαστο. Δὲν δυνάμεθα ν' ἀρνηθῶμεν ὅτι ὁ Δοῦξ τῆς Βενετίας προτεφέρθη ὅπως ἴσως πρὸς ὀλίγους ἡγεμόνας προσφέρεται ὅτι ὁ διοικητὴς τῶν Κορρῶν ἐβλάψεν ἀπὸ ζήλου ὑπερβολῆν, καὶ ὅτι ὁ Βιλλαρδουῖνος ἔτρεχεν ὄρη καὶ κοιλάδας διὰ νὰ σᾶς ἀπαντήσῃ πρὸ τοῦ ὠρισμένου χρόνου· ἀλλ' ἀφ' οὗ οὐρανῶθεν ἐθεσπίσθη, ὡς φαίνεται, ν' ἀναβληθῇ ἡ συνέντευξις σας, δὲν ἐδύνατο, χωρὶς νὰ παραβῇ τὸ καθῆκον τῆς ὑποταγῆς νὰ μὴ διαμείνῃ ὅπου τὸν διετῆρει τοῦ κυριάρχου ἡ θέλησις. Παραδοξοὶ καὶ δυστυχεῖς συγκυρίαι!

— Ἀλλὰ, εἶπεν ὁ Ραιμόνδος, ἀποτεινὼν πρὸς τὸν Ροβέρτον νεῦμα συνηνοήσεως, ἂν ὁ σκοπὸς οὗτος δὲν εὐωδῶθῃ, ὑπῆρχεν ἄλλος, ἀνεξάρτητος αὐτοῦ, καὶ ἀρκεῖ ὅπως δικαιολογήσῃ τὴν ἐλευσίαν σας εἰς Πελοπόννησον.

— Φίλτατε, ἀπεκρίθη ὁ Ροβέρτος, κινῶν τὴν κεφαλήν. Αἱ συγκυρίαι, ὡς τὰς ὀνομάζει ὁ Νόννος, ἢ ὅπως ἄλλως θέλει ἢ πρέπει νὰ τὰς ὀνομάσωμεν, εἶχον ἐν καλὸν ἀποτελεσμα ἐπ' ἐμοῦ, ὅτι μὲ κατέστησαν ὅπως οὐν ἐξυδερκίστερον. Σᾶς ἔλεγον ὅτι φοβούμαι τοῦ γελοίου τὸ ὄπλον. Ἀρκεῖ ἡ μία ἀκίς σου, δὲν θέλω νὰ τὸ καταστήσω δίσομον. Ἄν ἡ Πελοπόννησος δὲν μὲ θέλῃ Αὐθέντην τῆς, οὐχ ἤττον ἢ Ἄννα δὲν μὲ θέλει σύζυγόν τῆς. Ἡ Πελοπόννησος ἔχει τὸν ἐκλεκτόν τῆς ἴσως καὶ ἡ Ἄννα. Ὅσον εθνηταὶ καὶ ἂν εἶναι ἀμφοτέραι, ἂς μὴ τὰς ταράξωμεν. Ὁ ἀπέλθω ὡς ἦλθα, ἐκτὸς μόνον ὅτι θὰ εἶμαι ἐστερημένος τῆς συνοδίας σας.

— Καὶ πῶς! δὲν θὰ μᾶς ἐπιτρέψῃτε νὰ σᾶς συνοδεύσωμεν; ἀνέκραξεν ὁ Ραιμόνδος.

— Ὅχι, φίλοι μου, ἀπεκρίθη ὁ Ροβέρτος. Διὰ σᾶς τὸ σταδίον σας εἶναι ἐδῶ· δὲν ὑπάρχει λόγος ὅπως τὸ διακόψῃτε. Ἐγὼ δὲν ἔχω γωνίαν εἰς τὸν ἥλιον νὰ σᾶς δώσω. Πρέπει νὰ μείνητε, σὺ, Νόννε πλησίον τοῦ Πετραλιέφου, σὺ, Ραιμόνδε, μετὰ τοῦ Βιλλαρδουῖνου. Ἐπίτρεψόν μοι νὰ σᾶς συστήσω εἰς τοὺς δύο Αὐθέντας. Ἄν δύναμαι νὰ σᾶς εἶμαι χρήσιμος, δὲν θέλω νομίσαι ὅτι ἐταπεινώθην.

Ὁ Ραιμόνδος ἔλαβε τὴν χεῖρά του καὶ, φέρων αὐτὴν σχεδὸν εἰς τὰ χεῖλη του, τῷ εἶπε μὲ φωνὴν ἐξερχομένην ἐκ τῆς καρδίας του

— Ἄν ἀπολέσατε τὸ στέμμα τοῦ ἡγεμόνου, ἔχετε ὅμως, καὶ αὐτὴν δὲν θέλετε ἀπολέσει, ἡγεμόνος καρδίαν.

Ἐνθ' δὲ ἐγένετο ἡ συνδιάλεξις αὕτη, ὁ σεβασμιώτατος ἐπίσκοπος Ὠλένης παρουσιάετο εἰς τὸν Αὐθέντην τοῦ Μωρέως.

— Λοιπὸν, φίλτατε Βενέδικτε, εἶπεν ὁ Βιλλαρδουῖνος, τὰ καθ' ἡμᾶς τὰ ἔμαθεσ ἤδη.

— Οὔτε εἶχον ἀνάγκην νὰ τὰ μάθω, ἀπήντησεν ὁ νέος ἱερεὺς. Τὰ προέβλεπον.

— Ἄς ἰδῶμεν τώρα τὰ καθ' ὑμᾶς. Ἐπάρχει καὶ ἐν ἔχθρῳ ἐλπίδος;

— Ἴχνος; ὄλος ἥλιος! εἶπε θριαμβεύων ὁ Βενέδικτος. Ἡ ἰδέα ἦτον ἐπινοία μου, καὶ ἔχω ὑπὲρ αὐτῆς φιλοστοργίαν ἐφευρετοῦ.

— Ἀλλὰ, εἶπεν ὁ Βιλλαρδουῖνος, ἐλπίζεις ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ δὲν θέλει παροργισθῇ, ὅτι ὁ πατὴρ τῆς, ὁ πλησιέστερος συγγενῆς του καὶ πιθανῶς τοῦ θρόνου διάδοχος, δὲν θέλει μνησικακήσει;

— Ὁ αὐτοκράτωρ, ἀπεκρίθη ὁ ἐπίσκοπος Ὠλένης, ἤξεύρει ὅτι τὰ γενόμενα οὐκ ἀπογίνονται· καὶ ὅτι συμφερότερον τῷ εἶναι νὰ ἔχῃ τὸν Αὐθέντην τοῦ Μωρέως συγγενῆ μᾶλλον παρὰ ἔχθρον. Ὅτι θέλει κροτήσῃ καὶ βροντήσῃ σοὶ τὸ ὑπόσχομαι. Ἀλλ' ἀφ' οὗ πρᾶνῆθῃ ὁ πρῶτος παροξυσμὸς τοῦ θυμοῦ, τότε ἡ ἀκαταμάχητος ἀνάγκη θέλει ψυχράνει τὴν κρίσιν του, καὶ τότε θέλει ἐνοήσῃ ὅτι κακῆς πολιτικῆς εἰσηγήσεις τὸν παρέσυραν εἰς βῆμα ἐπισφαλές, καὶ ὅτι ἡ τύχη ἦτον σοφωτέρα τῶν συμβούλων του. Ὅταν δὲ ἀποθάνῃ ὁ Αὐτοκράτωρ, — ὁ θεὸς δοίη αὐτῷ μακράκινα βίον. — ὅταν ὁμοῦ ἀποθάνῃ, ὁ Ἐξοχώτατος Ροβέρτος ὁ Κουρτεναῖος, ἂν, ὡς πιθανόν, ἐκλεχθῇ διάδοχός του, ἀντὶ νὰ μνησικακῇ ἐπὶ ματαίῳ, θέλει ἀνοίξει τὰς βασιλικὰς του ἀγκάλας καὶ ἐγκαλεῖται εἰς αὐτὰς τὴν θυγατέρα καὶ τὸν γαμβρόν του. Τέλος πάντων εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους δέδοται τὸ παρόν· τὸ μέλλον εἶναι εἰς τοῦ Θεοῦ τοὺς κόλπους. Ἄς πράττωμεν ὅ,τι ὀρεῖσθε μὲν ἢ ὅ,τι δυνάμεθα, τὰ λοιπὰ διαθέτει ἐκεῖνος!

— Ἀνθρώπε τοῦ Θεοῦ, εἶπεν ὁ Βιλλαρδουῖνος, μὲ κατέπεισες· ἀλλὰ πρέπει νὰ σ' εἰπῶ ὅτι εἰς τοῦτο συντέλεσεν οὐχ ἤττον ἢ καλὴ μου θέλησις ἢ ἡ εὐγλωττία σου. Δὲν μοὶ εἶπες ὅμως ποῖα εἶναι ἡ βῆσις τῶν ἐλπίδων σου. Ἴσως μόνη ἡ φιλαυτία ἐφευρετοῦ.

— Ὅχι, Ὑψηλότατε· ἀλλὰ χίλιαι ἄλλαι ἀντὶ μιᾶς. Πρῶτον ἡ φιλαρέσκεια τῆς Ἀγνῆς, χάριν ἐλάττωμα, τείνον δίκτυα, εἰς ἃ πολλάκις ὁ πλέκων ἐμπλέκεται. Δεύτερον ἡ δικαία τῆς ἀποστροφῆς πρὸς τὸν γάμον δι' ὃν στέλλεται· τρίτον, τοῦ Γοδοφρείδου τὸ ἀνδρικὸν κάλλος, ἡ εὐγενῆς εὐπρέπεια, ἡ εὐγλωττία περιπαθῆια· τέταρτον ἡ ἀρχαία σχέτις μου πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Ραιδεστοῦ ὅστις συνοδεύει τὴν ἡγεμονίδα, καὶ ἀγαπᾷ αὐτὴν περιπαθῶς, τὴν βλέπει μὲ λύπην τοῦ θωπασομένου εἰς τοῦ Αὐτοκράτορος τὴν πολιτικὴν πέμπτον τέλος τὸ βαλάντιον τῆς ὑμετέρας Ὑψηλότητος, δι' οὗ θέλομεν εἶναι πολλὰ τῶν ὅσα δὲν ἔχομεν.

— Πολλὰ καλά. Βλέπω ὅτι εἰς σαθρὰ δὲν πατεῖς. Ἀπόψε εἶμαι ἀπηυδνημένος· αὐριον ὅμως ἀπὸ πρωῒας θὰ ὑπάγωμεν εἰς Ποντικόν. Ὅθι μὲ συνοδεύσης, φίλτατε ἐπίσκοπε;

— Βίμι, Ὑψηλότατε, εἰς τὰς διαταγὰς σας. Σᾶς εὐχομαι ἀνάπαυσιν δι' ἀπόψε, καὶ ἐπιτυχίαν δι' αὐριον.

— Ἡ εὐχὴ σας, ἅγιε Πάτερ.

Καὶ ἀνεχώρησεν ὁ ἀρχιερεὺς.

Τὴν ἐπιούσαν ὁ ἥλιος ἀνέτελλε μόλις, καὶ ὁ Αὐθέντης μετὰ τοῦ Ροβέρτου, μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Γοδοφρείδου, καὶ μετὰ πολλῶν βαρόνων, διευθύνθη πρὸς τὸν λιμένα τοῦ Ποντικοῦ, ὅπου ἀρίχθη μετὰ δύο ὥρας, καὶ ἀμέσως ἐπιβὰς εἰς τοῦ φρουρίου τὰς λέμ-

βους, ἀνέβη εἰς τὰ πλοῖα μετὰ τῆς συνοδίας του.

Ἡ Ἀγνή, κάλλος ἔχουσα ἡγεμονικὸν καὶ μεγαλοπρεπές, καὶ τοιοῦτον, ὥστε ἐπέβαλλεν ἐκ πρώτης ὄψεως σέβας ἐνταυτῷ καὶ ἀγάπην, ὑπέδεχθη τὸν αὐθέντην μετ' ἐντελεστάτης χάριτος, μεμιγμένης μετ' αἰδήμονος ἐκφράσεως υἱικοῦ σεβασμοῦ. Μετὰ μακρὰς συνδιαλέξεις ἀφορώσας τὴν Πελοπόννησον, τὸ Βυζάντιον, τὸν πατέρα τῆς Ῥοβέρτου τὸν Κουρτεναῖον, ὃν ὁ Βιλλαρδουῖνος εἶχε γνωρίσει ὡς ἓνα τῶν ἀνδρειοτέρων τοῦ σταυροφορικοῦ στρατοῦ, τὴν μητέρα τῆς Ἰολάνδης, ἣτις ἦν ἡ φρονιμωτέρα τῶν γυναικῶν ὅσαι περιεκάθητο περὶ τὸν θρόνον τῶν Αὐτοκρατόρων, ὁ Αὐθέντης τὴν προσεκάλεσε νὰ καταβῆ εἰς τὴν ξηρὰν, καὶ νὰ μείνῃ εἰς τὴν οἰκίαν του, ὑπηρετουμένη ὑπὸ τῆς συζύγου του, ἕσον καιρὸν ἐμμελλον τὰ πλοῖα νὰ διαμεῖνουν εἰς Ποντικόν.

— Σὰς εὐχαριστῶ, Ὑψηλότατε, διὰ τὴν φιλόφρονα προσφορὰν σας, εἶπεν ἡ εὐγενὴς κόρη, καὶ ἐπεθύμουν πολὺ νὰ ἰδῶ τὴν Ἀνδραβίδα, καὶ νὰ πατῶ εἰς στερεὰν μᾶλλον παρὰ νὰ κυλιώμαι εἰς τὰ κύματα. Ἐπεθύμουν δὲ νὰ γνωρίσω καὶ τὴν Ἐκλαμπροτάτην Κυρίαν Ἰσαβέλλαν, περὶ ἧς τοσοῦτους ἐπαίνους ἤκουσα παρὰ τῆς μητρός μου, ἀλλὰ, κατὰ δυστυχίαν, φοβούμαι ὅτι πρόκειται ν' ἀποπλεύσωμεν ταύτην τὴν νύκτα.

Καὶ ταῦτα λέγουσα ἐστέναζε βαθέως.

— Μὲ λυπεῖτε μεγάλως, ἀπεκρίθη ὁ Βιλλαρδουῖνος ἡ Ἰσαβέλλα θέλει εἶσθαι ἀπαρηγόρητος, ἂν τόσον κατεσπευσμένως ἀναχωρήσετε χωρὶς νὰ σὰς ἰδῆ. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἄρα γε τρόπος νὰ μᾶς χαρίσῃτε ἄκομι καμμίαν ἡμέραν; Εἶναι βέβαιον ὅτι ὁ ἄνεμος εἶναι τόσον οὖριος;

— Ἄν οἱ πλοίαρχοι ἐγνωμοδότησαν τὸ ἐναντίον, ἤθελον εἶσθαι εὐτυχῆς, ἀπεκρίθη ἡ Ἀγνή.

— Ἴδου εἰς ἰππότης, ὅστις εἶδα ὅτι ὠμίλει μετὰ τῶν πλοίαρχων, ὑπέλαβεν ὁ Βιλλαρδουῖνος. Ἦμπορεῖ ἴσως νὰ μᾶς εἰπῆ τί φρονοῦν.

Καὶ νεύσας πρὸς τὸν Ῥοβέρτον, ἰστάμενον ὀλίγον ἀπωτέρω,

— Κύριε ἰππότα, τῷ εἶπε, σὰς εἶδα συνδιαλεγόμενον μετὰ τῶν πλοίαρχων. Τί φρονοῦσι περὶ τοῦ καιροῦ, καὶ πότε στογάζονται ν' ἀποπλεύσωσιν;

— Ὑψηλότατε, ἀπεκρίθη ὁ Ῥοβέρτος θρασέως, δὲν ὠμίλησαμεν περὶ τούτου. Ἄν διατάττητε ὁμοῦ, θέλω τοὺς ἐρωτῆσαι.

Καλέστατέ τους ἐδῶ, διέταξεν ὁ Αὐθέντης καὶ πρὸς τὴν Ἀγνήν ἀποτεινόμενος, ἂν δὲν ἐφοβούμην τὴν ὀργὴν σας, εἶπε γελῶν, δὲν ἤξεύρω τί θὰ μ' ἐμπόδιζε νὰ τοὺς κλείσω εἰς τὸ καλὸν ἐκεῖνο φρούριον τοῦ Ποντικοῦ, διὰ νὰ τοὺς μάθω νὰ κηρύττωσι τὸν ἄνεμον οὖριον, καὶ κατεπεύγουσαν τοῦ ἀπόπλου τὴν ὄραν.

— Ἄν ἠθέλετε νὰ μὲ φυλακίσητε καὶ ἐμὲ, ἀπεκρίθη μετὰ τοῦ αὐτοῦ ἤθους ἡ Ἀγνή, νομίζω ὅτι θὰ ἦμην εὐτυχιστέρα παρὰ εἰς αὐτὰς τὰς κινητὰς φυλάκας, αἵτινες τίς οἶδεν ἂν οὐχ ἦττον εἰς φυλάκην μὲ φέρωσι.

Ἄμα δὲ ἦλθον οἱ πλοίαρχοι, προσκληθέντες ὑπὸ

τοῦ Ῥοβέρτου, ὁ Βιλλαρδουῖνος τοῖς ἐπρότεινε τὴν αὐτὴν ἦν καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἐρώτησιν.

Οἱ δὲ πλοίαρχοι ἐκίνησαν τὴν κεφαλὴν σιωπῶντες.

— Πῶς! ἠρώτησεν ὁ Βιλλαρδουῖνος.

— Ἐκλαμπροτάτη, εἶπεν ὁ ἕτερος αὐτῶν, μὴ ὀργισθῆτε καθ' ἡμῶν δι' ὅτι εἶναι ἀνεξάρτητον τῆς θελήσεώς μας. Σήμερον τὸ πρωὶ, ἰδόντες τὸν οὐρανὸν αἴθριον καὶ γαληνιαῖον τὴν θάλασσαν, ἐπιστεύσαμεν ὅτι θέλει ἐκβάλλει ὁ κόλπος, καὶ ὅτι τὸ ἐσπέρας θέλομεν δυνηθῆ ν' ἀποπλεύσωμεν. Ἀλλὰ βλέπετε ἐκεῖ εἰς τὸν ὀρίζοντα τὸ λεπτὸν ἐκεῖνο νέφος, ὡς ἰευκὴν γραμμὴν;

— Ὅχι, ἀπεκρίθη ἡ Ἀγνή, τρέφουσα τοὺς ὀφθαλμούς π ὅς τὸ δειχθὲν μέρος τοῦ οὐρανοῦ.

— Δὲν εἶναι παράδοξον, ὑπέλαβεν ὁ ἄλλος πλοίαρχος. Διὰ νὰ διακρίνῃ τὰ τοιαῦτα σημεῖα, ἀπαιτεῖται ἐξήττημένος ὀφθαλμὸς ναύτου. Ἐκεῖνο τὸ νέφος, Ἐκλαμπροτάτη, προαγγέλλει σφοδρὸν νότον, καὶ δὲν νομίζομεν ἀσφαλές ν' ἀποπλεύσωμεν ἐνῶ αὐτὸς ἀπειλεῖ.

— Τόσῳ ὀλιγώτερον μάλιστα ἐπρόσθετεν ὁ πρῶτος πλοίαρχος, καθ' ὅσον παρετήρησα ὅτι τὸ πλοῖον τοῦτο ἔχει εἰς τὰ ὕψη ἀναγκὴν ἐπιδιορθώσεων τινῶν ἄλλως ὁ πλοῦς ἐπ' αὐτοῦ δύναται νὰ ἀποβῆ ἐπικίνδυνος.

— Διορθώσατέ το, εἶπεν ἡ Ἀγνή περιχαρῶς δὲν ἀνίσταμαι εἰς τοῦτο οὐδὲ ὀργίζομαι παντελῶς. Φροντίσατε περὶ τῆς ἀσφαλείας, ὅχι περὶ τῆς διαρκειᾶς τοῦ πλοῦ.

— Θέλω σὰς πέμψει τέκτονας καὶ ἐργαλεῖν, ἂν ἔχητε ἀνάγκην αὐτῶν, εἶπεν ὁ Βιλλαρδουῖνος. Ἦδη ὁμοῦ, ἐπειδὴ εἶναι προφανές ὅτι δὲν ἀποπλέετε σήμερον, ἡ Ἐκλαμπροτάτης θέλει ἐκαταλείψει τὰ πλοῖα μέχρι τῆς ἀναχωρήσεως. Σὰς παρακαλῶ ἐπίσης, Κύριοι, νὰ μᾶς συνοδεύσητε εἰς Ἀνδραβίδα.

Ἐπειτα δὲ, ἐπιλαθόμενος τῆς χειρὸς τῆς Ἀγνῆς, τὴν ὠδήγησεν εἰς τὴν λέμβον, καὶ ἀφ' οὗ ἀπέβησαν, ὁ υἱὸς τοῦ Γοδοφρείδου τὴν ἀνεβίβασεν εἰς χρυσόστρωτον ἵππον ὅστις καὶ περιέμενε, καὶ οὕτω διευθύθησαν πρὸς τὴν Ἀνδραβίδα. Καθ' ὁδὸν δὲ ἐν ᾧ ἡ Ἀγνή διελέγετο μετὰ πολλῆς ζωηρότητος καὶ, ὡς ἐφαίνετο, μετὰ πολλῆς οικειότητος μετὰ τοῦ Γοδοφρείδου, πλησιάσας ὁ Ῥοβέρτος πρὸς τὸν Αὐθέντην καὶ δείξας αὐτῷ ἐν λευκὸν σημεῖον μόλις διακρινόμενον εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπάνω τῆς θαλάσσης,

— Ἠξέυρατε, τῷ εἶπεν, Ὑψηλότατε, πόσου τιμάται ἐκεῖνο τὸ νέφος;

— Πόσου; ἠρώτησε μειδιῶν ὁ Βιλλαρδουῖνος.

— Χιλίων ἰπερπύρων.

— Ἐπιζῶ, ἀπεκρίθη ὁ Αὐθέντης, νὰ μὴ εἶναι πολλὰ.

ΚΕΦ ΙΗ'.

Ὁ δὲ Κιλιτάνος ἐξετέλεσεν εὐτυνειδῆτως διαταγὰς τοῦ Αὐθέντου, καὶ ἡ Ἀνδραβίδα, ἣτις, ὡς εἶδομεν, ἐκινεῖτο ἀφ' ἧς στιγμῆς ἀφίχθησαν τὰ αυτοκρατορικά πλοῖα εἰς τὸν λιμένα, ἐστολισθη ὡς ὕμνη

καὶ ἐκορυβαντία ὡς μεθύουσα. Αἱ οἰκίαι εἶχον ἐξωθεν πλουσίους τάπητας καταπεπετασμένους, στέφανοι ἀκρέμαντο εἰς ὅλας τὰς θύρας καὶ τὰ παράθυρα, ἄνθη ἐστρώνονα τὰς ὁδοὺς, καὶ ἀψίτες κατακοσμοὶ ὑψοῦντο εἰς τὰς τριόδους, ἐφ' ὧν ἦσαν παρατεταγμένοι μουσικαὶ χοροὶ, καὶ ὅθεν κατήρχοντο χεῖμαρροι μελῶν καὶ ἀσμάτων. Ἡ φιλόφρων αὐτὴ ὑποδοχὴ ἤρσκειν εἰς τῆς Ἀγνῆς τὴν εὐχριν. τὴν ἀκοὴν καὶ τὴν καρδίαν. Πρέπει ὁμοῦ νὰ δηλογοῖται ὅτι ἀπὸ τοὺς τάπητας καὶ τὰ ἄνθη περισσότερον τὴν ἐτερέπην ἢ εὐπρεπὴς ὄψις τῆς ἀνδρικής καλλονῆς τοῦ Γοδοφρείδου, ὅστις ἔπαιε πλησίον τῆς, ἀπὸ τὰ μουσικὰ μέλη περισσότερον ἢ φωνὴν του, ἣτις ἐψύχουζεν εἰς τὸ οὖς τῆς, καὶ ἀπὸ τὰς βασιλικὰς τέλους τιμὰς οἱ γλυκεῖς καὶ λεπτοὶ ἔπαινοι οὐς ἀπέτεινε εἰς αὐτήν.

Εἰς τὸν αὐθεντικὸν οἶκον ἐδέχθη τὴν Ἀγνήν ἡ Ἰσαβέλλα εἰς τὰς ἀγκαλὰς τῆς, καὶ τὴν παρουσίασε τὴν Ἄνναν καὶ τὸν Πετραλεῖραν. μετὰ ταῦτα δὲ παρήλθεν ὅλη ἡ ἡμέρα εἰς εὐχαίαις καὶ διασκεδάσεις καθ' ἃς ὁ Βιλλαρδουῖνος τὴν ἐδαφίλευε πάσας περιποιήσεις, ἢ ἐπέτρεπε τὸ καθῆκον τοῦτο εἰς τὸν υἱὸν του, ὅταν αἱ δημόσια ἀσχολαὶ ἀπήτουν τὴν παρουσίαν του. Τὸ δὲ πλεῖστον τῆς νυκτὸς παρήλθεν εἰς χοροὺς, εἰς φωτοχυσίας, καὶ εἰς δειπνον, οὗ τὴν πολυτέλειαν ἐξετίμησαν ἐπαξίως οὐ μόνον οἱ ἰππῶται καὶ οἱ βαρόνοι τῆς συνοδίας τῆς Ἀγνῆς, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ Ναῖται καὶ ὁ ἐπίσκοπος Ῥαιδεστού.

Τὴν νύκτα ἐκίνησεν ἡ Ἀγνή ἔμεινε παρὰ τῆς Ἰσαβέλλης πρὸς ἡν ἐκ τῆς πρώτης στιγμῆς εἶγεν αἰσθηθῆ θυγατρὸς σέβας καὶ φιλίης αἰσθήματα. Ἄν δὲ καὶ ἐργασμένη ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως, ἦς οὐχὶ ἀνωτέρα ἄλλ' οὐδ' ὁμοία δὲν ὑπάρχει θέσις ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλὰ μετὰ τὴν μακρὰν καὶ ὄχληράν τῆς θαλάσσης πλοῖον ἦτον ἀκόρεστος βλέπουσα τὸν αἴθριον ἐκεῖνον οὐρανὸν τῆς Πελοποννήσου, καὶ ἀναπνέουσα τὰ ἐαρινὰ ἀρώματα τῶν ἀγρῶν, καὶ ὅταν τέλος ὁ ὕπνος κατῆλθεν ἐλαφρῶς εἰς τοὺς βεβαρμένους τῆς ὀφθαλμοῦς, ἢ φαντασία τῆς, ἐρηγοροῦσα, τὴν παύσατο τὸν ἐπίγειον παράδεισον, ὅλον κατάφυτον ἀπὸ ἀττέρας κρεμαμένους εἰς τοὺς κλάδους τῶν δένδρων, καὶ ἑαυτὴν τὴν περιπατοῦσαν ἐπὶ ἀνθέων ἀδαμαντίνων, καὶ προσερχόμενον πρὸς αὐτὴν ἄγγελον φέροντα φωτεινὸν θάλασσαν καὶ ἀκτινοβολοῦσαν περικεφαλαίαν, ἄγγελον ὅστις ἐκελάδει μὲ φωνὴν ἀηδόνος, καὶ ὅταν ἤγειρε τὴν προσοπίδα τοῦ κράνουσ, εἶχε τοῦ Γοδοφρείδου τοὺς χαρακτῆρας. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἡ σκηνὴ ἠλλοιώθη καὶ τὴν παρέστησεν ἑαυτὴν ἐντὸς κινητῆς φυλακῆς, ἧς ἐξωθεν ἤκούοντο ὕλακαὶ ἀνέμων, καὶ κραυγαὶ ὠρυσμένων θηρίων. Μετὰ ταῦτα δὲ τὴν ἐξήγαγον τῆς φυλακῆς ἄνθρωποι ἄγνωστοι καὶ δυσμενεῖς, τὴν ἐδέσμευσαν μὲ ἀλύσεις, καὶ τὴν περιέφερον ἐν θριαμβῷ. Ἡ εἰκὼν δὲ αὐτῆς τοσοῦτον τὴν κατέπληξεν, ὥστε ἐντρομος ἐξύπνησε, καὶ εἶρε τοὺς ὀφθαλμούς τῆς ὑγροὺς ἀπὸ δάκρυα· ἀλλ' ἄμα ἠένισεν τὴν ἦδ' ὑπογελάσταν αὐγὴν, καὶ ἤκουσε τὰ πτηνὰ πτερυγίζοντα εἰς τὰ δένδρα, καὶ ἀνεπόλησεν ὅτι εὐρίσκειται ὑπὸ στέγην προσφιλῆ καὶ φιλόξενον, ὅταν μάλιστα εἶδεν ἀνοιγομένην τὴν θύραν καὶ εἰστροχομέ-

νὴν τὴν Ἰσαβέλλαν νὰ τῆ εὐχρηθῆ τὴν καλὴν ἡμέραν, τὸ μεδίαιμα ἐπανῆλθεν εὐθὺς εἰς τὰ χεῖλη τῆς.

Μετὰ μίαν ὥραν δ' ἐκάθητο μετὰ τῆς οικογενείας τοῦ Βιλλαρδουῖνου εἰς πρόθυρον ὑπὸ τύσκιον ἀναδεδραβὰ, ὅταν εἰσελθὼν ὁ ἐπίσκοπος Ῥαιδεστού μετὰ τῶν δύο Ναϊτῶν τῶν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, τὴν παρουσίασε τὸν ἐπίσκοπον Ὠλένης, ὅστις τοὺς παρηκολούθει.

— Ὁ Σεβασμιώτατος φίλος μου, εἶπεν ὁ παρουσιάζων, ἦτον πρὸ ὀλίγου εἰς Κωνσταντινούπολιν. ὅπου εἶχε τὴν τιμὴν νὰ ἰδῆ τὴν ὀμειτέραν Ἐκλαμπροτάτη.

— Πῶς! εἶπε μετὰ χάριτος ἡ Ἀγνή, δὲν ἔχετε ποτὼς ἀνάγκην νὰ μοὶ παρουσιάσητε τὴν σεβασμιότητά του; εἴμεθα παλαιοὶ γνώριμοι. Ἀπὸ τὴν σεβασμιότητά του ἐλάβον τὰς πρώτας μου ἐντυπώσεις περὶ τῆς Πελοποννήσου, ὅταν περιέγραφεν αὐτὴν καὶ τοὺς κατοίκους τῆς εἰς τὴν μητέρα μου μὲ ζωηρὰν εὐγλωττίαν.

— Ἡ Αὐτῆς Ὑψηλότης, ἀπεκρίθη ὁ Ἐπίσκοπος Ὠλένης, εὐηρεσεῖτο νὰ μὲ ἀκούῃ ἐπιεικῶς καὶ νὰ μ' ἐμψυχόνῃ. Ὁμολογῶ δὲ ὅτι εἶμαι τῷ ὄντι προκατελημμένος ὑπὲρ τῆς Πελοποννήσου καὶ ὑπὲρ τῶν κατοίκων τῆς. δηλ. ὑπὲρ τινῶν τῶν κατοίκων τῆς.

— Ἄν ἤμην ἰππότης, εἶπεν ἡ Ἀγνή, δηλογοῦν ὅτι ἐκεῖναι αἱ διηγήσεις σας θὰ διήγειρον τὴν ζηλοτυπία μου.

— Τοῦτο τούλάχιστον μοὶ συνέβη, ἀπεκρίθη ὁ Ἐπίσκοπος, ὅταν ἤμην εἰς Σαραγόσσαν. Οἱ ὑπερήφανοι Ἴσπανοὶ θὰ μ' ἐκαίον ζῶντα ὡς αἰρετικόν, ἂν δὲν ἔπαυον ἐπαίνων τοὺς αὐθέντας μου.

— Πῶς! εἰς Σαραγόσσαν! ἦρθε, Σεβασμιώτατε, εἰς Σαραγόσσαν;

— Ἦτον πέρυσι, ἀπεκρίθη ὁ Βιλλαρδουῖνος, τινὰς μῆνας πρὶν εἰλθῆ εἰς Κωνσταντινούπολιν.

— Ὡ! εἶπεν ἡ Ἀγνή, προσκοιουμένη εὐθυμίαν, διὰ νὰ κρύψῃ ἴσως πόσον αἰ ἐντὸς τῆς διεγειρόμεναι ἰδέαι δὲν ἦσαν εὐθυμοί. Δὲν μοὶ λέγατε, τί εἶδους ὄντα ἐκλαμβάνουσιν οἱ Ἀβραγαμίνοι τὰς ἡγεμονίδας τῆς Κωνσταντινουπόλεως; Βεβαίως τοιοῦτον θηρίον ποτὲ δὲν ἐπάτησε τὴν γῆν των.

— Μὲ συγχωρεῖ ἡ ὀμειτέρα Ἐκλαμπροτάτης, εἶπεν ὁ Ἐπίσκοπος. Ἡ μάμμη τοῦ Μεγαλειοτάτου Δὸν Ἰακώβου, τοῦ μελλοντος ὀμειτέρου συζύγου, ἦτον ἡγεμονίς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ περιέργως μάλιστα ἦτον ἡ τύχη τῆς.

— Ὡ! δὲν μοὶ τὴν λέγετε; ἀνέκραξεν ἡ Ἀγνή.

Ἐπιθυμῶ πολὺ νὰ τὴν μάθω.

— Τὴν Εὐδοξίαν, ἀπεκρίθη ὁ ἱερεὺς, θυγατέρα τοῦ αυτοκράτορος Ἐμμανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ ἀδελφὴν τοῦ αυτοκράτορος Ἀλεξίου, ἐξήτησεν εἰς γάμον ὁ Δὸν Ἀλφόνσος, βασιλεὺς τῆς Ἀβραγαμιᾶς, ὁ πάππος τοῦ Μεγαλειοτάτου Δὸν Ἰακώβου. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐδίστασε κατ' ἀρχὰς νὰ τὴν πέμψῃ πρὸς ἀνθρώπους ἀγνώστους, ξένους καὶ τὰ ἦθη καὶ τὴν γλῶσσαν, εἰς τόπους μακροσμένους, ὅπου ἀσχοῦσαν δὲν ἐδύνατο νὰ τὴν παρηγορήσῃ, τυραννομένην δὲν ἴσχυε νὰ τὴν βοηθήσῃ. Ἀλλὰ...

— Οἱ πολιτικοὶ λόγοι, διέκοψεν ἡ Ἄννα, ὑπερί-

σχυσαν μέχρι τέλους και η Εὐδοξία ἐστάλη θύμα αὐτῶν;

— Και η Εὐδοξία ἐστάλη θύμα αὐτῶν, ἐπανελάθεν ὁ Ἐπίσκοπος Ὡλένης. Ἐστάλη δὲ μετὰ λαμπρᾶς συνοδίας, μετὰ ἐπισκόπων και μεγιστάνων, και ἐπιπλοίων βασιλικῶν και ὅπου διήρχετο, οἱ λαοὶ συνέβησαν ν' ἀσπασθῶσι τὴν μέλλουσαν βασίλισσαν τῆς Ἀρραγωνίας. Ἀλλὰ συνέβη ὅ,τι συνήθως συμβαίνει εἰς τὰς μακρὰς και ἐπικινδύνους θαλασσοπορίας, νὰ μὴ φθάσῃ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν περιεμένετο. Ὅταν δὲ τέλος ἔφθασεν, εὔρε, τί νομίζετε; ὅτι ὁ μέλλων σύζυγός τῆς, διὰ ν' ἀποδείξῃ ὅτι οἱ Βασιλεῖς τῆς Ἀρραγωνίας δὲν περιμένουσιν, εἶχε νυμφευθῆ ἄλλην, τὴν κόρην τοῦ Βασιλέως τῆς Καστίλιαις.

— Και η Εὐδοξία, ἠρώτησεν ἡ Ἀγνή, ἐν ᾧ ἡ φωνὴ τῆς ἐπληροῦτο δακρύων, δὲν ἀπέθανεν ἀπὸ ἀγανάκτησιν και ἀπὸ ἐντροπῆν;

— Δὲν ἀπέθανεν, ἀπεκρίθη ὁ Ἐπίσκοπος, ἀλλ' εὔρεν εὐφροέστερον ἐδικήτως τρόπον. Εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Σαβραγόσης διέπρεπε μεταξὺ τῶν ἵπποτων Γουλιέλμος ὁ ἐκ Μοντεπελιέρου. Νέος λαμπρός, ὠραίος, εὐγενὴς τὴν καταγωγὴν, φήμην κεκτημένος ἀνδρείας, εἶχε πᾶν ὅ,τι ἐδύνατο δικαίως νὰ θέλῃ τὴν καρδίαν νέας κόρης, ἀλλὰ βασιλόπαις δὲν ἦτον. — «Τὸ ἐλεῖπον αὐτῷ στέμμα θέλω τῷ δώσει ἐγώ», εἶπεν ἡ Εὐδοξία, και εἰς οὐδένα λόγον τῶν συμβούλων και ὁπαδῶν τῆς θελήσασα νὰ πεισθῇ, ἐνυμφεύθη τὸν Γουλιέλμον.

— Γενναία κόρη, εἶπεν ἡ Ἀγνή.

— Ἀλλὰ ἄφρων διαγωγὴ, ἀπήντησεν εἰς τῶν συνοδεούντων αὐτὴν Ναϊτῶν.

— Εἶχε τὴν φρόνησιν τῆς καρδίας, παρετήρησεν ὁ Ἐπίσκοπος Ῥαιδεστόυ, ἥτις πολλάκις εἶναι ὀξυδερκεστέρα τῆς φρονήσεως τοῦ νοῦς.

— Τοῦτο συνέβη και εἰς τὴν περίστασιν ταύτην, εἶπεν ὁ ἐπίσκοπος Ὡλένης ὁ Γουλιέλμος ὑπῆρξεν ἀνὴρ ἐνδοξος και τιμώμενος γενικῶς, και τὴν θυγατέρα του Μαρίαν ἐνυμφεύθη ὁ υἱός του Δὸν Ἀλφόνσου, Δὸν Πέτρος, ὁ μετ' αὐτὸν βασιλεύσας τῆς Ἀρραγωνίας, ὁ πατὴρ τοῦ Μεγαλειοτάτου Δὸν Ἰακώβου.

— Και ἴδετε ὅλην τὴν βασιλικὴν οἰκογένειαν; ἠρώτησεν ἡ Ἀγνή μετὰ τινα δισταγμῶν, και σφοδρῶς ἐρυθρίωσα.

— Ἦμην καθ' ἐκάστην εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Σαβραγόσης, ἀπεκρίθη ὁ ἀρχιερεὺς, και ὁ Μεγαλειότατος Δὸν Ἰακώβος με ἐτίμα ἐξόχως διὰ τῆς εὐνοίας του.

— Προήρχετο τοῦτο ἀπὸ εὐσέβειαν; Εἶναι αὐτὴ μία ἀπὸ τὰς ἀρετὰς του, ἠρώτησεν ἡ Ἀγνή, ἔχουσα τοὺς ὀφθαλμοὺς προσηλωμένους εἰς τὸ ἔδαφος.

— Ἴσως κατὰ μέρος και ἀπὸ εὐσέβειαν, ἀπήντησεν ὁ Βενέδικτος, κυρίως ὁμως ἀπὸ ἄλλην τινὰ περίστασιν. Εἰς Ἰταλίαν, εἶγον ἀγοράσει ἐπίτιδες και ἐπρόσφερα εἰς τὸν Δὸν Ἰακώβον ἓνα μικρὸν ξύλινον ἵππον, ὅστις ἐκινεῖτο δι' ἐλατηρίων. Ἦ αὐτοῦ Μεγαλειότης τόσον εὐφραστήθη διὰ τὸ μικρὸν δῶρον τοῦτο, ὥστε ὅλας τὰς ὥρας τῆς ἡμέρας ἐκάθητο εἰς τὸ νῶτον τοῦ ἵππου του, και περιεφέρετο ἄνω και

κάτω εἰς τὰς βασιλικὰς αἰθούσας; ὅταν δὲ ἤρχομην εἰς τὴν αὐλὴν, ἐβρίπτεν ἀμέσως με μεγίστην χάριν τὰς μικρὰς ἀλλὰ σεβαστὰς χεῖρας του περὶ τὸν τράχηλόμ μου, και με κατεφιλεῖ.

— Ἦδὼς, Σεβασμιώτατε, πότε ἦσθε εἰς Ἀρραγωνίαν; ἠρώτησεν ἡ Ἀγνή με φωνὴν τρέμουσαν.

— Πρὸ ἐνός ἔτους, ἀπεκρίθη ὁ Βενέδικτος, ὡς εἶχον τὴν τιμὴν νὰ εἰπῶ εἰς τὴν ὑμετέραν Ἐκλαμπρότητα.

— Και ποίαν ἡλικίαν ἔχει ὁ Δὸν Ἰακώβος; ἠρώτησεν ἡ Ἀγνή.

— Εἶναι ὀλίγον νεώτερος ἀπὸ τὴν ὑμετέραν Ἐκλαμπρότητα, ὑπέλαβεν ὁ προλαλήτας Ναϊτῆς. Ἀλλ' εἰς τὰς εὐγενεῖς φύσεις αἱ ἀρεταὶ δὲν περιμένουσι τὴν ἡλικίαν.

— Ὡ! ἀναμφιβόλως εἶναι νεώτερος, εἶπεν ὁ ἐπίσκοπος Ὡλένης. Ὅταν ἦμην εἰς Σαβραγόσαν δὲν ἦτον ἀκόμη ἑπτὰ ἐτῶν. Τώρα πρέπει νὰ πλησιάζῃ τὸ ὄγδον.

— Ἦ Ἀγνή ἐγινεν ὠχρὰ ὡς κηρός.

— Σὰς εὐχαριστῶ, Σεβασμιώτατε, εἶπε. Μὰς διεσκέδασατε διὰ τῶν διηγήσεών σας.

Και ἐγερθεῖσα, ἐνευσε διὰ τῆς χειρὸς ἀποχαιρετισμὸν πρὸς τοὺς δύο ἀρχιερεῖς και τοὺς δύο Ναϊτας, ὅτινες προσκυνησαντες ἀνεχώρησαν.

Ἦ δὲ Ἀγνή, τὸν καύσωνα προφασισθεῖσα, ἠγέρθη, και ἐβυθίσθη μόνη εἰς τὰς πυκνὰς δενδροστοιχίας τοῦ κήπου, χωρὶς κανεῖς νὰ τὴν παρακολουθήσῃ.

Μετὰ ἐν τέταρτον ὁμως, ἐπειδὴ ἡ ἀπουσία τῆς παρετείνετο, ὁ Γοδοφρείδος ἀνησυχῶν ἠγέρθη και αὐτὸς ἐπὶ τινι προφάσει, και πλανηθεὶς ἐπ' ὀλίγον ὑπὸ τὰ δένδρα, τὴν ἀπήντησε τέλος καθημένην εἰς τὴν ῥίζαν ἐνός αὐτῶν, και κλαίουσαν.

Ἦ Ἀγνή, ἄμα τὸν εἶδεν ἀνέστη και ἠθέλησε νὰ σπογγίσῃ κρυφίως τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς.

— Ὡ! μὴ κρύπτετε τὰ δάκρυά σας ἀπὸ ἐμὲ; εἶπεν ὁ Γοδοφρείδος περιπαθῶς. Ἀφετέ τα νὰ σταλάξωσιν εἰς ἀρρωσιωμένην καρδίαν, και ἂν εἶναι δεδομένον εἰς ἄνθρωπον νὰ στερεύτῃ ἀγγέλου δάκρυα, τὴν ζωὴν μου θέλω δώσει διὰ τοῦτο προθύμως, και τὴν εὐτυχίαν μου εἰς τὸν κόσμον τοῦτον και εἰς τὸν ἄλλον.

— Μὲ στέλλουν σφάγιον εἰς τὸν βωμόν τῆς φιλοδοξίας των, ἀνέκραξεν ἡ Ἀγνή, μὴ δυνήθιστα νὰ καθέξῃ νέον ποταμὸν δακρύων, ἐστεμμένην τροφὴν τοῦ βασιλικοῦ νηπίου! Ἠπάτησαν τὴν μητέρα μου! Μὲ παραδίδουσιν εἰς τοῦ κόσμου τὸν ἐμπαιγμόν! Μὲ στέλλουσιν, ἀντὶ νὰ τῷ στείλωσι ξυλίνους ἵππους και χρυσὰ νευρόσπαστα.

— Ἀλλὰ δὲν θέλετε δεχθῆ τὴν τοιαύτην ταπεινωσιν, εἶπε μετ' ἀναβραζούλης ὀργῆς ὁ Γοδοφρείδος. Αὐτὴ ἡ ἀπαισία θυσία δὲν θέλει ἐκτελεσθῆ, δὲν θέλετε ὑπάγει εἰς Ἀρραγωνίαν.

— Δὲν θέλω ὑπάγει! εἶπε με φωνὴν πικρῆν ἡ Ἀγνή. Πῶς! μετὰ τὴν πολύχροτον αὐτὴν ὀδοπορίαν μου, ἀφ' οὗ ἐν θριάμβῳ περιέφερα τὴν δυστυχίαν μου εἰς ὅλην τὴν ἀνατολήν, εἶναι δυνατόν κατηγχεμένη νὰ

ἐπιστρέψω; Και ἂν ἐπιστρέψω, πῶς θὰ προσβλέψω εἰς τοὺς συγγενεῖς μου, πῶς θὰ με δεχθῆ ὁ αὐτοκράτωρ; Εἰς μοναστήριον θέλει με κατακλείσει ὡς ἐνοχον ἐργατῆς προδοσίας ἐκεῖ εἰς τοὺς στεναγμοὺς και τὸ σκότος νὰ διέλθω τὴν μαρτυρῆσαν ζωὴν μου. Ὡ! τὸ βλέπω, πρέπει, πρέπει νὰ ὑποκύψω εἰς τὴν τύχην μου, και μίαν ἔχω ἐλπίδα, ὅτι αὐτὴ ταχέως θέλει καλέσει τὸν παρήγορον, τὸν ἐλευθερωτὴν θάνατον!

Και κρουνοὶ δακρύων ἐβρέυσαν ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς.

— Ὡ! μὴ κλαίετε! ἀνέκραξεν ὁ Γοδοφρείδος, τολμήσας νὰ λάβῃ τὰ ἄκρα τῶν δακτύλων τῆς εἰς τὰς χεῖρας του. Ὡ! μὴ κλαίετε! Εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκείνους μόνον οὐράνιοι ἀκτίνες, μεδίαμα μόνον φαιδρότητας πρέπει νὰ λάμπῃ, ὄχι ποτέ δάκρυ καρδιακόρον.

— Συγχωρήσατέ με, εἶπεν ἡ Ἀγνή, ἀπομάττουσα τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς. Ἐνεῶ πῶσον ἀπρεπῆς και παιδαριώδης εἶναι ἡ διαγωγὴ μου. Ἐπρεπε νὰ νικήτῳ τὴν καρδίαν μου. Τί δικαίωμα εἶχον νὰ σὰς δείξω τὴν θλίψιν μου; ἀλλ' εἶμαι μόνη; ἀλλὰ δὲν ἔχω μητέρα οὐδὲ ἀδελφοῦ καρδίαν εἰς ἣν νὰ ἀνοιχθῆ ἡ καρδία μου. Ὁ οἶκτός σας πρὸς ἐμὲ προὐκάλεσε τὴν ἀπερίσκεπτον ἐπιδειξιν τῆς ἀπελπισίας μου.

— Ὡ! μὴ ἐπιτρέπετε εἰς τὴν ἀπελπισίαν νὰ σὰς κυριεύσῃ, εἶπεν ἰκετικῶς ὁ Γοδοφρείδος. Θωρακισθῆτε με γενναίως! Τὴν Εὐδοξίαν ἐνθυμηθῆτε! Ἦ θέσις τῆς δὲν ἦτον ἡ θέσις τῆς Ἐκλαμπρότητός σας;

— Ἦ Εὐδοξία! . . . εἶπεν ἡ Ἀγνή, και προσήλωσεν ἀτενῶς και σιωπῶσα τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὴν γῆν.

— Ἦ Εὐδοξία, ἐπανελάθεν ὁ υἱός τοῦ Βιλλαρδουίνου ἐνεῶ τί θέλετε νὰ εἰπῆτε. Ἦ Εὐδοξία, εὔρεν ἄνδρα γενναῖον ὅστις τὴν ἔσωσεν ἀπὸ τὴν ταπεινωσιν. Ἀλλὰ και γενναίότης ἂν δὲν ὑπῆρχε πλέον ἐπὶ τῆς γῆς, εἰς τίνος καρδίαν ἐν μόνον βλέμμα σας δὲν ἦθελε τὴν ἐξάψῃ; Ἄμα τὰ χεῖλη κινήσετε, μύριους θέλετε ἔχει ἀνθ' ἐνός ὑπερασπιστῆς. Τίς δὲν θέλει νομίσαι ὅτι τῷ ἠνεώχθησαν αἱ πύλαι τοῦ παραδείσου, ἂν τῷ ἐπιτρέψῃτε νὰ θυσιασθῆ μυριάκις δι' ἕκαστον δάκρυ σας;

Και κλίνας γόνυ εἰς τὴν γῆν,

— Ὁ Μοντεπελιέρος, εἶπεν, δὲν ἦτον ἐκ βασιλέων, εἶχεν ὁμως προτερήματα ἀντισταθμίζοντα τὴν καταγωγὴν του. Ἄν ἀντὶ παντός προτερήματος ἀρκῆ ἀπεριόριστος ἀφοσιώσις, ἂν ἀρκῆ καρδία ἐνθέρμος, ἥτις θέλει φλέγει ὡς βωμὸς αἰωνίας πίστεως ἐν ὅσῳ ὑπάρχει ζωὴ ἐν αὐτῇ, ἐγείρατέ με ἀπὸ τὴν θέσιν ἰκέτου εἰς ἣν με βλέπετε, ὁστε μοι τὸ δικαίωμα νὰ κηρυχθῶ προστάτης σας ἐνώπιον θεοῦ και ἀνθρώπων, και ἀφ' οὗ σὰς σώσω τοῦ κινδύνου, ἀναλάβετε, ἂν θέλετε, τὴν ἐλευθερίαν σας.

— Ὡ! σὰς εὐχαριστῶ, ἀπεκρίθη ἡ Ἄννα, ὅτι ἐν τῇ ἐγκαταλείψει μου μ' ἐπαρηγορήσατε με λέξεις φιλικίας, ὅτι εἰς τὴν πληγὴν μου ἐχύσατε βαλσαμον συμπαθείας. Ἀλλ' ἀρκεῖ δὲν πρέπει νὰ σὰς παρασύρῃ περαιτέρω ἡ εὐγένεια τῆς καρδίας σας. Ἦ γενναίότης τὴν ἀπατᾷ ὡς πρὸς τὴν φύσιν τῶν αἰσθημά-

των τῆς. Ἀφετέ με νὰ ὑπομείνω τὴν τύχην ἣν μ' ἐπέκλωσεν ὁ θεός.

— Λοιπὸν ἀπορρίπτετε τὴν πρότασιν μου μετὰ περιφρονήσεως, μετ' ὀργῆς ἴσως, διὰ τὴν τόλμην μου, εἶπεν ὁ Γοδοφρείδος με φωνὴν πλήρη δακρύων και κλίνων τὴν κεφαλὴν πρὸς τὴν γῆν. Εἰπέτε μοι, ὦ! εἰπέτε μοι, ἀποφασίσατε περὶ τῆς ζωῆς ἢ περὶ τοῦ θανάτου μου.

— Πρὶν μοι ζητήσητε ἀπόφασιν, περιμείνατε νὰ σὰς ἐπανεῖθῃ ἡ ὠριμος σκέψις, νὰ ψυχρανθῆ ἡ καρδία σας, εἶπεν ἡ Ἀγνή.

— Νὰ ψυχρανθῆ! δὲν θέλει ποτέ ψυχρανθῆ, εἰμὴ μόνον εἰς τὸν τάφον! δὲν ἐγείρομαι ἀπὸ τὴν θέσιν ταύτην, ἂν δὲν λάβω ἢ τὴν μακαριότητα ἢ τὴν καταδίκην μου.

— Ἄφρον, ἐγέρθητι, εἶπεν ἡ Ἀγνή ἐντρομος. Ἐρχονται δὲν ἀκούεις;

— Ἐστῶ λοιπὸν, εἶπεν ὁ Γοδοφρείδος, θέλω ἐπανελάβῃ τὴν ἐρώτησιν μου, ὅταν δὲν θέλετε ἔχει πρόφασιν διὰ νὰ σιωπήσητε!

Και ἐμακρύνθη πρὸς ἄλλο μέρος τοῦ κήπου.

Μετ' ὀλίγον δὲ προσήλθεν ἡ Ἰσαβέλλα, και ἰδοῦσα εἰς τὰς παρειὰς τῆς Ἀγνῆς ἔχνη δακρύων, τὴν ἐνεκλείσεν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς και τὴν ἐφίλησε περιπαθῶς, τὴν σιωπηλὴν ταύτην ἔκφρασιν τῆς συμπαθείας τῆς διδοῦσα, χωρὶς νὰ ἐξηγήθῃ ἢ νὰ ζητήσῃ ἐξηγητίν. Λαβοῦσα δὲ αὐτὴν ἐκ τῆς χειρὸς τὴν ὠδήγησεν εἰς τὸν οἶκον διὰ νὰ ἐτοιμασθῆ ὅπως ἐξέλθωσιν εἰς πανήγυριν ἣν τῇ εἶδεν ὁ Κιβιτάνος ἐκτός τῆς πόλεως. Ὅταν δὲ μετὰ ἡμίσειαν ὥραν κατήλθεν ἡ Ἄννα εἰς τὴν πρόσγειον αἰθουσαν, ὅθεν ἐγίνοντο συνήθως αἱ ἐκδρομαί, εὔρεν ἐκεῖ συνηγμένην λαμπρὰν συνοδίαν, ἥτις τὴν ἐδέχθη, ὡς ἔπρεπεν εἰς τὸν βαθμόν τῆς, μεταξὺ δ' ἄλλων τὸν Πετραλείφαν και τὴν Ἄνναν, ἣν ἐνηγκαλίσθη μετὰ φιλικωτάτης περιπαθείας, καθεσθίσα πλησίον τῆς. Περιέμενον δὲ ἄλλοι τὸν Αὐθέντην, ὅστις κατὰ τὴν συνήθειαν του, μέχρις οὗ φθάσῃ ἡ στιγμή τῶν διασκέδαστων, ἀπεπεράτου σπουδαίας ὑποθέσεως τῆς θεσεῦς του εἰς τὸν παρακείμενον κοιτῶνά του, χορηγιζόμενα συγχρόνως κατὰ τὰς ἐξείς τῶν χρόνων ἐκείνων και εἰς γραφεῖον και εἰς δωμάτιον ἰδιαιτέρων ὑποδοχῶν. Τέλος μετὰ ἐν τέταρτον ἐξῆλθεν ὁ Βιλλαρδουίνος μετὰ μόνου τοῦ υἱοῦ του Γοδοφρείδου, και ἀφ' οὗ ἐσφιγξεν εἰς τὰς χεῖρας του τὰς χεῖρας τῆς Ἀγνῆς και τῆς Ἄννης, διευθύνθη ἀμέσως πρὸς τὸν Πετραλείφαν, φιλοφρονέστερος γινόμενος πρὸς αὐτὸν, ἴσως ὅπως μὴ τὸν ἀρῆσῃ νὰ αἰσθανθῆ ὅτι ἡ παρουσία τῆς Ἀγνῆς καθίστα τὴν θέσιν του δευτερεύουσαν.

— Εἴσθε ἴσως ἀνυπόμονος, Ἐνδοξότατε, τῷ εἶπε. Αὐποῦμαι ὅτι περιμένετε, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐλθῃ ὁ κύριος Κιβιτάνος ὅστις θὰ μὰς ὀδηγήσῃ.

— Ὅταν εἶμαι πλησίον τῆς ὑμετέρας Ὑψηλότητος, πιστεῦσατέ με, ἀπεκρίθη ὁ Πετραλείφας, ὅτι δὲν ἔχω κἄμμίαν ἀνυπομονησίαν. . . Ἐκτός ἴσως μίᾳς και μόνης, ἐπρόσθεσεν ἔπειτα μετὰ μικρὰν σιωπὴν.

— Ποίας;

— Νὰ ἰδῶ τετελεσμένον τὸ σχέδιον περὶ οὗ ὠμι-

λήσαμεν εἰς Γόρτυνα. Βεβαίως ἐν μέσω τῶν πολλῶν καὶ μεγάλων ἀσχολιῶν τῆς, ἡ ὑμετέρα Ὑψηλότης δὲν εἶρε καιρὸν ἢ ἀναφέρει ἀκόμη αὐτὸ εἰς τὸν Γοδοφρεῖδον.

Ὁ Βιλλαρδουῖνος ἐμειδίασεν.

— Εἶδετε, εἶπεν, ὅτι ἤμην εἰς τὸν κοιτῶνά μου μόνος μὲ τὸν υἱόν μου. Τὸ ἀντικείμενον τῆς συνδιαλέξεώς μας ἦτον τοῦτο.

— Τοῦτο! εἶπεν ὁ γέρον, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐπιπληροβόλησαν. Καὶ τί λέγει ὁ Γοδοφρεῖδος λοιπόν;

— Ὁ Γοδοφρεῖδος, εἶπεν ὁ Αὐθέντης, εἶναι παράδοξος εἰς τοὺς τρόπους του. Ἦναι ἐξ ἐκείνων οἳτινες ἀκούουσι καὶ δὲν λέγουσι. Δὲν ἤξεύρω ποῦ ἔλαβε τὸν χαρακτῆρα τοῦτον.

— Ἐγὼ ἤξεύρω, ἀπεκρίθη ὁ Πετραλεῖφας γελῶν.

— Τῷ εἶπον, ἐξηκολούθησεν ὁ Βιλλαρδουῖνος, ὅτι ἐπιθυμῶ νὰ τὸν ἰδῶ νὰ ἐκλέξῃ ὑζύγον, ὅτι ὅλα ἡμῶν τὰ συμφέροντα ἀπαιτοῦσι αὐτό. ὅτι εἶναι μὲν ἐλεύθερος εἰς τὴν ἐκλογὴν του, ἀλλ' ὅτι μακρὰν, νομίζω, δὲν πρέπει νὰ τὴν ζητήσῃ, διότι καὶ ἂν ἤθελε περιελθεῖν ὅλην τὴν ἀνατολὴν καὶ ὅλην τὴν δύτιν, δὲν δύναται οὔτε εὐγενεστερεῶν οὔτε ὠραιότεραν νύμφην νὰ εὑρῇ ἀπὸ τὴν κοσμοῦσαν σήμερον τὴν Πελοπόννησον διὰ τῆς παρουσίας τῆς καὶ ἣς πρέπει νὰ ποσοπαθήσῃ νὰ κερδηθῇ τὴν συγκατάθεσιν. Ἀπ' οὗ δὲ μὲ ἤκουσεν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους χωρὶς νὰ μὲ διακόψῃ, μοι εἶπε ἔλεος ὅτι μ' εὐχαριστεῖ διὰ τὴν περωτιτικὴν φιλοστοργίαν μου, μὴ ἐζήτησε τίνας ὥρας σκέψεως, καὶ μ' ὑπεσχέθη αὐριον τὴν ἀπόκρισιν. Ὁ Γοδοφρεῖδος θέλει νὰ φαίνεται πάντοτε ἐνεργῶν κατ' ἰδίαν κρίσιν καὶ ὄχι κατ' ἄλλων, οὔτε κατὰ τὴν ἐδινήν μου. Διὰ τοῦτο ἡ ὑποτιθεμένη αὐτῆ σκέψις.

— Αὐριον λοιπόν, εἶπεν ὁ Πετραλεῖφας, ἐπέπρωτο καὶ ἡ παρουσία τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στόλου νὰ δώσῃ περισσοτέραν ἐπιτηρότητα εἰς τὸ αἶσιον συμβάν.

Ταύτην τὴν στιγμήν ἐπλησίασεν εἰς τὸν Βιλλαρδουῖνον ὁ Ἐπίσκοπος Ὡλένης, καὶ ὁ Πετραλεῖφας ὠφελήθη ἀπὸ τοῦτο ἐμακρύνθη καὶ προσῆλθε πρὸς τὸν Γοδοφρεῖδον, ὅστις τὸν ἐδέχθη περιχαρῶς, καὶ συνδιελέχθη μετ' αὐτοῦ καθ' ὅλον τὸ διάστημα μετὰ πολλῆς εὐθυμίας, ἣτις ἐράνη ἀριστος οἰωνός εἰς τὸν ἔμπειρον Πετραλεῖφαν.

Τέλος δ' ὁ Κιβιτανὸς ἦλθε, καὶ ὠδήγησε τὴν αὐθεντικὴν συνοδίαν εἰς τὴν ἑορτήν, ἣς ἀνωτέραν κατὰ τὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν φιλοκαλίαν δὲν εἶχον ἀκόμη ἰδῆ οἱ τόποι ἐκεῖνοι, ἀπ' ἣς ἐποχῆς ἐλησμονήθησαν αἱ μεγάλαί ἡμέραι τῶν ἀρχαίων ἀγῶνων. Ἰπποτικοὶ ἀγῶνες, ἀγροτικοὶ χοροὶ, συμπόσια ὑπὸ αὐτοσχεδίουσ ἀκιάδας, τίποτε δὲν ἔλειπε, καὶ ὁ Πετραλεῖφας διὰ ἄκρου τοῦ ὀφθαλμοῦ παρακολουθῶν ὅλα τὰ κινήματα τοῦ Γοδοφρεῖδου, τὸν ἐβλεπε πλήρως ἐλπιδῶν, ἀπονέμοντα μὲν ἀναμφιβόλως εἰς τὴν Ἄγνην τὰς ὀφειλομένας περιποιήσεις, αἵτινες διὰ τὸν ζῆλοτυπον γέροντα οὐδεμιᾶς ἀνησυχίας πηγὴ ἐδύναντο νὰ εἶναι, ἀλλὰ συγχρόνως μεγίστην καὶ φιλοφρονηστέτην ἐπιδεικνύοντα καὶ πρὸς τὴν Ἄνναν προσπαθειᾶν. Τέλος ἡ εὐωχία διελύθη πρὸς τὸ ἐπέρας, καὶ κατὰ τὴν

ἐπιστροφήν ὁ Βιλλαρδουῖνος ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς συνοδεύοντας αὐτὸν ἰπποτάς καὶ προὔχοντας,

— Ἡ Αὐτῆς Ἐκλαμπρότης, εἶπεν, εὐρηστήθη νὰ ἐξέλθῃ αὐριον εἰς θῆραν ἐν συνοδίᾳ ἡμῶν, καὶ μοι ἐπέτρεψε νὰ σᾶς προσκαλέσω, κύριοι, νὰ τὴν ἀκολουθήσῃτε. Μίαν ὥραν μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου θέλετε συναχθῆ εἰς τὴν οἰκίαν μου.

— Αὐριον λοιπόν, ἐπανελάθεν ὁ Πετραλεῖφας σφίγγων ἐκφραστικῶς τὴν χεῖρα τοῦ Βιλλαρδουῖνου.

— Αὐριον, ἀπεκρίθη ἀπαθῶς ὁ Αὐθέντης.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΔΙΑΔΟΣΕΩΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.

(Ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ.)

Ὑπὸ Κ. Η.

Τὴν πτῶσιν τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ θρησκευματος προπαρασκευάσαν πῶρρωθεν αὐταῖτων Ἑλλήνων οἱ σοφώτεροι ἄνδρες. Οἱ ἄνδρες οὗτοι, ἐκκαλεῖται συναισθανόμενοι τὸ ἐνδεές τῆς πατρίδος αὐτῶν θρησκείας καὶ λατρείας, ἀπετόλμησαν νὰ ἀντιτάξωσι τὴν ἐπιστήμην εἰς τὴν πίστιν καὶ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν φιλοσοφικῶν ἔρευνῶν καὶ θεωριῶν τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Πλάτωνος κατέστη πρόδηλος ἡ ἐχθρική τῆς ἐπιστήμης πρὸς τὴν λατρείαν διάθεσις. Ἐκταυτοῦ οἱ μὲν ἐπεχείρησαν νὰ καταδείξωσι τὰς ἐλλείψεις τοῦ ἐπικρατοῦντος συστήματος διὰ τῶν ἀρχῶν ὑψηλοτέρας τινὸς θρησκευτικῆς θεωρίας, οἱ δὲ ἠγωνίσθησαν νὰ συμβιδάσωσι μετὰ τῆς φιλοσοφίας τὸ καθαρότερον μέρος τῶν κοινῶν δογμάτων, διὰ τῆς ἀλ γηγορικῆς αὐτῶν ἐρμηγείας. Καὶ ἐπειδὴ εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα δὲν ὑπῆρχεν ἐιδικὴ ἱερατικὴ τάξις ἐπιτετραμμένη τὴν φύλαξιν τῆς καθαρότητος τοῦ πατρίου δόγματος, τὸ πλῆθος δὲ ἠδύνατο νὰ διαφύγῃ ἐπὶ πολὺ τὴν ἐπιρροὴν τῶν καινοτομιῶν τούτων. Βραδύτερον δὲ, ἐπὶ τῶν Μακεδονικῶν χρόνων, συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐξασθένειν τοῦ ἐθνικοῦ δόγματος ἡ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὑπὸ τῶν Πτολεμαίων ἐπιτραπείσα μεγάλῃ εἰς τὰς ἐπ σφημονικὰς μελέτας ἐλευθερία καὶ προσασία. Ἡ Ἀλεξανδρεῖα ὑπῆρχεν ὡς ἐκ τῆς θέσεώς της, τὸ κέντρον τοῦ ἐμπορίου τριῶν τοῦ κόσμου μερῶν. Ἡ ἐν αὐτῇ ἐπιμιξία διαφόρων ἐθνῶν καὶ συδρομὴ ποικίλων ἰδεῶν καὶ θεωριῶν παρήγαγε βαθμῶν καὶ κατ' ὀλίγον τὴν ἰδιάζουσαν ἐκείνην συγχώνευσιν ὅλων τῶν δογμάτων καὶ ὅλων τῶν αἰρέσεων ἣτις μικρὸν προηγήθη τῆς ἐντελοῦς καταλύσεως τῶν ἀρχαίων θρησκευμάτων. αἱ δὲ συγκαί σχέσεις τῆς Ἀλεξανδρείας μετὰ τῆς ἰδίας Ἑλλάδος διευκόλυναν τὴν εἰσόδον τοῦ φιλοσοφικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ τούτου τῆς συγχώνευσως ἣτοι ἀδιαφορίας συστήματος εἰς τὰς κυριωτέρας Ἑλληνικὰς πόλεις.

Συνετέλεσε δὲ πρόδηλος εἰς τὴν πτῶσιν τοῦ ἀρχαίου τῶν Ἑλλήνων θρησκευματος καὶ ἡ πολιτικὴ παρακμή. Καὶ πρῶτον αὐτῆ τῶν Ἑλλήνων ἡ περὶ

τὴν περιφρόνησιν τῶν ἐθνικῶν ἱερῶν ὀλιγωρία, ἣτις μάλιστα ἐκδηλῶς κατέστη ἐν τῷ ἱερῷ πολέμῳ ἔπειτα δὲ ἡ ἀδιαφορία μὲ τὴν ὁποῖαν ἐνέπαιξαν τὰ περισωθέντα αὐτῶν λείψανα οἱ Ῥωμαῖοι κυριάρχηαι τελευταίον, τὸ κοινὸν ἤδη γενόμενον ἔθος τῆς ὑπεράνω τῶν θεῶν τοῦ Ἐλύμπου ἀνοψώσεως τῶν αἰσχίστων Αὐτοκρατόρων ἰδοὺ τί ἔσειεσαν ἐκ θεμελιῶν τοὺς στερεωτέρους στύλους τοῦ ἀρχαίου δόγματος. Ὁ θέλων νὰ γνωρίσῃ καλῶς πῶς ἐμνησίσθη ἡ Ἑλληνικὴ εἰδωλολατρεία, ὀφείλει νὰ παρακολουθήσῃ τὴν ἱστορίαν αὐτῆς, ἀπ' ἣς ἐποχῆς οἱ Ἀθηναῖοι (τοὺς ὁποῖους οὐ μόνον ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐθεώρει κατὰ πάντα ὡς δευτερευόντες, ἀλλὰ καὶ πολὺ βραδύτερον ὁ Παισαβίας ὡς σπουδάζοντας περὶ τὰ θεῖα πολὺ πλέον ἢ τοὺς ἄλλους Ἑλληνας) ἐν τῇ βακχικῇ αὐτῶν παραφορᾷ ἐνώπιον τοῦ Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ ἀπηνήθησαν τοὺς πατέρας θεοὺς, μετὰ τῆς τυπικῆς εὐλαβείας τοῦ Χαιρωνεῶς Πλουτάρχου, τῶν χλευασμῶν τοῦ Σαμοσατέως Δουκιανοῦ καὶ τῶν ἀρῶν τὰς ὁποίας οἱ χριστιανοὶ ἀπεφάνθησαν κατὰ τοῦ Διὸς καὶ ἄπαντος τοῦ ἑμίλου τῶν θεῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Μόνον ὁ δυνάμενος νὰ μεταβιάσῃ ἑαυτὸν ὀλοσχερῶς ἀπὸ τοῦ ἐνεστῶτος εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ νὰ ἐκμελετήσῃ καλῶς ἀπ' ἐνός μὲν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ἀπ' ἐτέρου δὲ τὸν τότε δημόσιον καὶ ἰδιωτικὸν βίον, θέλει ἴσως κατορθῶσαι νὰ ἐνοήσῃ τὰς ἠθικὰς ἀλλοιώσεις διὰ τῶν ὁποίων τὸ ἀνθρώπινον γένος ἀνογκίως διήλθε πρὶν ἢ ἀπὸ τῆς ἀπελπισίας, τῆς παρακολουθησάτης τὴν περιφρόνησιν τῶν ἀρχαίων θεῶν, φθᾶσῃ εἰς τὴν ἀδιάσειστον αὐτοῦ πεποιθήσιν εἰς τὰς ἐπαγγελίας τοῦ χριστιανισμοῦ.

Καθὼς συμβαίνει δὲ τὰς θεμελίαις τοῦ ἀρχαίου δόγματος ἀρχίζουσι νὰ διασειῶνται, ἡ θρησκεία κατήνησε καὶ ἐν τῇ Ἑλλάδι, πρὸ τῆς καταλύσεως τῆς εἰδωλολατρείας, εἰς δύο ἄκρας ὑπερβολὰς, τὴν δευτερευόντιαν καὶ τὴν ἀπιστίαν. Ἡ μὲν περιώρισε τὴν λατρείαν τοῦ Ὑψίστου εἰς ἐξωτερικὰς τινὰς καὶ μηχανικὰς τελετὰς ἡ δὲ, καὶ περ ἀναγνωρίζουσα τὴν οὐδένοιαν καὶ τὸ ἀσυντελές τῆς ἐπικρατούσης λατρείας, δὲν ἦτον ὅμως ἐτι εἰς κατὰστασιν νὰ μετεωρισθῆ μέχρις ὑψηλοτέρας τινὸς θεωρίας τοῦ θεοῦ καὶ νὰ κατανοήσῃ τὰς σχέσεις αὐτοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Ὁ προσεγγισμὸς, ὁ συμβιβασμὸς τῶν δύο τούτων ἄκρων ἦτο πρᾶγμα ἀδύνατον. Ὡς ἐκ τῆς καταστάσεως ἐκείνης τῶν πνευμάτων τὰ ὁποία οὐδεμίαν παραμυθίαν εὐρισκον εἰς τὴν ἀρχαίαν λατρείαν, τὸ πιθανώτερον ἦτο νὰ ἀσπασθῆ ἡ ἠθικῶς καὶ πολιτικῶς ἐκλελυμένη Ἑλλάς, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, τὸν χριστιανισμὸν τὸν συνασπιζόμενον τοσαύτας παραμυθίας, μάλιστα δὲ τὴν περὶ μελλούσης εὐδαιμονίας μετὰ τὰ δεινὰ τῆς παρούσης ζωῆς ἐπαγγελίαν. Ἀλλ' ἀπ' ἐτέρου ἡ πρὸς τὰς ἐπικρατούσας ἰδέας ἀντίθεσις τοῦ νέου δόγματος ἦτο τοσοῦτον ἀπότομος, ὥστε ἀναγκίως ἐμελλε νὰ εὕρῃ δεινὴν ἀντίστασιν παρὰ πᾶσι τοῖς νομίζουσιν, ὅτι δύνανται εἰσεῖτι σώζοντες καὶ ζωογονοῦντες τὴν ἀρχαίαν λατρείαν, νὰ ἀνακαλέσωσιν εἰς τὸ εἶναι τὴν ἀπολωλυτὴν ἀρετὴν καὶ δύναμιν. Ὅθεν, ἰσχυρὸς ἀγὼν μεταξύ τῶν ὑπερμάχων τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ

τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ ἄβρονον αἷμα μαρτύρων τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς ἐμελλον νὰ προηγηθῶσι τῆς δριστηκῆς τοῦ Σταυροῦ Νίκης.

Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ εὐηγγελίσθη ἐν Ἑλλάδι κατὰ πρῶτον ἐπὶ Κλαυδίου Καίσαρος ὑπὸ τοῦ ἐκ Ταρσοῦ τῆς Κιλικίας Ἀποστόλου Παύλου. Ὁ Ἀπόστολος οὗτος εἶχεν ἤδη κηρύξει τὸ εὐαγγέλιον εἰς διαφόρους τῆς Μακεδονίας πόλεις καὶ πολλοὶ Ἑλληνας καὶ Ἰουδαῖοι ἐπίστευσαν, ὅτε, καταδικασθέντες ὑπὸ τῶν ἐναντιῶν του, ἦλθεν εἰς Ἀθήνας ὅπου, θεωρήσας κατείδωλον τὴν πόλιν καὶ παροξυνθεὶς διὰ τοῦτο ἐλάλησε γενναίως περὶ τοῦ ἀγνωστοῦ Θεοῦ, περὶ τῆς ζωῆς καὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ, περὶ ἀναστάσεως νεκρῶν καὶ περὶ κρίσεως μελλούσης. Ὀλίγοι μόνον ἐπίστευσαν αὐτόν, ὁ δὲ, χλευασθεὶς ὑπὸ τῶν φιλοσόφων καὶ ὑπὸ τοῦ ὄχλου, ἀνεχώρησε μετὰ μικρὰν διαμονὴν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας καὶ ἦλθεν εἰς Κόρινθον. Ἐνταῦθα διελέγετο ἐν τῇ συναγωγῇ κατὰ πᾶν σάββατον, καὶ ἐπειθὲν Ἰουδαῖοι καὶ Ἑλληνας, διαμαρτυρόμενοι τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν. Ἐκάθητε δὲ ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας ἐξ ἐδιδάσκων εἰς αὐτοὺς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, μετρίως, πιστεύσαντος τῷ Κυρίῳ τοῦ ἀρχισυναγώγου Κρίστου σὺν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, κατεπέστησαν οἱ Ἰουδαῖοι ὁμοθυμαδὸν τῷ Παύλῳ καὶ ἤγαγον αὐτόν ἐπὶ τὸ βῆμα Γαλλίου τοῦ τότε Ἀνθυπατοῦ τῆς Ἀχαΐας, λέγοντες, ὅτι παρὰ τὸν νόμον οὗτος ἀνακίβηται τοὺς ἀνθρώπους σέβασθαι τὸν θεόν. Ἀλλ' ὁ ἀνθύπατος δὲν ἐνόμισεν ἀναγκαῖον νὰ ἀκούσῃ τὴν ἀπολογίαν τοῦ κατηγορουμένου καὶ ἀπέλασε τοὺς κατηγοροὺς ἀπὸ τοῦ βήματος εἰπὼν « Εἰ μὲν οὖν ἦν ἀδικημά τι ἢ βλαδιούργημα πονηρὸν, ὡ Ἰουδαῖοι, κατὰ λόγον ἂν ἠνεσχόμεν ὑμῶν » εἰ δὲ ζήτημά ἐστι περὶ λόγου καὶ ὀνομάτων καὶ νόμου τοῦ καθ' ὑμᾶς, ὕψεσθε αὐτοί· κριτὴς γὰρ ἐγὼ τούτων οὐ βούλομαι εἶναι. » Ὅθεν ἐξηκολούθησεν ὁ Παῦλος διδάσκων ἀκωλύτως τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ πρὶν ἀπέλθῃ ἐξησπάλισε, διὰ τοῦ πλήθους τῶν ὀπαδῶν, τὴν διατήρησιν καὶ τὴν διάδοσιν τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ.

Βαθὺ ἐπικρατεῖ σκότος περὶ τὰς πρώτας τύχας τῶν τοιοῦτοτρόπως ἐν τῇ Ἑλλάδι συσταθειῶν χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν. Ἡγενηκὴ περὶ αὐτῶν σιωπὴ τῶν συγχρόνων συγγραφέων μαρτυρεῖ βεβαίως, ὅτι δὲν ἦσαν μεγάλα, ἀπ' ἐτέρου ὅμως ὁ τρόπος καθ' ὃν βραδύτερον τὰς βλέπομεν μνημονευόμενας ὑποδεικνύει ὄχι μόνον τὴν ἀδιάρρηκτον αὐτῶν διάρκειαν ἀλλὰ καὶ τὴν συνεχῆ διάδοσιν. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἀπὸ αὐτῆς τῆς πρώτης καὶ δευτέρας ἑκατονταετηρίδος συνεκροτήθησαν εἰς τὰς ἐπισημοτέρας τῆς Ἑλλάδος πόλεις μικραὶ χριστιανικαὶ ἐκκλησίαι αἵτινες θεωροῦμεναι τότε ἀσήμαντοι θρησκευτικαὶ αἰρέσεις, μικρὸν μὲν ἐκίνουν τὴν προσοχὴν, ἀλλὰ διὰ καταλλήλου ἐσωτερικοῦ ὀργανισμοῦ ταχέως ἐπαυγίσθησαν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν αὐτῶν παραβαλλόμενος πρὸς τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ ἀρχαίου δόγματος ἦτον εἰσέτι μικρὸς· ὅθεν δὲν ἐκίνηε τὴν κοινήν περιέργειαν οὐδὲ ἐθεωροῦντο ἐπικίνδυνοι ὑπὸ τῶν δημοσίων ἀρχῶν, καὶ ἐκ τούτου εὐλόγως δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ὅτι οἱ ἐπὶ Νέρωνος καὶ Διομετιανοῦ πρῶτοι διωγ-

μοι μικρόν συνετάραξαν τὴν Ἑλλάδα. Μόνον περὶ τὰ τέλη τῆς 2ας ἑκατονταετηρίδος, ὅτε μεγάλοι ἦσαν ἡ χριστιανικαὶ ἐκκλησίαι ὑπῆρχον εἰς Θεσσαλονίκην, εἰς Λάρισα, εἰς Ἀθήνας, εἰς Κόρινθον, εἰς Σπάρτην, καὶ εἰς τὰς νήσους Κρήτην καὶ Κύπρον, διεγείρεται ἡδὴ ἡ μεταξὺ τῶν ὁπαδῶν τοῦ ἀρχαίου δόγματος καὶ τῶν χριστιανῶν διχόνοια καὶ ἀναφαίνονται αἱ τελευταῖοι καταδιωκόμενοι ὑπὸ τῶν πρώτων. Εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τοῦ Καισαρέως Εὐσεβίου σώζεται ἀπόσπασμα τῆς πρὸς τὸν Καίσαρα Οὐπρον ἀπολογίας τοῦ Σαρδιανοῦ Μηλίτου, μνημονεύον ἐγκυκλίου τινὸς ἐπιστολῆς τοῦ Ἀντωνίου Πίου πρὸς τὰς Ἑλληνίδας πόλεις, ἵνα παύσωσι τὰς κατὰ τῶν Χριστιανῶν καταδιώξεις. Περὶ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἔλαβον τὸν στέφανον τοῦ μαρτυρίου οἱ ἐπίσκοποι τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Κορίνθου καὶ τῶν Ἀθηνῶν Διονύσιος καὶ Πόπλιος· ὁ δὲ θάνατος τοῦ τελευταίου κατέπληξε σφόδρα τοὺς ἐν Ἀθήναις χριστιανούς, ὥστε ὁ διάδοχος αὐτοῦ Κουαδράτος μετὰ κόπου ἠδυνήθη νὰ συντηρήσῃ τὸ μικρὸν αὐτῶν ποίμνιον καὶ νὰ ἐνισχύσῃ αὐτὸ πάλιν εἰς τὴν πίστιν.

Ἐν γένει δὲ φαίνεται ὅτι καὶ εἰς αὐτὴν τὴν τρίτην ἑκατονταετηρίδα ἡ διάδοσις τοῦ χριστιανισμοῦ ὑπῆρξε βραδεία ἐν τῇ Ἑλλάδι καὶ, ἐξαιρέσει τῶν ὀνομάτων ἐπισκόπων τινῶν, ὀλίγα γνωρίζομεν περὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι τότε ὑφισταμένων ἐκκλησιῶν. Εἶναι ἀληθές, ὅτι, κατὰ τὸν Τερτυλλιανόν, ὑπῆρχεν ἀπὸ τὰς ἀρχαῖς ἡδὴ τῆς ἑκατονταετηρίδος ἐκείνης ἐνταῦθα σύνοδος τῶν ἐπιτρόπων τῶν διαφόρων χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν πραγματευομένη τὰς οὐσιωδέστερας αὐτῶν ὑποθέσεις. Καὶ ἔδωκε πιθανώτατα ἀφορμὴν εἰς τοιαύτας συνελεύσεις (αἵτινες ἐν γένει εἰμποροῦν νὰ θεωρηθῶσι ὡς αἱ πρώται ἐπαρχιακαὶ σύνοδοι) ἡ ὑπέ των Ἑλλήνων αἰετοπερὶ συναισθημένη ἀνάγκη τῶν περιουσιακῶν πανηγύρεων. Ἀλλ' αἱ καταδιώξεις τὰς ὁποίας οἱ χριστιανοὶ ἔπαθον ἐκτὸς τῆς ἑκατονταετηρίδος ἐκείνης καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν αὐτοκρατορῶν Δεκίου καὶ Διοκλητιανοῦ μικρὸν ἐτάραξαν τὴν Ἑλλάδα· διότι, ἐνῶ ἀναριθμητὸν πλῆθος χριστιανῶν ἔλαβον τὸν στέφανον τοῦ μαρτυρίου εἰς Ἀλεξάνδρειαν, εἰς Καϊάρειαν, εἰς Σύμωρον, εἰς Ἀντιόχειαν, εἰς Ρώμην, εἰς Θεσσαλονίκην, καὶ εἰς τὰς νήσους Κρήτην καὶ Κύπρον, τὸ μέγα Μηναλόγιον τοῦ Αὐτοκράτορος Βασιλείου ὀλίγους μνημονεύει τοὺς ἀνταλλάξαντας τὸ ζῆν ἀντὶ τῆς εἰς τὴν πίστιν αὐτῶν ἐπιμονῆς ἐν Κορίνθῳ καὶ ἐν Ἀθήναις. Ἡ καταδίωξις ἔγινε κυρίως εἰς τὴν ἔδραν τοῦ Ἀνθυπάτου Κόρινθον καὶ, ἐὰν κρίνωμεν ἀπὸ τῶν ὀνομάτων τῶν μαρτύρων ἐκείνων, ἀνάγκη νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἦσαν τὸ πλεῖστον οὐχὶ Ἕλληνες, ἀλλ' ἐξελληνισθέντες Ῥωμαῖοι. Μάρτυρες δὲ τῶν ἄλλων χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν τῆς Πελοποννήσου ἢ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος, παντάπασιν δὲν ἀναφέρονται, ὅπερ ἀποδεικνύει προδήλως τὴν μικρὰν εἰσέτι μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων πρόδοσιν τοῦ χριστιανισμοῦ.

Καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος, μετὰ μακρὸν καὶ νικηφόρον ἀγῶνα, ἀνεγνωρίσθη ἐν ἔτει 314 μονάρχης ἀπαντος τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ ἢ μᾶλλον Δυτικοῦ Ῥωμαϊκοῦ Κράτους, οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων

τῆς Ἑλλάδος ἔθουν εἰσέτι, κατὰ τὰ πάτρια ἔθιμα, τῷ Ὀλυμπίῳ Διὶ ἀπειαντίας εἰς τὰς ἄλλας ἐπαρχίας ὁ χριστιανισμὸς εἶχε λάβει πολλὰς δυνάμεις ὡς ἐξ αὐτῆς τῆς καταθλίψεως καὶ τῆς καταδιώξεως αὐτοῦ, μάλιστα δὲ κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη διεδόθη πολὺ μεταξὺ τοῦ πλῆθους· διότι ὁ ἐπιτηδείατος καὶ σοφώτατος ἐκεῖνος βασιλεὺς δὲν ἐβράδυνε νὰ κατασχῆσθαι ἐκποδῶν τὰ τελευταῖα κωλύματα ὅσα ἀνεχαιτίζον εἰσέτι τὴν διάδοσιν τοῦ νέου θρησκευματος. Ὅθεν, ἀφοῦ καὶ διὰ προηγουμένων πολλῶν διατάξεων ἀνέδειξε τὴν πρὸς τοὺς χριστιανούς εὐνοίαν του, συνελθὼν ἐν ἔτει 312 εἰς Μεδιόλανον μετὰ τοῦ συνάρχοντος Λικινίου, ὅστις ὀλιγώτερον διετέλε πρὸς τοὺς χριστιανούς εὐνοῦς, κατέπεισεν αὐτὸν εἰς τὴν ἐκδοσιν τοῦ γενικοῦ ἐκείνου περὶ ἀνοχῆς δόγματος τὸ ὅποιον ἐπέφερε τὴν ἀπανταχοῦ ἐπικράτησιν τοῦ χριστιανισμοῦ. Τὸ δόγμα τοῦτο ὄχι μόνον ἐπέτρεπεν εἰς τοὺς χριστιανούς καὶ εἰς τοὺς εἰδωλολάτρους τὴν ἐλευθερίαν τῆς πίστεως καὶ τῆς λατρείας αὐτῶν, ἀλλὰ συγχρόνως διέτασσε τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἐκκλησιῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἄλλων κοινῶν κτημάτων, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ταμείου ἀποζημίωσιν τῶν παρόντων κατόχων, ἐν περιπτώσει καθ' ἣν τοιαύτη ἀποζημίωσις εἶναι δίκαιον νὰ πληρωθῇ.

Ἡ ἐκτέλεσις τοῦ δόγματος τούτου ἀπήνησε πολλὰ κωλύματα εἰς τὰς Ἀσιασὰς καὶ τὰς Ἀφρικανικὰς ἐπαρχίας, ἐνόσω αὐταὶ διετέλουσαν ὑπὸ τὴν τοῦ Λικινίου ἀρχὴν· τὸναντίον δὲ ἡ Ἑλλάς συγκαταλέγεται μεταξὺ τῶν δυτικῶν ἐπαρχιῶν εἰς τὰς ὁποίας οἱ χριστιανοὶ, ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Κωνσταντίνου, ἐτέλουσαν ἐλευθέρως τὰ τῆς θρησκείας των. Ἐπειδὴ ὁμοῦ σκοπὸς τοῦ Κωνσταντίνου δὲν ἦτο παντάπασιν νὰ βιάσῃ τοὺς λάτρους τῶν ἀρχαίων θεῶν εἰς τὴν παραδοχὴν τοῦ χριστιανισμοῦ, φυσικωτάτη ἦτο καὶ ἡδὴ ἡ μικρὰ τοῦ νέου θρησκευματος πρόδοσις εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅπου, ὡς ἐκ τῶν τοπικῶν περιστάσεων καὶ τῶν φιλοσοφικῶν σχολῶν, ἡ προσήλωσις εἰς τὰ πάτρια ἦθη καὶ ἔθιμα ἦτον εἰσέτι ζωηρὰ. Εἶναι ἀληθές, ὅτι βραδύτερον ὁ Κωνσταντῖνος ἀπηγόρευσε διὰ ἐπανειλημμένους νόμων τὰς θυσίας, τὰ χρηστήρια, τὰ μυστήρια, τοὺς ἀγῶνας τῶν μονομάχων, τὴν ἀνεγερσιν καὶ τὴν λατρείαν νέων εἰδώλων καὶ αὐτὴν τῆς ἰδίας εἰκόνας τὴν ἀνάβησιν εἰς τοὺς ναοὺς τῶν ἐθνικῶν τὰνάπαλιν δὲ βῆτῶς διέταξε τὴν ἀνεγερσιν ἐκκλησιῶν, τὴν τέλεισιν τῆς Κυριακῆς καὶ τῶν ἄλλων εορτῶν· ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ ὅτι δὲν γνωρίζομεν ἀκριβῶς μέχρι τίνος αἱ διατάξεις αὐταὶ ἐξετελέσθησαν εἰς τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις, αἱ πράξεις τῶν διαδόχων αὐτοῦ μαρτυροῦντι ἀρκούντως, ὅτι οἱ κατὰ τοῦ ἀρχαίου θρησκευματος νόμοι τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου μικρὸν προσέβαλον τὸ θρησκεῖμα τοῦτο ἐν τῇ Ἑλλάδι αὐτῇ. Ἐξέυρομεν ὅτι κατὰ διαταγὴν τοῦ βασιλέως ἐκείνου ἀφῆρθησαν ἀπὸ τινος ἐτοιμοδρόπου πιθανώτατα ἱερὰ τὰ προπύλαια, αἱ πύλαι καὶ τὰ σταγασματα διὰ νὰ κοσμήσωσι τὰ κτίρια τῆς νέας πρωτεύουσας. Ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ βεβαιώσωμεν ὅτι ἡ πράξις αὕτη ἐμφαίνει τὴν πρόθεσιν τῆς βιαίας τῶν ἐθνικῶν ἱερῶν καταλύσεως. Τὸ ἐν Δελφοῖς ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος ἦτον, ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Πλουτάρ-

χου ἦδη, ἔρημον καὶ κενόν· ὡς λοιπὸν εἰμποροῦμεν νὰ ὑπολάβωμεν ὡς ὕβριν πρὸς τὸ ἀρχαῖον θρησκεῖμα ἢ ὡς πράξιν σφοδρῶς πρὸς τὸν χριστιανισμὸν ζήλου τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου μεταβίβασιν τῶν εἰκόνων τοῦ πρὸ καιροῦ ἀφώνου Θεοῦ καὶ τοῦ πρὸ ἐτῶν ὑπὸ τῆς Πυθίας ἐγκαταλειμμένου τρίποδος, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ στολίσῃ τὸ νεόδμητον ἱπποδρόμιον; Οὐδεὶς ἦδη προσήρχετο εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Ἑλικῶνος, διὰ νὰ θύσῃ ταῖς αὐτοῖσι Μούσαις, καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ αὐτὸς αὐτοκράτωρ μετεκίμισε τὰς ἐρήμους αὐτῶν εἰκόνας εἰς τὸ Βυζάντιον καὶ ἔδωκεν αὐταῖς ἀσυλον εἰς τοὺς θαλάμους τῶν βασιλείων τοῦ κατὰ τῆς ἐπαπειλούτης αὐτὰς καταστροφῆς. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα γνωρίζομεν μόνον ἀσφαλῶς περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου λεγομένης καταστροφῆς τῶν ἐθνικῶν ναῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι, ἐὰν δὲν θελήσωμεν νὰ δώσωμεν πλείονα τῆς δευτέρας βαρύντητος εἰς τὰς ὑπερβολὰς τῶν τε χριστιανῶν καὶ ἐθνικῶν συγγραφέων.

Τὸ εὐρὸν τοῦ Κωνσταντίνου πνεῦμα κατώρθωσε βεβαίως νὰ συμβιβᾷ τὸν πρὸς διάδοσιν τοῦ χριστιανισμοῦ ζῆλον μὲ τὴν τιμὴν καὶ τὴν ὑπόληψιν τὴν ὀρελλομένην εἰς τὰ τελευταῖα ἐκεῖνα λείψανα τῆς λαμπρᾶς καὶ ἐνδόξου ἀρχαιότητος. Τούλαχιστον οὐδαμῶς ἀναγινώσκομεν ἐπὶ λ. χ. ἤρπασε διὰ βίας ἀπὸ τὰς Ἀθῆνας (αἵτινες περιεῖχον ἐπὶ τὰ πλουσιώτατα τῆς Ἑλλάδος ὅλης μνημεῖα τῆς ἀρχαίας τέχνης) τὰ ἀγάλματα καὶ τὰ ἄλλα τῶν ναῶν αὐτῶν κοσμήματα, ἢ ὅτι ἠθέλησε διὰ τῆς βίας νὰ ἐπιβάλῃ τὸν χριστιανισμὸν εἰς τοὺς Ἀθηναίους. Ἐξ ἐναντίας γνωρίζομεν ἀπὸ ἀσφαλῆς πηγῆς, ὅτι εὐνοῖα ἰδίως τὴν πόλιν ἐκείνην, ὅτι εἰς δυσχερεῖς περιστάσεις ἐβοήθησεν αὐτὴν δι' ἐτησίας χορηγήσεως πολλῶν χιλιάδων μεδίωνων αἴτου, καὶ ὅτι τέλος, βασιλεὺς ὢν καὶ κύριος πάντων, στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων ἠξίου καλεῖσθαι.

Καὶ οὐ μόνον αἱ Ἀθῆναι, ἀλλὰ πᾶσα ἡ Ἑλλάς ἀνῆκεν ἐπὶ εἰς τὰς πλουσιωτάτας καὶ μάλιστα εὐνοουμένης ἐπαρχίας τοῦ Κράτους. Κατὰ τὴν ῥητὴν τοῦ Ζωτίμου μαρτυρίαν, τὰ πλεῖστα τῶν πλοίων τὰ ὅποια ὁ μέγας Κωνσταντῖνος συνέλεξε εἰς Πειραιᾶ πρὶν ἢ ἐκστρατεῦσθαι κατὰ τοῦ Λικινίου, ὠπλισθησαν ὑπὸ Ἑλληνίδων πόλεων. Ἀναμφιδόλως αἱ σημαντικώτεροι τῶν πόλεων τούτων δὲν ἠδύναντο νὰ διαρῦναι τὰ δεινὰ ἀποτελέσματα τὰ ὅποια ἐπέφερον ἐν γένει εἰς τὸ Κράτος ἢ ἐγκαθίδρυσιν τῆς νέας πρωτεύουσας, πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ὁποίας καὶ διατροφὴν πολλάκις ἐδεκατίσθησαν αἱ ἐπαρχίαι· ἀλλ' ἀρ' ἑτέρου εἶναι ἀναντιβῆτον ὅτι τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα ἐγένοντο μᾶλλον ἐπαισθητὰ βραδύτερον, ἀφοῦ, ὡς ἐκ τοῦ ἐντελοῦς χωρισμοῦ τῆς ἀνατολικῆς ἀπὸ τῆς δυτικῆς αὐτοκρατορίας, ἡ Κωνσταντινούπολις κατέστη τὸ ὕψικόν καὶ ἠθικὸν κέντρον Κράτους ἰδίου καὶ αὐθυπάρκτου.

Ὅπως δὲ ποτε ὁμοῦ καὶ ἂν ἔχωσιν ὅλα ταῦτα, δὲν δυνάμεθα νὰ ἀνηθῶμεν, ὅτι, ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου, ὁ ἀριθμὸς τῶν Χριστιανῶν ἠξήσεν ὅπως οὐδὲν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ἑλλάδα. Εἰς τὴν ἐν Νικαίᾳ Σύνοδον καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ἑλλάδα. Εἰς τὴν ἐν Νικαίᾳ Σύνοδον βλέπομεν ἐπισκόπους τῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα Χρι-

στιανικῶν ἐκκλησιῶν γενναίως ἀμυνομένους ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας κατὰ τῶν νεωτερισμῶν τοῦ Ἀρείου. Ἐκτετετε δὲ αἱ ἐκκλησίαι αὗται πᾶσαι διέμειναν πισταὶ εἰς τὸν κανόνα τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου, ὅπερ συνετέλεσεν εἰς τὴν εἰρηνικὴν, ἂν καὶ βραδείαν, ἀνάπτυξιν τῆς ἐκκλησίας ἐν τῇ Ἑλλάδι, ἐνῶ αἱ διενέξεις αἱ, ἐπὶ τῶν υἱῶν τοῦ Κωνσταντίνου, μεταξὺ Ἀρειανῶν καὶ ὀρθοδόξων, κατὰ πᾶσαν τὴν Ἀνατολὴν ἀναρρεῖται, τὴν μὲν παγίωσιν τῆς ἐκκλησίας ἐπὶ πολλὸν χρόνον ἐκάλυσαν, τὴν δὲ ἀθενῆ εἰδωλολατρείαν οὐ μικρὸν ὑπεστήριξαν.

Οἱ αὐστηροὶ νόμοι οἱ ἐκδοθέντες ἐπὶ Κωνσταντῖνος καὶ Κωνσταντίνου κατὰ τῶν ὁπαδῶν τῆς ἀρχαίας λατρείας δὲν ἐφημέροθησαν παντοῦ καὶ πάντοτε· τοῦτο ἐξάγεται ἀρκούντως ἀπὸ τὴν συγγῆν καὶ ὁσημέραι δριμυτέραν ἐπανάληψιν αὐτῶν. Ἰδίως δὲ ἡ Ἑλλάς φαίνεται ἡμιστὰ παθοῦσα ὡς ἐκ τῶν νόμων τούτων, ἢ δὲ βαθμιαία παρακμὴ καὶ πτώσις τῶν ἀρχαίων αὐτῆς μνημείων ἦτον ἀποτέλεσμα μᾶλλον τοῦ χρόνου καὶ τῆς πρὸς αὐτὰ κοινῆς ἡδὴ ἀδιαφορίας ἢ ἔργον βιαίας ὑπὸ τῶν κρατούντων καταστροφῆς. Αἱ Ἀθῆναι ἀναφαίνονται εἰσέτι ὡς μητρόπολις τῆς ἀρχαίας ἐπιστήμης καὶ τέχνης· οἱ ἰσχυροὶ ἀποδίδουσι εἰς αὐτὴν σέβας καὶ τιμὴν, καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, χαρίζομενος εἰς τὸν σοφιστὴν Προαιρέσιον τοῦ ὁποίου εὐθαύμαζε τὴν εὐγλωττίαν, ἔδωκε ταῖς Ἀθῆναις «νήσους οὐκ ὀλίγας οὐδὲ μικρὰς εἰς ἀπαγωγὴν πόρου καὶ σιτηρέσιον».

Ἦτο δὲ ἀναμφιδόλως κατὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐθνικῶν πολὺ εἰσέτι ὑπέρτερος τοῦ τῶν χριστιανῶν ἀριθμοῦ, καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ Ἰουλιανὸς συνέλαβε τὸ παράδοξον βούλευμα τοῦ νὰ ἀναστήσῃ τὸν προδήλως πανταχόθεν καταρρέοντα ἀρχαῖον κόσμον. Ἡ πλάνη τοῦ ἄλλως εὐφυοῦς ἐκείνου βασιλέως εἶναι προδήλως, ἀλλ' ἡ ἱστορία ὀφείλει νὰ μνημονεῖται ἀπαθῶς ὅσα ἐπραξεν. Ὁ Ἰουλιανὸς εἶχε ἡδὴ παραδεχθῆ τὸ ἀπόκρυφον δόγμα τῶν Νεοπλατωνικῶν διὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ Περγαμηνοῦ Αἰδεσίου καὶ τοῦ Ἐφεσίου Μαξίμου, ὅτε ὡς ἐκ τῆς ἀκουσίας αὐτοῦ κατὰ τὴν Ἑλλάδα διατριβῆς, ἠξήσεν ὁ πρὸς τὴν πίστιν, τὴν ἐπιστήμην καὶ τὰ ἔργα τοῦ πεπτωκότος ἐκείνου κόσμου πόθος του. Ὅθεν ἐμνήθη πανηγυρικῶς τὰ Ἐλευσίνια καὶ ὡς ἐκ τῆς συμπεριφορᾶς του μετὰ τῶν ἐπισημοτέρων σοφιστῶν τῶν Ἀθηνῶν, προσηλώθη ἐπὶ μᾶλλον εἰς τὸ ἀρχαῖον θρησκεῖμα. Ὅταν ὁ Κωνσταντῖνος ἀνέβηκεν αὐτῷ δολίως τὴν στρατηγίαν τῶν λεγεῶνων τῶν ἐπιετραμμένων τὴν ἀμυναν τῶν δυτικῶν τοῦ Κράτους ἐπαρχιῶν κατὰ τὴν ἐπιθέσειν τῶν βαρβάρων τῆς ἀρκτου, ὁ Ἰουλιανὸς ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὰς Ἀθῆνας περιλυπος, ἀλλὰ φέρων εἰς τὴν καρδίαν του ζωηρὰν τὴν εἰκόνα τοῦ μεγάλου ἐκείνου παρελθόντος τοῦ ὁποίου ἡ δημιουργικὴ αὐτοῦ φαντασία ὠνειρεύετο τὴν προσεχῆ καὶ ἱλαρὰν ἐν τῷ μέλλοντι πραγματώσιν. Ὁ μακρὸς καὶ δυσχερὴς μὲν, ἀλλὰ νικηφόρος κατὰ τῶν Γαλατῶν καὶ τῶν Γερμανῶν ἀγῶν κατέστησε δραστηκώτερον τὸ κατ' ἀρχὰς ὀπωροῦν ὀκνηρὸν αὐτοῦ ἦθος, ἢ δὲ εὐεργετικὴ διοίκησις τῶν ἐπαρχιῶν ἐκείνων πε-

ριποίησεν αὐτῷ τὴν εὐνοίαν τοῦ πλήθους. Ὄθεν, χειροτονηθεὶς, εἰ καὶ ἄκων, αὐτοκράτωρ ὑπὸ τοῦ ἀπωσιωμένου εἰς αὐτὸν Γαλατικῷ στρατοῦ καὶ ματαίως ἀγωνισθεὶς νὰ συμβιβασθῇ εἰρηνικῶς μετὰ τοῦ Κωνσταντίου, δὲν εἰδίστανε νὰ ἀναρρίψῃ τὸν τοῦ πολέμου κύβον. Ἀμα δὲ δρμήτας ἐπὶ τὴν ἀποστασίαν αὐτὴν ἐβουλεύσατο τὴν ἀνόρθωσιν τῆς εἰδωλολατρείας καὶ ὁ ἀπροσδόκητος τοῦ Κωνσταντίου θάνατος ἐπέταχυνε τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ βουλεύματος τούτου. Ὁταν ὁ Ἰουλιανὸς εἰσῆλθε θριαμβευτικῶς εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ μετ' ὀλίγον ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ ἅπαντας τοῦ Κράτους, αἱ μὲν λάτραι τοῦ ἀρχαίου θρησκευματος ἐθεώρησαν ἤδη βεβαίαν τὴν νίκην αὐτῶν, αἱ δὲ χριστιανοὶ ἐνόμισαν ἐπικειμένην τὴν ἐκδίκησιν τοῦ αὐτοκράτορος· ἀλλὰ καὶ τῶν πρώτων τὰς ἐλπίδας καὶ τῶν δευτέρων τοὺς φόβους ἐματαίωσαν ἢ φρόνησις καὶ ἡ φιλάνθρωπία τοῦ ἡγεμόνος ἐκείνου ὅστις, καθὼς λέγει περιώνυμος τις ἱστορικός, περὶ πλείστου ἐποιεῖτο τὴν εἰρήνην τοῦ Κράτους καὶ τὰ δίκαια τῆς ἀνθρωπότητος.

Ὁ Ἰουλιανὸς εἰδείξε περὶ τὴν προσαίαν καὶ ἐνίσχυσιν τῆς εἰδωλολατρείας τὴν μετρίτητα, τὴν ὁποίαν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος εἶχε δείξει πρὸς διάδοσιν τοῦ χριστιανισμοῦ. Ὁ νέος αὐτοκράτωρ ἠπέλιπε νὰ φθάσῃ εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ διὰ τῆς μεγίστης ἀνοχῆς καὶ οὐ μόνον δὲν ὑπεχρέωσε διὰ τῆς βίας τοὺς χριστιανούς εἰς τὴν παραδοχὴν τῆς εἰδωλολατρείας, ἀλλὰ τοῦναντίον κατέδειξε εἰς τοὺς ἐξητλησμένους καὶ κατησχυμένους ἱερεῖς τοῦ ἀρχαίου δόγματος ὡς ὑπόδειγμα καὶ ὑπογραμμὸν τὰς θαυμασίως συγκεροτημένας Χριστιανικὰς ἐκκλησίας. Ἀλλ' ἐνῶ ἄρ' ἐνός ῥητῶς διέταξεν ὡς τε χριστιανὸς παρὰ τὴν θέλησίν του νὰ μὴ σύρεται εἰς τὰ ἐθνικὰ ἱερά, οὐδὲ νὰ τιμωρῆται ἐνεκα τοῦ δόγματός του, ἀφ' ἐτέρου ἐνόμισε κατάλληλον νὰ περιστείλῃ αὐστηρότατα τὸ στασιαστικὸν πνεῦμα τὸ ὁποῖον αἱ θρησκευτικαὶ διενέξεις εἶχον ἤδη διαδόσει κατὰ πᾶσαν τὴν Ἀνατολήν, ἐπαγαγοῦσαι οὐ μικρὰ δυστυχήματα καὶ ἐπαπειλοῦσαι ἐτι μεγαλύτερα. Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰ πραγθέντα ὑπὲρ τῶν ἀγαπητῶν τοῦ ἐθνικῶν, ἐὰν ἐξετάσωμεν τὰ πράγματα ἀκριβέστερον καὶ ἀπαθέστερον, θέλομεν εὔρει, ὅτι περιορίζονται εἰς τὰ ἐξῆς εὐάριθμα πλεονεκτήματα, ὅτι ἐπέτρεψε νὰ ἀνοιχθῶσιν οἱ πρότερον κεκλεισμένοι ναοὶ, νὰ διεξάγωνται ἐλευθέρως αἱ θυσίαι καὶ νὰ τελῶνται ἀκωλύτως αἱ ἐθνικαὶ ἐορταί. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἀποδίδονται εἰς αὐτὸν καὶ ἄλλοι τινες νόμοι, βεβαίουν λ. χ. ὅτι ὁ Ἰουλιανὸς ἀπηγόρευσε εἰς τοὺς χριστιανούς τὴν σπουδὴν τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας καὶ τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, ἀλλὰ τοῦτο φαίνεται παντάπασιν ἀσυμβίβαστον καὶ μὲ τὸν χαρακτήρα καὶ μὲ τὴν φρόνησιν τοῦ ἡγεμόνος ἐκείνου ὅστις ἐτίμα τὰς ἀνάγκας τοῦ Κράτους ὑπεράνω καὶ αὐτῆς τῆς πρὸς τοὺς ἐθνικούς συμπαθείας του.

Ἄς περιορίσωμεν δὲ ἤδη τὴν προσοχὴν μας εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Ἰουλιανὸς μάλιστα ἤλπισε πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ σκοποῦ του, διότι ἐνταῦθα ἦτον ἰσχυρότερα ἐτι παρὰ ἄλλαχού ἢ εἰς τὰ ἀρχαῖα ἦθη καὶ δόγματα προσήλωτος, μᾶλλον δὲ, ὡς ὁ ἴδιος ἐν τινι ἐ-

πιστολῇ του πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἐκφράζεται, «εἰσώζετο ἐτι τῆς τῶν προγόνων ἀρετῆς ὡς περ ἐμπόρευμα τι σιμικρόν». Καθ' ἣν ἐποχὴν εἰσέτι ἐπορεύετο πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὁ Ἰουλιανός, διερχόμενος διὰ τῆς Πανονίας, ἔγραψε πρὸς πάντας τοὺς κατὰ τὴν Ἑλλάδα πολίτας, ἰδίως δὲ εἰς τὰς Ἀθήνας, τὴν Κόρινθον καὶ τὴν Λακεδαίμονα, ἀπολογούμενος μὲν διὰ τὴν ἀποστασίαν του, ἐπικαλούμενος δὲ τὴν ἐν τῷ μέλλοντι συνδρομὴν των. Καὶ πᾶσα ἡ Ἑλλάς ἀπήντησε προθύμως εἰς τὴν φωνὴν του. Πανταχόθεν ἐσάλησαν πρέσβεις πρὸς αὐτὸν κατὰ τὸ Σίριμιον ἐτι διατρίβοντα διαβεβαιούντες τὴν ἀπερίριστον τῶν Ἑλλήνων ἀροσίωσιν· ἀναχωρήσαντες δὲ ἔλαβον, ὡς φαίνεται, πολλὰς καὶ καλὰς ὑποσχέσεις. Εἰς ταύτας πεποιθότες οἱ Ἀθηναῖοι ζῶντος ἐτι τοῦ Κωνσταντίου καὶ κατεχόντων τῶν στρατευμάτων αὐτοῦ τὴν Θράκην, ἠνεώσαν τοὺς πρὸ καιροῦ κεκλεισμένους ναοὺς τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τῶν ἄλλων θεῶν, ἠνώρθωσαν τοὺς καθρημένους βωμοὺς, προσήνεγκαν θυσίας καὶ ἐτέλεσαν τὰς ἐορτάς των κατὰ τὰ ἀρχαῖα ἔθη. Μετ' ὀλίγον δὲ ὁ Ἰουλιανός, ἀναλαβὼν τὸ αὐτοκρατορικὸν ἀξίωμα, ἐπέταχυνε τὴν μεταρρύθμισιν. Ὁ ἱεροφάντης τῶν Ἐλευσινίων, ὅστις εἶχε παρακολουθήσει αὐτὸν εἰς τὴν Γαλατίαν καὶ τὴν κατὰ τοῦ Κωνσταντίου ἐκστρατείαν του, ἀρίχθη εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ βασιλικῶν δώρων, διὰ νὰ φροντίσῃ, καθ' ἣν εἶχε παρὰ τοῦ βασιλέως ἐντολήν, περὶ τῆς ἀνορθώσεως καὶ τῆς ἐλευθέρως χρήσεως τῶν ἀρχαίων ναῶν καὶ ἱερῶν. Πᾶσα ἡ Ἑλλάς συνεκινήθη αὐτῆς καὶ αἱ ἐλπίδες τῶν πιστῶν τοῦ πεπτωκότος θρησκευματος ὁπαδῶν ἀνεπετήθησαν. Κατὰ διαταγὴν τοῦ βασιλέως πολλοὶ καθρημένοι ἦθη ναοὶ καὶ πολλοὶ κατεστραμμένοι πόλεις τῆς Μακεδονίας, τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Πελοποννήσου ἀνοικοδομήθησαν καὶ ἐκοσμήθησαν. Ἡ Νικόπολις καὶ ἡ Ἐλευσίς ἀνέκυψαν λαμπρόταται ἀπὸ τῶν ἐρείπιων αὐτῶν, αἱ δὲ πολλὰ παθοῦσαι ὡς ἐκ τῶν Γοθικῶν εἰσβολῶν Ἀθηναῖαι ἀνέλαβον νέαν ζωὴν. Αἱ ἱεραὶ καὶ μεγάλαι πανηγύρεις τῶν Ὀλυμπίων, τῶν Νεμεῶν, τῶν Ἰσθμίων καὶ τῶν Πυθίων, αἵτινες δὲν εἶχον μὲν καταργηθῆ, ἀλλὰ παρημελήθησαν ἀπὸ τινος χρόνου, ἐτελέεσθησαν ἤδη καὶ συνεχέστερον καὶ μεγαλοπρεπέστερον καὶ αἱ πρὸς τιμὴν τῶν ἀρχαίων θεῶν καὶ ἡρώων θυσίαι καὶ χορωδία ἐπανεληθήσαν εἰς τὰς πόλεις. Τὰ γυμνάσια καὶ αἱ στοαὶ ἐπληρώθησαν αὐτῆς παλαιστῶν καὶ μαθητῶν, ἀκρωμένων τοὺς ἐπισημοτάτους σοφιστάς· ὁ βασιλεὺς ἐπανηγυρίζετο καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα ὡς τωτῆρ' εἰς τιμὴν αὐτοῦ ἐτέθησαν ἐορταὶ καὶ θυσίαι καὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν του ἤκμασε καὶ πάλιν ἡ σπουδὴ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς ἐπιστήμης εἰς τὰς φιλοσοφικὰς σχολὰς τῶν Ἀθηνῶν, τῆς Κορίνθου, τοῦ Ἀργεῦος καὶ τῆς Σπάρτης.

Ἀλλὰ τὸ τελευταῖον ἀπαύγασμα τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ βίου ἐσέβηθη ὡς ταχέως παρερχόμενον μετέωρον· ὁ πρῶτος κατὰ τὴν Περσικὴν ἐκστρατείαν θάνατος τοῦ Ἰουλιανοῦ (363) ἐματαίωσε τὰς ἐλπίδας καὶ τοὺς ἀγῶνας τῶν ἐνθουσιῶντων Ἑλλήνων. Οἱ ἄμεσοι αὐτοῦ διάδοχοι, ὁ Ἰοβιανός, ὁ Οὐαλεντιανός

καὶ ὁ Οὐάλης, ἂν καὶ δὲν ἦσαν μέγανως ἀπωσιωμένοι εἰς τὸν χριστιανισμόν, δὲν εἶχον ὁμως οὔτε διαθέσιν οὔτε καιρὸν νὰ πράξωσιν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, ὅ,τι ἐβουλεύθη καὶ ἐπραξεν ὁ Ἰουλιανός. Ἡ εἰδωλολατρεία, τοῦ μὲν ἐσχάτου αὐτῆς ἐξωτερικοῦ ἐρείσμου στερηθεῖσα, ἀμοιροῦσα δὲ οἰκείας δυνάμεως, ὑπέκυψεν ἤδη ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον εἰς τὴν ὑπερέχουσαν ἰσχύϊν τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας. Ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ Ἰοβιανοῦ ἦτο, διὰ γενικῆς ἀνοχῆς νὰ ἀναγκασθῇ πᾶσαν θρησκευτικὴν καταδιώξιν καὶ ὅτι ἰδίως ἐπέτρεψε ταῖς ἐθνικαῖς τὴν ἐλευθεράν χρῆσιν τῶν ναῶν καὶ τῶν ἱερῶν, τὸ γνωρίζομεν ἀπὸ τοῦ λόγου τὸν ὁποῖον ὁ ῥήτωρ Θεμιστίας ἐξεφώνησε πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἐκεῖνον καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ σύγκλητος τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸν ἐχαιρετιζεν ὡς ὑπάτον. Δι' ἐπιμελείας τοῦ ἀνθυπάτου τῆς Ἀχαΐας Πραιτεξτάτου, ὁ αὐτοκράτωρ Οὐαλεντιανός ἐπέτρεψεν ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι εἰσέτι ὑφισταμένων μυστηρίων ἐξαιρέσιν τῆς γενικῆς ἀπαγορεύσεως τῶν νεκτελίων θυσιῶν, τὴν ὁποίαν μικρὸν μετὰ τὴν ἀναγόρευσιν του ἐξέδωκεν, ἀλλὰ ῥητῶς διατάξας, ὅτι πρὸς τὴν τελεσίαν των ἐφείλου νὰ τηρῶσι τὰ πάτρια ἔθη. Καὶ αὐτὸς ὁ τὴν τοῦ Ἀρειανοῦ πλάνην πρεσβεύσας Οὐάλης κατεδίωξε πολὺ σφοδρότερον τοὺς ὀρθόδοξους χριστιανούς ἢ τοὺς Ἰουδαίους καὶ τοὺς ἐθνικούς εἰς οὓς ἐπέτρεψε νὰ τελῶσι μετὰ πλείστης ἐλευθερίας τὰ τῆς λατρείας αὐτῶν.

Πρῶτος τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατῶρων ὁ Γρατιανὸς ἀπέβαλε τὸ πάτριον τοῦ ἀρχιερέως (Pontifex Maximus) ἀξίωμα, ὡς ἀσυμβίβαστον μὲ τὸν Χριστιανισμόν καὶ συμφώνως μὲ αὐτὸν ὁ Θεοδοσίος ἀπέδειχθη δεῖνος πολέμιος πάσης ἐθνικῆς θρησκείας καὶ λατρείας. Ἐπὶ αὐστηροτάταις χρηματικαῖς ποιναῖς καὶ ἐπὶ ποινῇ θανάτου ἀπηγορεύθησαν αἱ θυσίαι, αἱ αἰωνοσκοπία καὶ αἱ προσκυνήσεις τῶν εἰδώλων, ἢ εἰς τοὺς ῥητῶν ναοὺς προσέλευσις καὶ πᾶσα ἐνὶ λόγῳ δημοσία ἢ μυστικὴ κατὰ τὰ ἐθνικὰ ἔθιμα ἱεροπραξία· οἱ δὲ περὶ τούτου ἐκδοθέντες νόμοι ἐτελεσθήσαν ἤδη αὐστηρότατα. Μετέπειτα ὁ Ἀρκάδιος ἐβίβησε εἰς ἔδαρος τοὺς τελευταίους σαθροὺς κίονας τοῦ Ἑλληνικοῦ θρησκευματος, ἀφαιρέσας, ἐν ἔτει 396, ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, τοὺς προϋσταμένους, τοὺς ὑπρέτας καὶ τοὺς ἱεροφάντας τῶν ἀρχαίων ἱερῶν, τὰ πάτρια αὐτῶν προνόμια καὶ δίκαια· μετὰ δὲ τινὰς ἐνιαυτοὺς διέταξε νὰ καταστραφῶσι τὰ ἱερά καὶ νὰ χρησιμεύσωσι τὰ ἐρείπια αὐτῶν εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν δημοσίων κατεστημάτων, ὁδῶν, γεφυρῶν καὶ ὑδραγωγείων. Τελευταῖον αἱ μετ' ὀλίγον ἐπελθοῦσαι μεγάλαι βαρβαρικά εἰσβολαὶ συνεπλήρωσαν τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς τῆς εἰδωλολατρείας.

Ἐκτοτε οἱ πανταχόθεν καταδιωκόμενοι λάτραι τοῦ ἀρχαίου θρησκευματος ἐζήτησαν καταφυγὴν εἰς τὰ ἐρημνότερα τῶν ἐπαρχιῶν μέρη, ὅπου ἐπὶ πολλὸν χρόνον ἐτι ἐτέλουν τὰς λατρείας αὐτῶν εἰς εὐτελεῖς καὶ αὐτομάτους πανηγύρεις. Εἰς δὲ τὰς πόλεις ἐξεναντίας ἤκμαζεν ὁ Χριστιανισμός, καὶ ἀπὸ τοῦδε οἱ ἀρχιεπίσκοποι καὶ οἱ ἐπίσκοποι τῆς Κορίνθου, τῶν Πατρῶν, τῶν Θεβῶν, τῆς Λαρίσης, τῶν Ἀθηνῶν, τῆς

Σπάρτης κλπ. ἀποδεικνύονται ἐκάστοτε γενναῖοι ὑπέμαχοι καὶ αὐστηροὶ τηρηταὶ τῆς ὀρθοδοξίας. Ἀλλ' ὅτι ὑπῆρχον ἐτι εἰδωλολάτραι καὶ οὐκ ὀλίγοι, μαρτυροῦσιν αἱ κατ' αὐτῶν διατάξεις Θεοδοσίου τοῦ Νεωτέρου, ὅστις κατὰ τὸν Θεοδώρητον, ἐν ἔτει 426, ἦτοι κατέσκαψεν, ἦτοι εἰς χριστιανικὰ ἱερά μετεποίησε τοὺς τελευταίους τῶν εἰδώλων βωμοὺς. Καὶ πάλιν ἴχνη τινὰ αὐτῶν ἐσώζοντο καθ' ὅλην τὴν πέμπτην ἑκατονταετηρίδα, αἱ δὲ μάταιαι περὶ τῆς καταλύσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ θρησκευματος μεψιμοιρίαι ἀντήχουν εἰσέτι εἰς τὰς φιλοσοφικὰς τῶν Ἀθηνῶν σχολὰς, μέχρις οὗ ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς ὁ Ἀ' οὗς διέταξε κατὰ τὴν ἐπομένην ἑκτην ἑκατονταετηρίδα καὶ τῶν σχολῶν αὐτῶν τὴν δριστικὴν κατάργησιν.

ΠΕΡΙ ΜΑΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΜΑΓΝΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΣΙΑΝ.

Ἡ Ἀσία, ὅθεν ἀνέλαμψεν ὁ πρῶτος τῶν φώτων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ σπιθῆρ, ὅθεν ἐλάβομεν τὴν ἀρχὴν ὄλων σχεδὸν τῶν ἐπιστημῶν, εἶναι καὶ σήμερον ἀξία μελέτης, ὅχι μόνον διὰ τὰ ἔθιμα, τὸν χαρακτήρα, τὰς τελετάς, τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰ θρησκευματα τῶν κατοίκων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ μυστηριώδη τεχνάσματα, τὰς κρυφίας, ἢ, κυριολεκτικώτερον, τὰς μαγικὰς γνώσεις, τῶν ὁποίων ἦσαν ἄλλοτε κάτοχοι μόνοι οἱ ἀρχηγοὶ καὶ οἱ ἱερεῖς αὐτῆς.

Εἰς τινὰ ἐκ τῶν προηγουμένων φυλλαδίων τῆς Παρθώρας, κατεχωρίσαμεν συντόμως τινὰς πραγματείας περὶ διαφορῶν ἐκ τῶν ἀντικειμένων τούτων. Ἄν καὶ κατοικοῦντες πλησίον τῆς Ἀσίας, καὶ ἐπιμιχθέντες πολὺ ἄλλοτε μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς, ὀλίγον ὁμως γνωρίζομεν τὴν ἀρχὴν καὶ τὰ αἴτια πολλῶν θρησκευτικῶν ἢ ἄλλων βιωτικῶν ἐθίμων, καὶ τοῦτο, ἢ διότι, ζητοῦντες τὰ δυσκαταληπτότερα, ὀλιγορούμεν νὰ ἀνερευνησώμεν, ὡς οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, τὰ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν, ἢ διότι, ὑποκύπτοντες εἰς προλήψεις, ἐξελαμβάνομεν αὐτὰ ὡς ἀπλῆς δεισιδαιμονίας ἢ γοητείας ἀποκυήματα. Οὕτωπως, π. χ. ἐθεωρήσαμεν ἀνεκάθεν τὴν μαγείαν καὶ τοὺς μάγους, τοὺς ὁποίους ἐπρεπεῖν ἴσως νὰ καταφρονώμεν ὀλιγώτερον μετὰ τὰς νεώτερας κατὰ τὴν Εὐρώπην ἀνακαλύψεις τῆς μαγνητικῆς δυνάμεως.

Ἡ μαγεία, ἣτις περισσὶ ὀνομάζεται σοφία, ἐξεληθούσα, ὡς φαίνεται, τὸ πρῶτον ἐκ τῆς Ἰνδίας, διέβη διὰ τῆς Μεγάλης Ἀσίας καὶ ἐφθασεν εἰς Αἴγυπτον, ὅπου καὶ σήμερον σώζονται ἄπειρα μνημεῖα ἐφ' ὧν ἐχαράχθη ἡ ἱστορία αὐτῆς διὰ χαρακτήρων ἀνεξαλείπτων. Ἡ ἡχώ τῶν Θεβῶν, τῆς Μέμφιδος καὶ τῆς Μερῆς, ἐπαναλαμβάνει καὶ σήμερον τοὺς χρησμούς καὶ τὰ μυστήρια τῶν ναῶν τοῦ Ἀμμωνος. Ἡ μαγεία ἤκμασε συγχρόνως καὶ ἐν Περσίᾳ, καὶ διὰ τῶν ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ Ἑλληνικῶν ἀποικιῶν διεδόθη κατὰ τὴν Ἑλλάδα, τὴν Ἰταλίαν καὶ καθ' ὅλην τὴν Δύσιν.

Μετὰ τοὺς ἀρχαίους ἐκείνους χρόνους. ἐνῶ ἡ βαρβάρτης κατεκάλυπτε διὰ τοῦ σκότους τὴν Εὐρώπην,

ἐκ τῆς Ἀσίας ἐπέλαμψε καὶ πάλιν τὸ φῶς. Κατὰ τὸν Η'. αἰῶνα οἱ Ἀραβες νικηταὶ εἰσήγαγον εἰς τὴν Δύσιν τὰς ἀστρονομικὰς, φιλοσοφικὰς, καὶ ἀρχιτεκτονικὰς γνώσεις καὶ τὰς παραδόσεις αὐτῶν. Naί μὲν ὁ Μωάμεθ ἀπηγόρευσε διὰ τοῦ Κορανοῦ, ὡς ἐναντία τῆς ὀρθοδοξίας, τὰ μυστήρια τέχνης ἧτις, μετὰ τὴν ἐπέκτασιν τῶν φώτων εἶχε μεταβῆ ἀπὸ τῶν ἱερέων καὶ ἀρχηγῶν εἰς τοὺς ἰατροὺς, τοὺς μάγους, τοὺς νεκρομάντις καὶ ἄλλους. αὐτὰ ὅμως διεσώθησαν ἀκέραια καὶ μέχρι τῆς σήμερον.

Υπάρχουσι πολλοὶ οἱ ἀξιούντες κατὰ τὴν Ἀσίαν καὶ Ἀφρικὴν οἱ κατέχουσι τὴν τέχνην τῆς μαγείας ὅλοι δὲ, εἰς ὅποιανδήποτε αἵρεσιν καὶ ἂν ἀήκωσιν, εἶναι μέλη τῶν διαφόρων ταγμάτων τῶν δερβίσιδων, οἵτινες θεωροῦνται θεόπνευστοι. Δερβίσις εἶναι λέξις περσικὴ σημαίνουσα κατώφλιον πύλης, μεταφορικῶς δὲ πνεῦμα ταπεινώσεως, βίου μοναστικοῦ καὶ καρτερίας. Καὶ διεξοδικὸν ἀλλὰ καὶ ὀχληρὸν εἶναι τὸ νὰ περιγράψωμεν ὅλας τὰς αἰρέσεις αὐτῶν ἀριθμουμένας ὑπὲρ τὰς τριάκοντα, καθὼς καὶ τὰς κτηνώδεις καὶ πολλακτικὰς αὐτῶν τελετάς. Ἐλευηνολογήσαμεν τὸν ἄνθρωπον ὅταν ἴδωμεν ἐν Χρυσόπολει (Σκούταρι) τῆς Ἀσίας, δερβίσιδας βρυχωμένους, ἀρρίζοντας, καὶ κορυβαντιῶντας ὡς κτήνη, καὶ ἐμπηγύοντες ἐγχειρίδια, ἐν μέσῳ χορῶν ἐπιληπτικῶν, εἰς τὰς παρελάς αὐτῶν, εἰς δὲ τὰ στόματα εἰσάγοντας σίδηρον πεπυρακτωμένον καὶ ταῦτα, πρὸς δοξολογίαν τοῦ ὑψίστου! Θέλομεν ὅμως ὀμιλήσει περὶ εὐγενεστέρου, σοφωτέρου καὶ φιλάνθρωποτέρου τάγματος, τοῦ τῶν *Μεβλεβίδων* ἢ περιστρόφων, τῶν ὁποίων τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει ναὸν ἐδημοσιεύσαμεν διὰ τοῦ φυλλαδίου Θ'. τῆς *Παριδώρας*. Ἰσως ὁ χορὸς αὐτῶν φαίνεται εἰς πολλοὺς περιέργως τρόπος αἰνέσεως, δὲν προσβάλλει ὅμως οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς, οὐδὲ τὴν ἀκοήν. Ὁ ναὸς αὐτῶν ὀνομάζεται *Τεκές*, ὁ χορὸς *σεμά*, καὶ ἡ αἴθουσα τῶν γυμνασμάτων *σεμά-γανι*. Χορεύουσι δὲ ἐννέα, ἐνδεκά ἢ δεκατρεῖς συγχρόνως καὶ δὲν ὀμιλοῦσι διόλου. Στρεφόμενοι γυμνόποδες ἐπὶ τῆς δεξιάς πτέρνης, ἔχουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς κλειστοὺς καὶ τοὺς βραχίονας τεταμένους, καὶ φοροῦσι μαυρὸν πλατὺ καὶ λευκὸν ὡς φουστὰνέλλαν ἀλλὰ ποδῆρη, καὶ εἶλον κωνοειδῆ καὶ ὑψηλόν. Ἡ μουσικὴ συγκροτεῖται ὑπὸ τυμπάνων καὶ *νεῖων* (εἶδος αὐλῶν,) καὶ εἶναι γλυκεῖα, παθητικὴ, ἠδονικωτάτη, καὶ πρὸ πάντων ἰδιόρρυθμος.

Ὁ βραδύς καὶ συνεχῆς οὗτος στρόβιλος, συνοδεύμενος ὑπὸ τοιαύτης μουσικῆς, τὴν ὅποιαν οἱ δερβίσιδες ἀκούουσιν ἐκ νηπιότητος, ἐξάπτει τὴν φαντασίαν καὶ ῥίπτει αὐτοὺς εἰς ἀληθῆ ἐκστασιν, δι' ἧς συγκοινωνοῦσιν, ὡς λέγεται, μετὰ τῶν ἀστέρων, τῶν ὁποίων μιμοῦνται τὴν διπλῆν κίνησιν στρεφόμενοι περὶ ἑαυτοὺς, καὶ περὶ τὴν αἴθουσαν. Ἡ περιστροφή αὐτῆ ἐπενεργούσα ἐπὶ τοῦ ἐγκεφάλου προξενεῖ εἰδός τι κατὰ τῆς ψυχῆς, ἀνασθηρίας, καθ' ἣν ἡ ψυχὴ πλανᾶται εἰς χάος καὶ ἀπαλλοτριεῖται τῶν ἐγχοσμίων.

Αἱ κοινότητες τῶν *μεβλεβίδων* πλούσιαι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ζῶσι μετὰ πολλῆς λιτότητος διὰ τὸ ἀνέμωσιν εἰς τοὺς πτωχοὺς τὸ περισσεῦον τοῦ εἰσοδήματος. Οἱ δερβίσιδες τοῦ ἐν Σταυροδρομίῳ τῆς Κων-

σταντινουπόλεως τεκέ, δύνανται νὰ ὀνομασθῶσιν εὐεργεταὶ τοῦ μέρους ἐκείνου, καὶ ὁ τεράστιος σέβας ἢ ἡγούμενος αὐτῶν ἀγαπᾶται παρὰ πάντων, καὶ πολυλάκις καλούμενος δίδει συμβουλὰς καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Σουλτάνον. Δι' ὃ πολλοὶ λέγουσιν ὅτι ἡ αἵρεσις αὕτη εἶναι πολιτικὴ, καὶ ἐπειδὴ τὰ μέλη αὐτῆς ἐπαγγέλλονται ἔργα ἐξοικειοῦντα αὐτοὺς μετὰ τοῦ λαοῦ, ὑποτίθενται ὄργανα μυστικὰ τῆς ἀστυνομίας.

Ὁ λαὸς θεωρεῖ αὐτοὺς ὡς ἁγίους, καὶ ποτὲ δὲν γίνεται ἐκστρατεία χωρὶς νὰ καθαγιάζεται καὶ ὑπὸ τῆς παρουσίας δερβίσιδων. Ἐρμηνεύουσι τὰ ὄνειρα καὶ θεραπεύουσι διὰ πνευματικῶν ἰατρικῶν, ἧτοι διὰ ψυχοσῶν καὶ εὐχῶν, τὰς ψυχικὰς καὶ σωματικὰς νόσους. Θέτουσι τὰς χεῖρας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῶν ἀσθενῶν, ἐμφυσῶσι μυστηριωδῶς ἐπὶ τοῦ μετώπου, τῶν ὀφθαλμῶν ἢ τῶν ὠτίων αὐτῶν, ψαύουσι τὸ πάσχον μέρος, καὶ διώκουσι τὴν νόσον διὰ χειρονομιῶν καὶ ἀραβικῶν προσευχῶν. Ἀλλὰ μετὰ τῶν φημιζόντων ἄς μᾶλλον θαυματοῦργοι οἱ ἐμίριδες, ἀπόγονοι τῆς θυγατρὸς τοῦ Μωάμεθ Φατιμῆς, οἵτινες φέρουσιν ἐπὶ κεφαλῆς, ὡς σημεῖον διακριτικόν, κεφαλοδέσμιον πράσινον. Δίδονται εἰς τοὺς ἀρρώστους μικροὺς κελίνδρους χαρτίνους, ἐφ' ὧν ὑπάρχουσι γεγραμμένα περικοπὰ τοῦ Κορανοῦ, διατάττουσι, τούτους μὲν νὰ ριψώσιν αὐτοὺς ἐντὸς ποτηρίου καὶ νὰ πίωσιν τὸ ὕδωρ, ἄλλους δὲ νὰ τοὺς φέρωσιν ἐν εἰδει περιάπτου. Καταδεικνύουσι τοὺς κλέπτας καὶ ἀνακαλύπτουσι τὰ κλαπέντα, καὶ ἐξορκίζουσι τὴν βασκανίαν γράφοντες διὰ κολλυρίου ἐπὶ τῶν μετώπων τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδίων τὸ πρῶτον στοιχεῖον τοῦ ἀραβικοῦ ἀλφαβήτου.

Εἰς τὴν Αἴγυπτον καθὼς καὶ εἰς τὴν Ἀλγερίαν εὐρίσκονται μάγοι μαγνητίζοντες τοὺς ἄλλους, ἐργόμενοι ὅλοι ἐκ Μαρόκου. Ὅταν οἱ Ἀραβες πάσχωσι νόσον τὴν ὁποίαν ἀδυνατεῖ νὰ θεραπεύσῃ ἡ ἰατρικὴ, προσφεύγουσιν εἰς γόητας καὶ μάγους· οὗτοι δὲ μεταβαίνουσι ἐν τυμπάνοις καὶ κυμβάλοις εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πάσχοντος, εἰσέρχονται εἰς τὴν αὐλήν, καὶ ἰσάμενοι ὀρθοὶ ταλαντεύονται ποτὲ μὲν ἐπὶ τοῦ ἐνός ποτὲ δὲ ἐπὶ τοῦ ἄλλου ποδός. Καθόσον δὲ οἱ τόνοι τῆς μουσικῆς αὐξάνουσι καὶ γίνονται ζωηρότεροι, κατὰ τοσοῦτον καὶ αἱ κινήσεις αὐτῶν γίνονται γοργότεραι. Γυνὴ τις παρούσα ἐρεθίζει τοὺς μάγους διὰ τῆς φωνῆς καὶ διὰ καπνοῦ στύρακος (μεντζουβί). Μετ' ὀλίγον ὁ κινούμενος δαίμονις, τὸ κεφαλοδέσμιόν του πίπτει, ἢ ζῶνι του ἐκτυλίσσειται, οἱ ὀφθαλμοὶ του σκοτίζονται, καὶ αὐτὸς περιβρέχεται ὑπὸ ἰδρώτος, καὶ στρεφόμενος περὶ ἑαυτὸν, κτυπᾷ τὴν βράχιν καὶ τὰ νῶτα του διὰ σχοινίου. Κατὰ τὴν στιγμήν ἐκείνην ἐργεταὶ ὁ ἀσθενής· Ὁ μάγος, ὅλος τότε ἐν ἐκστάσει ἀντιτίθει τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἀσκαρδαμυκτῆ, περιφέρει τὴν χεῖρά ἐπὶ τοῦ σώματος καὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ πάσχοντος, καὶ διατάττει αὐτὸν νὰ γονυκλιτήσῃ σφραγίσαι τοὺς ἀγκῶνας τούτου ὀπισθεν τῆς βράχους ἕως οὗ προσεγγίσωσι καὶ τριξῶσι· τότε ὀνομάζει τὸ πάθος, προσδιορίζει τὴν θεραπείαν, καὶ προσεύχεται.

Ἀλλὰ μετὰ τῶν δερβίσιδων τούτων ὑπάρχουσι καὶ πολλοὶ ἀληθῶς γόητες, ἐξαπατῶντες τοὺς ἀνθρώπους, καὶ μεταχειριζόμενοι μετὰ ἐναντία πᾶσι

χρηστοθεΐα· ὡς τοιοῦτοι δὲ διακρίνονται πρὸ πάντων οἱ *μπεκασίδες* ἢ ἐπαῖται, οἵτινες, διὰ τὸ εἶναι σπῆσι μεγαλητέραν ἐπιβροήν, ἀπ ρχονται εἰς τὴν Μέρικαν καὶ ἀποκτᾶσι τὸν τίτλον τοῦ *χατζῆ*. Ἐπὶ τοσοῦτον δὲ σεβονται αὐτοὺς τὰ πλήθη, ὥστε πολλακτικῶς ἀποπλανῶσιν αὐτὰ διὰ ψευδῶν προφητειῶν καὶ ἀνάπτουσι ἐπαναστάσεις. Περιηγηταὶ τινες διηγοῦνται ἐπὶ ἴδιον πολλοὺς ἐξ αὐτῶν εἰς Αἴγυπτον περιφερομένους γυμνοὺς εἰς τὰς ἀγίας, ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ, ἧτις ὄχι μόνον δὲν ἠγανακτεῖ, ἀλλὰ καὶ ἐδίδα πλειό-

στερα δείγματα σεβασμοῦ πρὸς αὐτοὺς. Οἱ πλείστοι εἶναι φαρμακοῖ, (παρατηρητέον δὲ εἶναι ἡ Εὐρωπαϊκὴ φαρμακοσία εἶναι κλάδος τῆς Ἀσιατικῆς,) καὶ ἔχονται εἰς τὰς συνελύσεις τῶν τοῦς χειροστανούς τοὺς ἀνήκοντες εἰς τὴν ἐταιρίαν ταύτην, πιστεύοντες ὅτι εἶναι, ὡς καὶ αὐτοὶ, ἀπλῶς θεοσεβεῖς.

Εἶναι δὲ καὶ ἄλλαι αἵρεσις τῶν βαγιούμην καλουμένη, ἔχουσα τὴν δύναμιν τοῦ νὰ βασταῖν τοὺς ὄφεις καὶ τοὺς σκορπίους· οὗτοι εἶναι οἱ Ψύλλοι τῶν ἀργίων, περὶ ὧν ὀμιλεῖ καὶ ὁ Ἡρόδοτος, καὶ ὁ Ἰσάβων, καὶ ὁ Αἰλιανός, καὶ ἄλλοι. Οὗτοι, ὡς καὶ οἱ ἡμέτεροι γύρτοι, ἔχουσι καταγῶγην καὶ γλώσσαν ἀγνωστον, κλέπτουσι, καὶ ὁμοῦ εἶναι αἰωνίως πτωχοί, καὶ κατέχουσι μυστικὰ τινα διὰ τῶν τοίων κερδαίνουσι τὸν ἔρπον αὐτῶν. Δίδουσι φίλτρα, προλέγουσι

δευτάτην· τότε ῥίπτονται κατὰ τοῦ ἐγθροῦ, καὶ τὸ δῆγμα αὐτῶν εἶναι θανατηφόρον. Ἀλλ' ὁ Ψύλλος τοὺς κατεπράυνεν ἢ τοὺς ἠρέθισε κατὰ θέλησιν συρίζων ποικιλοτρόπως. Ἐπιθυμῶν νὰ πληροφορηθῶ πῶς ἐγοήτευε τοὺς ὄφεις καὶ τοὺς σκορπίους, τὸν παρεκάλεσα νὰ μὲ δώσῃ δείγματα τινα τῆς ἰκανότητός του, καὶ ἀφοῦ, διὰ τὸ καταστήσω ἀδύνατον πάντα δόλον, τὸν ἀπεγύμνωσα καὶ ἐκλείσα ἐντὸς κλωθιούτους ὄφεις του τὸν ὠδήγησα εἰς κήπον μέγαν. Ὁ Ψύλλος ἐγονυπέτησεν ἐν πρώτοις μετὰ τῶν

φοινίκων καὶ τῶν βανανῶν, παρὰ τὰς ρίζας τῶν ὁποίων ἔτρεγε βύαξ, ἐπρόφερε λέξεις τινὰς, καὶ ἀφοῦ ἐσύριξε πολλακτικῶς ἀλλοκότως πως, ἴδον μετὰ δέκα ἢ δεκαπέντε λεπτὰ ἐρχομένην ἐγιδῶνα, καὶ μετ' ὀλίγον ἄλλην, τὰς ὁποίας ἐλαβὲν ἀμέσως εἰς χεῖρας. Ἐξ ἀνάγκης λοιπὸν ἐπίσθην ὅτι εἶχε τῶν τι τὴν δύναμιν περὶ ἧς ἐκαυχᾶτο, δύναμιν προερχομένην βεβαίως ἀπὸ τῆς περὶ τῶν ἔξων τῶν ζώων τούτων ἐνδελεχοῦς μελέτης του. Δὲν ἦτο δύσκολον νὰ μυηθῶ τὸ μυστήριον τοῦτο διὰ μέσου χρημάτων· ἀλλ' ἔπρεπε νὰ ὑποβληθῶ εἰς διατύπωσιν τὴν ὁποίαν, τ' ὀμολογῶ, δὲν εἶχον τὴν γενναϊότητα νὰ ἐκπληρώσω μὲ ὄλον τὸν πρὸς τὴν ἐπιστήμην ἔρωτά μου· ἔπρεπε, λέγω, νὰ ἐπιτρέψω εἰς τὸν κατηχητὴν νὰ πύτῃ ἐντὸς τοῦ στόματός μου. Ἐκτὸς τούτων ὑπάρ-

τὴν τύχην, χορεύουσι καὶ ψάλλουσι. « Ἀπαντήσας μὲν τῶν ἡμερῶν, λέγει περιηγητῆς τις Γάλλος, ἕνα τούτων τῶν γοήτων δυσειδέστατον καὶ βρακνδύτην, παρεκάλεσα αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν μου διὰ τὸν ζωγράφω. Ἐβρεν ἐπὶ τῶν νώτων του σάκκον πλήρη ὄρων τὸν ὁποῖον ἀπέθεσε κατὰ γῆς, ἔπειτα, ἐσύριξε σιγαλὰ, καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐξῆλθον τοῦ σάκκου καὶ ἀναρβώθησαν πλησίον του.

Οἱ ὄφεις οὗτοι ἔχουσι τεσσάρων ποδῶν μήκος, καὶ ὅταν ὀργισθῶσι συρίζουσι φοικωδῶς, ἀνορθούμενοι ἀμφιταλαντεύοντα, καὶ ἐκτοξέουσι γλώσσαν

χοῦσι καὶ ἄλλοι. εἰς ἄλλα τάγματα ἀνήκοντες, οἵτινες δι' ἀλειφῶν, καὶ διὰ καπνισμάτων φέρουσι τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα τοῦ ἐσχάτως ἐρευρεθέντος αἰθέρος καὶ γλωσοφορμίου, καὶ τοῦ μαγνητισμοῦ, καὶ προσξενοῦσι τὴν ἐκστασιν τὴν ὁποίαν τοσοῦτον ἀγαπᾶσι κατὰ τὴν Ἀσίαν μεταχειρίζονται δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὸ φυτὸν *Αγτζές* ἢ *κάνναβιν* Ἰνδικήν, τὴν ὁποίαν οἱ μὲν ἀργαῖοι Αἰγύπτιοι ἐγνωρίζον, ὁ δὲ Ὅμηρος ὠνόμασεν, ὡς τινες ὑποθέτουσι, *νηπερσῆ*.

Πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ὅσα εἶπομεν δανεζόμεθα

παρά συγγράμματός τινος τοῦ κόμητος Λέοντος Λαβόρδου τὴν ἐρεξὴς διήγησιν.

«Θέλω ἀναφέρει ἐν μόνον γεγονός τὸ ὅποιον μ' ἐφάνη ἄξιον νὰ ἐκλύσῃ τὴν προσοχὴν τῶν σπουδαιολογούντων. Ἦμην ἀπὸ πολλῶν μηνῶν εἰς τὸ Κάιρον, (1827) ὅτε τις φίλος μου Ἀγγλὸς μὲ εἶπεν ὅτι μάγος τις ἐμελλε νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν οἰκίαν του διὰ νὰ ἐνεργήσῃ μαγικὴν τινα πράξιν τὰ μάλιστα ὑπερφυῖ. Ἄν καὶ ὀλίγον ἐπίστευον τότε τὴν ἀσιατικὴν μαγείαν ἐδέχθη τὸν πρόσκλησιν. Ἀνθρωπὸς τις μεγάλωσμος καὶ ὠραίος, φέρων κεφαλοδέστιμον πράσινον καὶ μπιρσίον τοῦ αὐτοῦ χρώματος, εἰσῆλθε μετὰ μικρὸν εἰς τὸ δωμάτιόν μας. Ἡ φυσιογνωμία του ἦτον γλυκεία, ἂν καὶ σοβαρὰ, τὸ βλέμμα ζωηρὸν, δξύ καὶ καταπληκτικόν. Ἐνδεδυμένος ὡς συμβολαιογράφος, ὠμίλει ἐν ἀπλότητι περὶ παντὸς πράγματος, καὶ μάλιστα περὶ τῆς ἐπιστήμης του, ἄνευ ἐμφάσεως, ἄνευ μυστηρίων. Τὸν ἔφεραν καρὲν καὶ τσιμπούκιον, καὶ ἐνθ' ὠμίλει περὶ τοῦ ἐπικειμένου μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἀλγερίας πολέμου, παρουσιάσθησαν δύο παιδιὰ ἐφ' ὧν ἐπρόκειτο νὰ ἐνεργήσῃ.

Ὅλοι οἱ παρестῶτες παρετάχθησαν κυκλοτερῶς περὶ τὸν μάγον, ὅστις, καθίσας πλησίον τοῦ ἐν τῶν παιδίων, ἔλαβε τὴν χεῖρά του καὶ τὸ ἠτένιζε μετὰ πολλῆς προσοχῆς. Τὸ παιδίον τοῦτο, τέκνον Εὐρωπαϊοῦ, ἦτον ἐνδεκαετής. Εἶχεν ἀνατραπῆ εἰς Ἀλγερίαν καὶ ὠμίλει ἐλευθέρως τὴν ἀραβικὴν. Ὁ Ἀχμέτης παρατήρησας ὅτι τὸ παιδίον ἐφοβήθη ὅταν ἐξέβαλε τοῦ μελανοδοχείου του τὴν γραφίδα του, «μὴ φοβῆσαι, εἶπε, τέκνον μου! θὰ γράψω μερικὰς λέξεις εἰς τὴν καλάμην σου, καὶ θὰ ἴδῃς μετέπειτα αὐτὰς τίποτε περισσότερον.» Τὸ παιδίον ἠτύχασε, καὶ ὁ Ἀραβὴ ἐσχέδογράφησεν ἐπὶ τῆς χειρὸς του τετράγωνον συμπλεγμένον μὲ ἀλλόκοτα στοιχεῖα καὶ χαρακτῆρας, ἔχουσε μετὰ ταῦτα ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς μελάνην πηκτὴν, καὶ εἶπεν εἰς αὐτὸ νὰ ἴδῃ τὴν ἀντανάκλασιν τοῦ προσώπου του· τὸ παιδίον ἀπεκρίθη ὅτι τὴν ἔβλεπεν. Ὁ μάγος ἐζήτησεν ἀκολούθως πύραυρον, ἔχουσε ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐντὸς αὐτοῦ διάφορα φάρμακα, καὶ εἶπεν εἰς τὸ παιδίον νὰ ἴδῃ ἐκ νέου τὴν ἀντανάκλασιν τῶν ὀφθαλμῶν του, καὶ νὰ τὸν εἰδοποιήσῃ ἅμα παρατήρησιν τοῦρκον στρατιώτην σαρόνοντα πλατεῖαν. Τὸ παιδίον ἐχαμήλωσε τὴν κεφαλὴν, τὰ φάρμακα ἐσπινθήριζον ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀνθράκων, καὶ ὁ μάγος, κατὰ πρῶτον μὲν ταπεινῆ τῆ φωνῆ, ἔπειτα δὲ γεγυῖα, ἐπρόφερε τινὰς λέξεις ἐκ τῶν ὁποίων ὀλίγας μὲν ἤκουσαμεν.

Ἡ σιωπὴ ἦτον ἀδιάκοπος· τὸ παιδίον εἶπε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τῆς χειρὸς του, ὁ καπνὸς ἀνυψοῦτο συννεφώδης διακίδων ὀσμὴν ὀξεῖαν καὶ ἀρωματικὴν, καὶ ὁ Ἀχμέτης, ἀνάλητος καὶ σοβαρὸς, ἐπίνετο ὅτι ἐπροσκάλει διὰ τῆς φωνῆς, ἧτις ἀπὸ ταπεινῆς ἐγένετο τραχυτέρη καὶ θορυβώδης, φαντασμά τι τὸ ὅποιον ἐβράδυνε νὰ φανῇ. Αἶφνης τὸ παιδίον, ἀνασηκώσας τὴν κεφαλὴν, φωνάζον καὶ ὀλοφυρόμενον, μὰς εἶπεν ὅτι δὲν ἠθελε πλέον νὰ ἴδῃ τίποτε, καὶ ὅτι εἶχεν ἰδεῖ πράγμα φρικῶδες· ἦτον ὡς ἔξω φρενῶν. Ὁ Ἀραβὴ δὲν ἠπόρησεν ἀλλ' εἶπεν ἀπλῶς

«τὸ παιδίον τοῦτο ἐφοβήθη, ἀφετέ το' βιάζοντες αὐτὸ θὰ καταπλήξωμεν ὑπὲρ τὸ δέον τὴν φαντασίαν του.» Μετὰ ταῦτα ἔφεραν μικρὸν ἄραβον ὅστις δὲν εἶχε ποτὲ ἰδεῖ ἢ ἀπαντήσῃ τὸν μάγον. Χωρὶς νὰ τρομάξῃ διὰ τὰ συμβάντα, ἐπρόφερε τὴν χεῖρά του, καὶ προσήλωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπ' αὐτῆς, ὅπου εἶβλεπε τὸ πρόσωπόν του, τὸ ὅποιον ἐβλέπομεν καὶ ἡμεῖς ἐκ τοῦ πλαγίου κλονούμενον ἐντὸς τῆς μελάνης. Ὁ ἀρωματικὸς καπνὸς ἤρχισε καὶ πάλιν νὰ διαδίδεται πυκνός, καὶ αἱ εὐχαί, ποτὲ μὲν ψαλλόμεναι μονοτόνως, ποτὲ δὲ προφερόμεναι ἐντονώτερον ἢ ταπεινότερον, κατέστηνον συντονωτέραν τὴν προσοχὴν τοῦ παιδίου.

— Ἦλθεν! ἀνέκραξε τοῦτο, καὶ ὅλοι παρετήρησαμεν τὴν αἰφνιδίαν καὶ ζωηροτέρην συγκίνησιν μεθ' ἧς ἔφερε τὰ βλέμματά του εἰς τὸ κέντρον τῶν μαγικῶν σημείων.

— Τί φορεῖ;

— Κόκκινον φόρεμα χρυσοκεντημένον, κεφαλοδέστιμον πράσινον, καὶ πιττόλια εἰς τὴν ζώνην.

— Καὶ τί κάμνει;

— Σαρόνει μίαν πλατεῖαν ἐμπροσθεν μεγαλοπρεπεστάτης καὶ ὠραίας σκηνῆς, ἣ ὁποία ἔχει πρατίννας καὶ κοκκίνας γραμμὰς, καὶ σφαίρας χρυσοῦς εἰς τὴν κορυφὴν.

— Παρατήρησε ποῖος ἔρχεται τώρα;

— Ὁ Σουλτάνος μὲ ὄλην του τὴν συνοδίαν· ὦ! πόσον εἶναι ὠραίος!

Καὶ τὸ παιδίον παρετήρει δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν ὡς διὰ νὰ ἴδῃ καλῆτερα, καὶ μὲ περιέργειαν συντονωτάτην.

— Ποίου εἶδους εἶναι τὸ ἄλογόν του;

— Ἄσπρον καὶ ἔχει πτερὰ εἰς τὴν κεφαλὴν.

— Καὶ ὁ Σουλτάνος;

— Ἐχει γένειον μαῦρον καὶ πράσινο μπιρσίον.

Καὶ μετὰ ταῦτα περιέγραψεν ἐν ἐκτάσει καὶ ἐμπεριστατωμένως τὴν συνοδίαν του, ἀλλὰ μετὰ τοσαύτης ἀκριθείας ὥστε δὲν ὑπῆρχεν ἡ ἐλαχίστη ἀμφιβολία ὅτι διηγεῖτο ὅ,τι εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν.

Εἶναι περιεργώτατον νὰ ἀναγνώσῃ τις εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦ Κ. Λαβόρδου τὰ μετὰ τὴν ἀνωτέρω σκηνὴν συμβάντα· τὸ παιδίον ἐρωτώμενον ὑπὸ τῶν παρестῶτων ἀπεκρίνετο ὅτι ποτὲ μὲν ἔβλεπε τὸν Σουλτάνον, ποτὲ δὲ ἀξιωματικοὺς ἄγγλους, πρόσωπα ζῶντα, τὰ ὅποια περιέγραψε μετὰ λεπτομερείας ἀξιοθαυμάστου.

Ὁ Κ. Λαβόρδης, καταπληγθεὶς ὑπὸ τῶν γεγονότων αὐτῶν, ἠθέλησε νὰ βεβαιωθῇ πῶθεν προήρχετο ἡ δύναμις τοῦ ἀνθρώπου τούτου, καὶ τὸν ἠρώτησεν ἐὰν συγκατετίθετο ν' ἀποκαλύψῃ πρὸς αὐτὸν διὰ μέσου χρημάτων τὸ μυστικόν του, τὸ ὅποιον ὑπεσχεθῆ μεθ' ὅρκου νὰ μὴ κοινοποιήσῃ ἐφ' ὅρου ζωῆς του. Ὁ Ἀχμέτης συνήνεσε καὶ· μὲ διηγήθη, λέγει ὁ Κ. Λαβόρδης, ὅτι εἶχε διδαχθῆ τὴν ἐπιστήμην του ὑπὸ δύο περιφήμων σείκων. Μεταξὺ πολλῶν ὀνομάτων καὶ συνταγῶν γελῶν, ἀνεκάλυφα γνώσεις φυσικῆς τῆς ὁποίας οὐδ' ὑπωπτευομένη ὑπαρχούσας εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ ἄλλας ἀναφερομένας εἰς τὸν μαγικόν

φαντασία Ἀραβική

W.T.M.

τισμόν. Δύναμαι περιπλέων, ἔλεγε, ν' ἀποκοιμήσω ἀμέσως ὅποιον θέλω, νὰ τὸν κάμω νὰ πέση, νὰ κυλίεται, νὰ λυσοῦ, καὶ μεταξὺ τοῦ παροξυσμοῦ του νὰ τὸν βιάσω ν' ἀποκριθῆ εἰς τὰς ἐρωτήσεις μου καὶ νὰ μὲ φανερώσῃ τὰ μυστικά του. Καθίζω τὸν ἄνθρωπον ἐπάνω εἰς θρανίον, καὶ σφροδόμενος πρὸς αὐτόν μὲ χειρονομίας τινὰς ἰδιαίτερας, τὸν ἀποκοιμίζω δὲν κλείει ὅμως τὰ ὀμμάτιά του, μὲ δμιλεῖ, καὶ χειρονομεῖ, ὡς νὰ ἦτον ἐξυπνος.» Ταῦτα δὲ λέγων ἔκαμνε χειρονομίας τινὰς αἰτινες ὁμοιάζον τὰς τῶν μαγνητιστῶν μας. Μετὰ δὲ ταῦτα μὲ ἀνεκάλυψε τὸ μυσικὸν τῆς ἐμφανίσεως ἐντὸς τῆς παλάμης περὶ ἧς προωμίλησα.»

Ὁ Κ. Λαβόρδης μαθὼν τὸ μυστικὸν οὐ τινος κύρια βάσεις ἦσαν ἡ διαγράξις τῶν σημείων καὶ τὰ τρία φάρμακα τὰ ὁποῖα δὲν ὀνομάζει διὰ νὰ μὴ ἀθετήσῃ τὸν ὄρκον του, βεβαίως ὅτι δὲν ὑπῆρχε καμμία γοητεία, καὶ ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἐπανελάβε πολλάκις τὴν πρᾶξιν τοῦ Ἀραβοῦ μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας.

Ἄλλος περιηγητής, ὁ Κ. Οὐ. Λάνης, Ἀγγλος, ἐπικυροῖ ὡς ἀναμφισβήτητα τὰ γραφθέντα ὑπὸ τοῦ Κ. Λαβόρδου, καὶ προσθέτει μάλιστα καὶ πολλὰ ἄλλα περιεργα.

Ὅλα ὅμως τὰ μυστήρια ταῦτα τὰ ὁποῖα ἐφαίνοντο μέχρι τινὸς ὑπεράνθρωπα, σήμερον, μετὰ τὰς περὶ τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας προόδους, ἐξηγοῦνται καὶ γίνονται καταληπτά. Ὅλοι σήμερον ἐννοοῦμεν ὅτι πρὶν ἀποδώσωμεν αὐτὰ εἰς δύναμιν ἐκτὸς τοῦ κόσμου τούτου, ἢ ἀποποιηθῶμεν νὰ τὰ πιστεύσωμεν, πρέπει νὰ τὰ ἐξετάσωμεν καὶ νὰ τὰ μελετήσωμεν. Μήπως τὰ ἄγνωστα δὲν εἶναι πολὺ πλείοτερα τῶν γνωστῶν, καὶ μήπως ὁ ἀνθρώπινος νοῦς δὲν ἀνακαλύπτει καθ' ἐκάστην πρᾶγματα τὰ ὁποῖα δὲν ἐγνώριζε πρὸ ὀλίγου; Μήπως ὁ Γάλλος καὶ ὁ Λαβάτερος δὲν ἐξήγησαν καὶ μετέβαλον μάλιστα εἰς ἐπιστήμην τὰς προρρήσεις τῶν προλεγοντῶν τὴν τύχην; Ν. Δ.

ΦΑΝΤΑΣΙΑ ΑΡΑΒΙΚΗ.

Μετὰ τὴν σύντομον περιγραφὴν τῆς κατὰ τὴν Ἀσίαν μαγείας, δημοσιεύομεν εἰκόνα παριστάνουσαν ἄγωνα, ἢ *phantasia*, ὡς ὀνομάζεται ἐν Ἀραβίᾳ· τοῦτο δὲ διότι τελεῖται συνήθως ὑπὸ ἀνθρώπων τῶν ὁποίων τὰ νεῦρα συνεκινήθησαν καὶ ἡ φαντασία ἐξήγηθη διὰ τῶν ἀνωτέρω ὑποδειχθέντων μαγνητικῶν ἢ μαγνητικῶν μέσων. Τρεῖς, τέσσαρες, πέντε, ἕξ, δέκα, εἴκοσι ἵππεις ἀλαλάζοντες ἐφορμῶσι κατὰ σοῦ, σὲ σημαδεύουσι μὲ πυροβόλα στιλπνότατα, καὶ ἀναγκαιζόντες τοὺς ἵππους τρία βήματα μακρὰν σου, κενόνουσιν κατὰ τοῦ προσώπου σου τὰ φοβερά ὄπλα των. Φρίκη τότε σὲ καταλαμβάνει· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἡ φρίκη παρέρχεται, ἡ θερμότης σοῦ ἀναδιβάλλει τὸ αἷμα εἰς τὴν κεφαλὴν, ἡ λάμψις τῶν ὄπλων καταπλήττει τὴν ὄρασίν σου, αἱ φωναὶ τῶν θεατῶν καὶ τῶν ἵπποδρόμων, τῶν ἵππων οἱ χρεμετισμοί, ὁ ἀκατάπαυστος θόρυβος τῶν ἐκπυροκροτήσεων σὲ ἐκκωφοῦσι, δὲν

βλέπεις, δὲν ἀκούεις πλέον τίποτε, καὶ αἰσθάνεσαι ἑαυτὸν φερόμενον ἀκατασχετῶς πρὸς τὸν ἄγριον ἐκείνον βίον. Μὲ ὀφθαλμούς φλογεροῦς, μὲ στήθος ἀθμαῖνοι, μὲ σφυγμὸν συνεχῆ καὶ δυνατὸν, θέλεις νὰ πηδήσῃς ἐπάνω ἵππου γάβρου καὶ θυμοειδοῦς, νὰ ἐμπήξῃς τοὺς περριστηράς σου εἰς τὰ ἐτχισμένα καὶ αἱματοσταγῆ πλευρά του, νὰ μεθυθῆς ἀπὸ τὴν ὄσμη τῆς πυριτιδος, καὶ ἐρίζων πρὸς χιλιούς ἐπίδειξι-τάτους συναγωνιστάς περὶ τοῦ βραβείου τῆς τόλμης καὶ τῆς ἐπιτηδεότητος, νὰ χειροκροτηθῆς ἀπὸ τὸ φρενιτιῶν καὶ ἀσπαῖρον πλήθος.

Ὁ ἄγων οὗτος τελεῖται συνήθως τὰς ἑορτὰς μετὰξὺ πολλῶν ἄλλων οὐχ ἦττον περιεργῶν, περὶ ὧν ἴσως δμιλήσωμεν ἄλλοτε.

Η ΧΙΟΝΩΔΗΣ ΘΥΕΛΛΑ.

Διήγημα Ῥωσικόν.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1811 ἔτους, τοῦ τόσον ἀξιομνημονεύτου εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ῥωσίας, ἐξη τις πλησίον τῆς Νεναραδοῦς, γνωστὸς καθ' ὅλα τὰ περιγῶρα διὰ τὴν φιλοξενίαν του. Καθ' ἐκάστην οἱ γείτονες ἤρχοντο εἰς τὴν οἰκίαν του, ἄλλοι μὲν διὰ νὰ ἀφῶσι καὶ νὰ πῖωσιν, ἄλλοι δὲ διὰ νὰ παίξωσι χαρτὰ μὲ τὴν γυναῖκά του, καὶ ἄλλοι, οἱ πλείοτεροι, διὰ νὰ ἰδῶσι τὴν θυγατέρα του Μαρίαν εἰς οὐς ἤρσκα τὸ ὄχρον καὶ μελαγχολικὸν πρόσωπον καὶ τὸ κομψότατον ἡ ἡσυχία της. Ἦτον τότε δεκαεπταετής καὶ καλεῖται ἡ ἡγήνοει ὅτι μίαν ἡμέραν θὰ ἐκληρονομήσει κλησιώτα ἡ κτήματα πολλοὶ μάλιστα τῶν εὐγενῶν τὴν ἐπαύριον διὰ τοὺς υἱοὺς των.

Ἡ Μαρία εἶχε ἀναγνώσει πολλὰς μυθιστορίας Γαλλικὰς, καὶ ὡς ἐκ τῶν ἀναγνώσεων τούτων ὁ νοῦς της εἶχε ταχέως συλλεβῆ ἀπειρίαν ἐρωτικῶν ὀνειροπολήσεων. Εἶχε δευθῆ εὐχαρίστως τὰς φιλοφρονήσεις πτωχῶν τινὸς σηματοφόρου ἐθρόντος ἐν ἀδείᾳ νὰ διατρίψῃ ἡμέρας τινὰς μετὰ τῆς οἰκογενείας της. Ἐννοεῖται ὅτι καὶ αὐτὸς ἤρασε τῆς Μαρίας, τῆς ὁποίας οἱ γονεῖς, κραιπατηθέντες τὴν ἀμοιβαίαν ταύτην κλίσιν, μετέχειρίσθησαν τὸν ἀξιοματικὸν χειρότερον καὶ ἀποπειρηθέντος ὑπαλλήλου, καὶ ἀπηγόρευσαν εἰς τὴν Μαρίαν τὸ νὰ σκεψθῆ κανὲν περὶ τῆς μετ' αὐτοῦ συζυγίας της.

Ἐν τοσοῦτῳ αἱ δύο ἐρασταὶ ἐντατικῶν ἰνοντὸ δι' ἐπιστολῶν, καὶ ἐλαμβάνον κρυφίως συνεντεύξεις εἰς τὸ δάσος τῶν πευκῶν πλησίον παρεκκληρίου ἐρημοῦ. Ἐκεῖ, καὶ τοι μεμφομένοι ὡς ἀσπλαγγῶν τὴν τύχην των, ὠρρίζοντο ν' ἀγαπῶνται αἰωνίως, καὶ ἐσκέπτοντο χιλίων εἰδῶν σχέδια. Αἱ ἐπιστολαὶ καὶ αἱ συνεντεύξεις τοὺς ἔφεραν τέλος πάντων εἰς ἀπόφασιν ὁριστικὴν· ἐπειδὴ, εἶπον, δὲν ἠμπαροῦμεν νὰ ζήσωμεν ὁ εἰς χωρὶς τὸν ἄλλον, καὶ ὅμως θελητικῶς σπλήνῳ καταστρέφει τὴν εὐτυχίαν μας, πρέπει νὰ νικήσωμεν μόνος μας ὅλα τὰ ἐμπόδια. Τὴν ἰδέαν ταύτην ἐξέφρασε πρῶτος ὁ νέος ἀξιοματικὸς, ἡ δὲ Μαρία, παραφερομένη

ἀπὸ τὴν ἐνθερμον φαντασίαν της, τὴν παρεδέχθη ἀμέσως.

Ἦσαν τότε ἄρχαι χειμῶνος, καὶ αἱ μὲν συνεντεύξεις δὲν ἦτον δυνατὸν νὰ λαμβάνωσι χώραν ὡς καὶ πρότερον, ἡ ἀλληλογραφία ὅμως κατέστη πολὺ πλέον συνεχῆς. Διὰ πάσης ἐπιστολῆς ὁ Βλαδίμιρος ἐξώρριζε τὴν ἐρωμένην του νὰ παραδοθῆ εἰς αὐτόν, καὶ νὰ τὸν ὑπανδρευθῆ κρυφίως. Ἀφ' οὗ θὰ συνέζων, ἔγραψεν, ἐπὶ τινὰ καιρὸν μεμονωμένοι οἱ δύο, θὰ ἤρχοντο νὰ προσπέσωσιν εἰς τοὺς γονεῖς τῆς Μαρίας, οἵτινες, μαλακτόμενοι βεβαίως ἀπὸ τὴν αὐτὴν σταθερότητα, θὰ ἔλεγον εἰς τοὺς νέους συμβίους, «σᾶς συγχωροῦμεν, πείσατε εἰς τὰς ἀγάλας μας».

Ἡ Μαρία, καὶ τοι παραδεχθεῖσα τὸ σχέδιον τοῦτο, εἰσάταξε νὰ τὸ ἐνεργήσῃ. Εἰς μάτην εἶχον προβληθῆ πρὸς αὐτὴν πολλοὶ τρόποι φυγῆς· ἀλλὰ τέλος ἐδέχθη ἓνα. Μίαν τῶν ἡμερῶν ἔπρεπε νὰ προφασισθῆ, ὅτι ἐπόνει τὴν κεφαλὴν, καὶ ν' ἀποσυρθῆ εἰς τὸν κοιτῶνά της τὴν ὥραν τοῦ δείπνου. Ἡ ὑπρέτις αὐτῆς ἐγνώριζε τὰ διατρέχοντα, καὶ αἱ δύο ἐμελλον νὰ καταβῶσι διὰ κλιμακῶς κρυφίας εἰς τὸν κήπον· εἰς τὴν πύλην αὐτοῦ θὰ εὕρισκον ὄχημα, τὸ ὁποῖον θὰ τὰς ἔφερε πέντε βέροια μακρὰν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Σκαδρίνου, ὅπου θὰ τὰς ἐπερίμενε ὁ Βλαδίμιρος.

Καθ' ὅλην τὴν προλαβοῦσαν νύκτα ἡ Μαρία δὲν ἐκοιμήθη· ἠτοίμασε τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ πολυτίμητα πράγματά της, καὶ ἔπειτα ἔγραψεν ἐπιστολὴν διεξοδικὴν πρὸς τινὰ φίλην της καὶ ἄλλην πρὸς τοὺς γονεῖς της. Τοὺς ἀπεχαιρέτιζε μ' ἐκφράσεις ζωηροτάτας, ἀπέδιδεν εἰς τὴν σφοδρότητα τοῦ πάθους της τὴν φυγὴν της, καὶ ἀπεκρίνετο βεβαίονουσα αὐτοὺς, ὅτι ἡ εὐτυχέστερα στιγμή τῆς ζωῆς της θὰ ἦτον ἐκείνη, καθ' ἣν προστάτουσα εἰς τοὺς πόδας των θὰ ἐπετύγγανε συγχωροῦν. Σφραγίσασα τὰς δύο ταύτας ἐπιστολάς μὲ σφραγίδα παριστάνουσαν δύο καρδίας φλογίζομενάς, καὶ ἐπιγράψασα αὐτάς, ἔπεσεν εἰς τὴν κλίνην της καὶ ἀπεκοιμήθη. Μετ' ὀλίγον ἐξύπνησεν ἐντρομος· τὴν ἐφάνη κατ' ὄναρ ὅτι ἐνῶ ἦτο μάλιστ' εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὁ πατήρ της τὴν ἤρπασε μὲ χεῖρα ἀνίλων καὶ τὴν ἐρρίψεν εἰς βάραθρον ζοφερόν· ἔπειτα ἶδε τὸν μνηστῆρά της ὄχρον καὶ αἱματόφυρτον, ὅστις μὲ φωνὴν ἀγωνιδῶντος τὴν παρεκάλει νὰ τὸν συζευθῆ τὸ ταχύτερον. Τὸ πρῶτ' ἐξύπνησεν ὄχροτέρα ἢ ἄλλοτε, καὶ πάσχουσα τῶντι τὴν κεφαλὴν. Οἱ γονεῖς της τὴν ἐξέταζον περὶ τῆς υγείας της περιπαθῶς καὶ αἱ φιλοφροσύναι των ἐσπάραττον τὴν καρδίαν της. Ἐπροσπάθησε νὰ τοὺς καθυσυχάσῃ, νὰ φανῆ φαιδρὰ, ἀλλὰ δὲν τὸ κατάρθωσε· τὸ ἐσπέρως, ἐνθυμηθεῖσα ὅτι ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἦτον ἡ τελευταία τὴν ὁποῖαν ἐπέρα ὑπὸ τὴν πατρικὴν στέγην, καὶ καταταραχθεῖσα, ἀπεχαιρέτισεν ἐν λύπῃ καὶ σιωπῇ ὅλα τὰ περὶ αὐτῆν. Ὅταν παρεσκευασθῆ τὸ δείπνον εἶπε μὲ φωνὴν τρέμουσαν, ὅτι ἠναγκάσθη ν' ἀποσυρθῆ, καὶ ἐκαληνύκτισε τοὺς γονεῖς της· αὐτοὶ δὲ τὴν ἐνηγκαλίσθησαν εὐχρηθέντες αὐτὴν κατὰ τὴν συνήθειαν. Ὅλιγον ἔλειψε νὰ κλαύσῃ καὶ ὅταν ἐπέστρεψεν εἰς τὸν κοιτῶνά της καθήσασα ἐπὶ σκιμποδὸς ἔχουσε δάκρυα πικρά.

Ἡ ὑπρέτις τὴν παρεκάλεσε νὰ πραινθῆ καὶ νὰ λάβῃ θάρρος· ὅλα ἦσαν ἑτοιμα καὶ μετ' ἡμίσειαν ὦραν ἔμελλε νὰ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὴν πατρικὴν οἰκίαν καὶ ν' ἀποχαιρέτισῃ τὴν εἰρηνικὴν καὶ ἀθῶαν ζωὴν της. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐπῆλθε θύελλα χιονώδης, ὁ ἄνεμος ἐμυκάτο, αἱ θύραι καὶ τὰ παράθυρα ἐτριζον· ὁ οἰωνὸς ἐφάνη ἀπαισιος εἰς τὴν νέαν.

Μετὰ μικρὸν σιωπῇ βαθυτάτη ἐπεκράτησεν εἰς τὴν οἰκίαν. Ἡ Μαρία περιετυλίχθη μὲ μιλωτῆν, ἔλαβεν εἰς χεῖρας τὸ κιθῶνιον τὸ περιέχον τοὺς ἀδάμαντάς της, καὶ κατέβη τὴν κλίμακα παρακολουθουμένη ἀπὸ τὴν ὑπρέτιδά της φέρουσαν μέρος τῶν ἐνδυμάτων τῆς Κυρίας της. Ἡ θύελλα ἐξηκολούθει, ὁ ἄνεμος ἐφύσα λαῦρος ὡς ἂν ἤελε νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐνοχον κόρην, αὐτὴ δὲ μόλις κατάρθωσε νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἄκραν τοῦ κήπου· τὸ ὄχημα τὴν ἀνέμευεν· οἱ ἵπποι βριγῶντες ἐποδοκτύπων μὲ ἀνυπομονησίαν τὴν γῆν, καὶ ὁ ἡνίοχος τοῦ Βλαδμίρου ἠγωνίζετο νὰ τοὺς χαλιναγωγῆσῃ. Ἐβοήθησε τὴν Μαρίαν καὶ τὴν ὑπρέτιδά της νὰ ἀναβῶσιν εἰς τὸ ὄχημα καὶ δράξας τοὺς χαλινούς ἀνεχώρησεν.

Ἄς ἀφήσωμεν αὐτοὺς διατρέχοντας τὰς ὁδοὺς, καὶ ἄς ἰδῶμεν τί ἀπέγεινεν ὁ νέος σηματοφόρος.

Ὁ Βλαδίμιρος ἦτον εἰς ἀδιάκοπον κίνησιν ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκείνην· καὶ πρῶτον μὲν ὑπῆγεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἱερέως διὰ νὰ συμβιβασθῆ τὰ περὶ τοῦ γάμου, ἔπειτα δὲ πρὸς τοὺς γείτονας διὰ νὰ τοὺς προσκαλέσῃ ὡς μάρτυρας εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ὁ πρῶτος τῶν μαρτύρων ἦτον ἀνθυπαπιστής ἐν ἀργίᾳ ὅστις ἐδέχθη μετὰ χαρᾶς τὴν πρότασιν εἰπὼν, ὅτι ἀνεθύμιζεν εἰς αὐτόν τὰς νεανικὰς του παραφοράς. Ἐπροσκάλεσε τὸν Βλαδίμιρον νὰ γευθῆ εἰς τὴν οἰκίαν του, καὶ ὑπεσχέθη νὰ εὕρῃ ἄλλους δύο μάρτυρας. Καὶ τῶντι μετὰ μεσημβρίαν ἐφθασεν εἰς ὑπαξιωματικὸς καὶ εἰς στρατιώτης πρὸ μικροῦ καταταχθεὶς εἰς τὰ σώματα τῶν Οὐλάνων. Ἀμφότεροι δὲ ἐβεβαίωσαν ὅτι ἦσαν ἑτοιμοὶ, ὄχι μόνον νὰ μαρτυρήσωσιν ἀλλὰ καὶ τὴν ζωὴν των νὰ ἐκθέσωσι διὰ νὰ συντρέξωσιν αὐτόν. Ὁ Βλαδίμιρος τοὺς ἠτπάσθη καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν οἰκίαν του διὰ νὰ τελειώσῃ ὅλας του τὰς προετοιμασίας. Ἀφῶ ἔστειλε τὸν πιστόν του Μιχαὴλ μὲ τὸ ὄχημά του εἰς τὴν πύλην τοῦ κήπου τῆς ἀγαπητῆς του, ἐπέβη εἰς ἄλλο ἐλαφρότερον καὶ διευθύνθη εἰς Σκαδρίνον, ὅπου ἔμελλε νὰ μεταβῆ καὶ ἡ Μαρία μετὰ τινὰς ὥρας· ἐπειδὴ δὲ ἐγνώριζε τὴν ὁδὸν ὑπέθεσεν ὅτι θὰ τὴν διέτρεχεν ἐντὸς εἴκοσι λεπτῶν.

Ἀλλὰ μόλις ἐξῆλθεν εἰς τὴν πεδιάδα, καὶ καταιγὶς ἐπῆλθε φοβερά, καὶ χιονώδης θύελλα ἐσκότισε τοὺς ὀφθαλμούς του. Ἡ ὁδὸς κατεκαλύφθη ἀπὸ χιόνιας ἐν ἀκαρεῖ, καὶ τὸν ὀρίζοντα ἐπεριτύλιξε μαῦρος καπνὸς διὰ τοῦ ὁποίου οὔτε γῆν, οὔτε οὐρανὸν ἐδύνατο νὰ διακρίνῃ. Παρατηρήσας ὅτι ἐξετράπη τῆς ὁδοῦ, ἐπροσπάθησε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς αὐτὴν, ἀλλ' ὁ ἵππος ἐπιπτεν ἀπὸ φάραγγος εἰς φάραγγα, καὶ παρ' ὀλίγον τὸ ὄχημα νὰ συντριφθῆ. Ὁ νέος ἀξιοματικὸς ἐπλανᾶτο ὑπὲρ τὴν ἡμίσειαν ὦραν χωρὶς νὰ κατορθώσῃ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ δάσος τοῦ Σκαδρίνου. Ἐβαδίζεν ἐπὶ πεδιάδος ἀνωμάλου, ἡ θύελλα ἦτον ἀδιάκοπως σφοδρά,

ὁ οὐρανὸς ζοφερός, καὶ ὁ ἵππος δὲν ἐδύνατο πλέον νὰ προχωρήσῃ.

Ὁ Βλαδίμιρος ἶδεν ὅτι εἶχε καὶ πάλιν ἀποπλανηθῆ. Ἐστάθη λοιπὸν, ἐσυλλογίσθη, ἐπροσπάθησε νὰ ἐνθυμηθῇ τὴν ὁδόν, καὶ ἐπὶ τέλους ἀπεφάσισε νὰ στραφῇ πρὸς δεξιὰ. Ἐπορεύθη ὑπὲρ τὴν μίαν ὥραν χωρὶς νὰ παρατηρήσῃ οὐδὲ μίαν οἰκίαν, πίπτων ἀπὸ χαράδρας εἰς χαράδραν, σηκονόμενος, καὶ ἀγωνιζόμενος νὰ ἐμψυχώσῃ τὸν ἵππον τοῦ μόλις δυνάμενον πατήσῃ.

Ἐπὶ τέλους παρετήρησε μακρὰν γρῆσιν τινὰ μαύρην, καὶ διευθυνθεὶς πρὸς αὐτὴν ἶδε δάσος. « Ἐπιτῶ Θεῷ, ἀνεπρόσβλητος, τώρα εἶμαι πλησίον εἰς τὴν ἐκκλησίαν », καὶ εἰτεχώρησεν εἰς τὸ δάσος ἐπ' ἐλπίδι τοῦ νὰ εὕρῃ τὴν ζητούμενην ὁδόν. Μετ' ὀλίγον ἐφθασε τῶν ὄντι εἰς ὁδὸν πλαταίαν καὶ ὁμαλὴν ὅπου ὁ ἄνεμος, ἐμποδιζόμενος ἀπὸ τὰ δένδρα, δὲν ἐμυκάτο ὡς πρὶν ὁ ἵππος ἔλαβεν ἀναψυχὴν, καὶ ὁ Βλαδίμιρος καθήσυχασε. Καὶ ὅμως ἐπροχώρει, ἐπροχώρει ὀλονέν, καὶ οὐδὲ χωρίον ἐβλεπεν, οὐδ' εἰς τὸ τέλος τοῦ δάσους ἐφθασε. Τότε ἶδε φρίσσειν ὅτι εὕρισκετο εἰς μέρος πάντῃ ἀγνωστον. Κυριευθεὶς ἀπὸ ἀπελπισίαν ἐκτύπησεν ὡς μαινόμενος τὸν ἵππον τοῦ, ὅστις μετὰ πολλοῦ ἀγῶνος ἤρχισε νὰ τρέχῃ, ἀλλὰ δὲν ἐβράδυνε νὰ ἀναλάβῃ τὸ βαρὺ βῆμά του, διότι δὲν εἶχε δύναμιν νὰ βαδίσῃ γοργότερον.

Μετὰ τινὰ ὥραν ὁ Βλαδίμιρος ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ μακρότατον ἐκεῖνον δάσος, ἐρρίψεν ἀσθμαίνων πανταχόσε τὰ βλέμματά του, ἀλλ' οὔτε τὸ χωρίον ἐβλεπεν οὔτε καλύβην. Ἦτον τότε μεσονύκτιον, τὰ δάκρυά του ἔρρεον ποταμηδόν, χωρὶς δὲ νὰ γνωρίζῃ ποῦ ὑπάγει ἐξηκολούθει νὰ προχωρῇ. Ἐν τοσοῦτῳ ἡ θύελλα ἐκόπασε, τὰ νέφη διεσκορπίζοντο, ὁ οὐρανὸς ἐκαθαρίζετο, καὶ ὁ ἀξιώματικὸς ἶδεν ἀπέραντον πεδιάδα χιονοσκεπαστον, ἐν μέσῳ τῆς ὁποίας ἐφαίνετο χωρίον εὐτελὲς συγκείμενον ἀπὸ τέσσαρας ἢ πέντε καλύβας. Διευθυνθεὶς ἀμέσως πρὸς τὴν πλησιέστεραν ἐκρουσε τὸ παράθυρόν της. Μετ' ὀλίγον γέρων τις λευκοπώγων προβαλὼν τὴν κεφαλὴν ἠρώτησε:

- Τί θέλεις;
- Εἶμαι ἀκόμη μακρὰν τοῦ Σκαδρίνου;
- Τοῦ Σκαδρίνου! . . .
- Ναί, ναί, εἶναι μακρὰν ἀπ' ἐδῶ;
- Ὅχι, πολὺ μακρὰν, ἕως δύο βέρστια.
- Ὁ Βλαδίμιρος ἔκαμε σχῆμα ἀπελπισίας, καὶ ἐμεινεν ἀκίνητος ὡς ἐμβρόντητος.
- Καὶ πόθεν ἐρχεσαι; ἐπανεἶλαβεν ὁ γέρων. Ἄλλ' ὁ Βλαδίμιρος χωρὶς ν' ἀποκριθῆ, ἠρώτησεν ἐὰν εὕρισκεν ἵππους διὰ νὰ τὸν μεταφέρωσιν εἰς Σκαδρίνον.
- Καὶ ποῦ νὰ τοὺς εὔρω; ἀπεκρίθη ὁ γέρων.
- Δὲν ἔμπορεῖς τοῦλάχιστον νὰ με προμηθεύσῃς ἓνα ὄδηγόν; θὰ τὸν ἀνταμειψῶ πλουσιοπαρόχως.
- Πρὸς μὲν, ἀπεκρίθη ὁ γέρων ὑπάγει νὰ σὲ στειλῶ τὸν υἱόν μου, καὶ με αὐτὸν συμφορεῖς.
- Καὶ ἐγένεον ἄφαντος. Μετὰ τινὰ λεπτά ὁ Βλαδίμιρος ἐκρουσεν ἐκ νέου τὸ παράθυρον.
- Τί θέλεις; ἀκόμη; ἠρώτησεν ὁ γέρων.
- Δὲν θὰ ἔλθῃ ὁ υἱός σου;
- Ἐνδύεται ὀλονέν, ἀν κρυόνῃς ἔμβα νὰ ζεσταθῇς.

— Ὅχι, ὄχι, εὐχαριστῶ! στειλέ με τὸν υἱόν σου.

Μετ' ὀλίγον ἠνοιχθῆ ἡ πόλη, καὶ νέος τις κρατῶν εἰς χεῖρας μεγάλην βάρδον διὰ τῆς ὁποίας κατεμέτρα ἐνθεν κάκειθεν τὴν χιόνα ἐπροχώρησε πρὸς αὐτόν.

- Ὅποια ὥρα εἶναι; ἠρώτησεν ὁ Βλαδίμιρος.
- Ἐξημερώματα, ἀπεκρίθη ὁ χωρικός.
- Ὁ Βλαδίμιρος ἐμεινεν ἄφωνος.

Ὅταν ἐφθασαν εἰς Σκαδρίνον, ἡ ἡμέρα ἤρχιζε νὰ διαγελά και οἱ πετεινοὶ νὰ καλῶσιν ἡ ἐκκλησία ἦτον κλειστή, ὁ δὲ νέος πληρώσας τὸν ὄδηγόν ἐδραμεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἱερέως. Τί ἄρα ἐμελλε νὰ μάθῃ; Ἄλλ' ἂς ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν οἰκίαν τῶν ἀγαθῶν κατοίκων τῆς Νεναραδοῦσης διὰ νὰ ἴδωμεν καὶ τὰ ἐκεῖ διατρέξαντα. Οἱ γονεῖς τῆς Μαρίας εἰσῆλθον τὸ πρῶτον εἰς τὸ ἐστιατόριον τὸ τέτον ἐκάχλαζεν ἐπάνω τῆς τραπέζης, καὶ ὁ πατὴρ ἔστειλε νὰ μάθῃ πῶς ἐπέρασεν ἡ κόρη του. Ὁ ὑπηρέτης ἐπιστρέψας εἶπεν ὅτι ἡ κυρία Μάρια δὲν εἶχε κλοκοιμηθῆ τὴν νύκτα, ὅτι ἐν τοσοῦτῳ ἦτον καλῆτερα, καὶ ὅτι μετ' ὀλίγον θὰ ἤρχετο. Καὶ τῶνόντι μετ' ὀλίγον ἦλθε, καὶ προχωρήσασα πρὸς τοὺς γονεῖς τῆς ἠσπασθῆ τὰς χεῖράς των.

- Πῶς εἶσαι τέκνον μου; ἠρώτησεν ὁ πατήρ.
- Καλῆτερα, ἀπεκρίθη ἡ νέα.
- Θὰ σ' ἐβλάψεν ἴσως ἡ θερμάστρα.
- Πιθανόν.

Ἄλλὰ τὸ ἐσπέρας ἡ Μάρια ἠσθένησεν, ὁ ἰατρός ἐλθὼν μετ' ὀλίγον εἶπεν ὅτι εἶχε θέρμην, καὶ ὑπὲρ τὰς δεκαπέντε ἡμέρας ἡ νέα εὕρισκετο εἰς τὸ στόμα τοῦ Χάρωνος.

Κάνεις δὲν ἐγνώριζε τὴν φυγὴν της, τὰς δύο ἐπιστολάς τὰς εἶχε καῦσει, ἡ ὑπηρέτις δὲν ἀνέφερε τὸ παραμικρόν, ὁ ἱερεὺς καὶ οἱ μάρτυρες τοῦ Βλαδίμιρου εἶχον ἐπίσης διατηρήσει, διὰ λόγους βεβαίως ἰσχυροῦς, σιωπῆν, καὶ ὁ ἠνίοχος αὐτὸς δὲν εἶχε πολυμιλήσει εἰς τὰ καπηλεῖα τὸ μυστήριον λοιπὸν δὲν ἀνεκαλύφθη ἀν καὶ τὸ ἐγνώριζεν ἡμίσεια δωδεκάς συνενόγων. Ἡ Μάρια ὅμως τὸ ἐπρόδωκε μόνῃ κατὰ τὰς στιγμὰς τῆς φρενιτιδός της. Εἶπε πράγματα τόσῳ ἀλλόκοτα ὥστε ἡ μήτηρ, καθημένη εἰς τὸ προσκεφάλαιόν της, ἐπέσθη ὅτι ἡγάπα περιπαθῶς τὸν Βλαδίμιρον, καὶ εἰς τοῦ ἔρωτος τὴν ὑπεροβὴν ἀπέδωκε τῆς θυγατρὸς της τὴν ἀσθένειαν. Ἀνέφερε τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν σύζυγόν της καὶ τινὰς τῶν φίλων των, παραστήσασα τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ μὴ γίνωσιν αἴτιοι τοῦ θανάτου τῆς νέας, καὶ ὅτι, τέλος πάντων, ἡ πτωχεία ἐκεῖνου τὸν ὅποιον ἡγάπα δὲν ἦτον ἐλάττωμα ἀξίον κατακρίσεως.

Ὅταν ἤρχισε νὰ ἀναλαμβάνῃ, οἱ γονεῖς ἐγραψάν πρὸς τὸν Βλαδίμιρον εἰδοποιήσαντες αὐτόν ὅτι συγγαμὰ κατετίθεντο εἰς τὴν μετὰ τῆς Μαρίας ἐνωσίον του, ἀλλ' ὁπόσον ἐξέστησαν ὅταν, λαβόντες ἐπιστολὴν ἀκατάληπτον, ἀνέγνωσαν ὅτι ποτὲ πλέον δὲν θὰ πατήσῃ εἰς τὴν οἰκίαν των, καὶ ὅτι μόνῃ ἐλπίδα εἶχε τοῦ λοιποῦ τὸν θάνατον. Μετὰ τινὰς ἡμέρας ἔμαθον ὅτι ἀπῆλθεν εἰς τὸν πόλεμον τοῦ 1812.

Πολὺν καιρὸν δὲν ἐτόλμησαν νὰ διακοινώσωσι τὴν εἰδήσιν ταύτην εἰς τὴν Μάριαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἰδία

δὲν ὠμίλει πώποτε περὶ τοῦ Βλαδίμιρου. Μίαν ὁμοίωσιν τῶν ἡμερῶν ἀναγνώσασα τὸ ὄνομά του μεταξὺ ἐκείνων οἵτινες εἶχον διακριθῆ καὶ πληρωθῆ, εἰς τὴν ἐν Βοροδίνῳ μάχην, ἐλειποθύμησε.

Μετὰ τινὰ καιρὸν ἀπέθανεν ὁ πατὴρ τῆς ἀφῆτας εἰς αὐτὴν μεγίστην κατάστασιν, ἥτις ἴσως δὲν ἦτον ἰκανὴ νὰ τὴν παρηγορήσῃ. Διὸ, ἀναχωρήσασα μετὰ τῆς μητρὸς της ἀπὸ τὴν οἰκίαν ἥτις ἀνεθύμωσεν εἰς αὐτὰς περιπτώσεις ὀδυνηρὰς, μετέβη εἰς ἄλλην ἐπαρχίαν.

Ἐκεῖ ἡ νεότης καὶ ἡ κατάστασις τῆς ἔσσαν εἰς τοὺς πόδας τῆς νέου προσηλύτους, ἀλλ' εἰς κἀνένα ἐξ αὐτῶν δὲν ἔδωκε τὴν ἐλαχίστην ἐλπίδα. Ἡ μήτηρ τὴν ἠνάγκαζεν ἐν τοσοῦτῳ νὰ ὑπανδρευθῆ, ἀλλ' αὐτὴ σείουσα τὴν κεφαλὴν με ἦθος περιλυπον δὲν ἔλεγεν οὐδὲ λέξιν. Ὁ Βλαδίμιρος εἶχε μὲν ἀποθάνει, ἀλλ' ἡ Μάρια ἐφαίνετο λατρεύουσα τὴν μνήμην του, καὶ ἐβύλαττε μετὰ μεγίστης ἐπιμελείας ὅτι εἶχε λάβει ἀπὸ αὐτόν, στίχους, μουσικὴν καὶ ζωγραφίαν. Ὅλοι ἐθαύμαζον τὴν τόσην σταθερότητά της, καὶ ἐπερίμενον ἀνυπομῶνως νὰ ἴδωσιν ἐκεῖνον ὅστις; θὰ ἐνίκα ἐπὶ τέλους τὴν πίστιν τῆς νέας ταύτης Ἀρτεμισίας.

Ὁ πόλεμος εἶχε τελειώσει εὐτυχῶς καὶ οἱ στρατιῶταί μας ἐπανήρχοντο θριαμβεύοντες εἰς τὰς ἐστίας των, ἐν μέσῳ λαοῦ ἐνθουσιῶντος. Πανταχόθεν ἐπαύει μουσικὴ στρατιωτικὴ, καὶ οἱ ἀξιώματικοί, ὅσοι ἀνεχώρησαν ἐρηθιοὶ εἰς τὰ κρατόπεδα, ἐπέστρεφον σήμερον ἔχοντες ὄψιν ἀνδρικήν καὶ στήθη ἐσκεπατμένα ἀπὸ παράσημα.

Αἱ γυναῖκες τῆς Ρωσίας ἦσαν τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀμιμητοὶ τὴν συνήθη ψυχρότητα των εἶχε διαδεχθῆ ἀληθὴς ἐνθουσιασμός, καὶ ἠπάζοντο με φωνὰς ἀγαλλιάσεως τὰ εἰσερχόμενα εἰς τὰς πόλεις τάγματα, ἐπὶ κεφαλῆς ἔχοντα σημαίας ἀναπεπταμένας καὶ σάλπιγγας. Ἡ Μάρια δὲν ἦτον μὲν παρούσα εἰς τὰς ἐπιστήμιους πανηγύρεις τὰς τελουμένας τότε καθ' ὅλας τὰς πόλεις, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς κώμας καὶ τὰ χωρία ὁ ἐνθουσιασμός, δὲν ἦτον κατώτερος. Ἐνταῦθα, ἡ παρουσία ἀξιώματικῶ ἐθεωρεῖτο ὡς μέγα συμβεληχὸς τὸν ὑπεδέχοντο ἐν θριάμβῳ, καὶ ἠμιλλῶντο τίς νὰ δώσῃ πρὸς αὐτόν πλείοτερα συμπαιδείας δειγμάτια.

Ἐίπομεν ὅτι ἡ Μάρια, με ὄλην τὴν ψυχρότητα της, ἐπερικυλοῦτο ἀπὸ ἐραστάς, ὅλοι ὅμως ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσιν ὅταν ἶδον ἐλθόντα εἰς τὴν οἰκίαν της συνταγματάρχην Οὐσσάρων ὀνόματι Βουρμίνον, ὅστις ἐφόρει τὸν σταυρὸν τοῦ Ἁγ. Γεωργίου, καὶ, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν γυναικῶν, εἶχεν εἰς τὸ πρόσωπον ὠχρότητα ἐξυπνίζουσαν τὴν συμπάθειαν. Εἶχεν εἰκοσιεξ ἐπίπου ἐτῶν ἡλικίαν, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ παρακείμενα εἰς τὴν κατοικίαν τῆς Μαρίας κτήματά του, διὰ νὰ ἀναπαυθῆ ἀπὸ τοὺς κόπους του καὶ νὰ θεραπεύσῃ τὰς πληγὰς του. Ἡ νέα τὸν ὑπεδέχθη με ἰδιόζουσαν φιλοφροσύνην. Πλησίον αὐτοῦ δὲν ἦτον σιωπηλὴ καὶ περισκεπτικὴ ὡς μεθ' ὧν τῶν ἄλλων. Δὲν θέλωμεν νὰ τὴν ἀδικήσωμεν λέγοντες ὅτι ἐπροσπάθει νὰ τὸν ἐλκύσῃ διὰ τρόπων ἐρωτικῶν, ἀλλ' ὁ ποιητὴς, ἀν ἐβλέπε τὴν συμπεριφορὰν της, θὰ ἠρώτα δικαιοματικῶς: Se amor non è, che dunque

è quel? . . . (ἐὰν δὲν εἴν' ἔρως, τί λοιπὸν εἶναι;).

Ὁ Βουρμίνος ἦτον τῶνόντι ἀξίερατος νέος, ἔχων πραγματικῶς προτερήματα νὰ εἴη τὰ ὁποῖα ἀρέσκουσι πλείοτερον εἰς τὰς γυναῖκας. Ἡ πρὸς τὴν Μάριαν ἀγάπη του ἦτον καὶ ἀπλή καὶ ἀβίατος, ἀλλ' οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ ἡ καρδιά του ἐφαίνοντο ἀκολουθοῦντα ὅλα της τὰ κινήματα, ἐπροσκολλῶντο εἰς ὅλας τὰς λέξεις της. Εἶχεν, ὡς ἐφαίνετο, χαρακτῆρα εἰρηνικόν καὶ περιεπτικόν, καὶ ὅμως ἐλέγετο ὅτι ἐξῆσεν ἄλλοτε ζωὴν ἀρκετὰ νεανικήν. Τοῦτο ὅμως δὲν ἐθεωρεῖτο ἐλάττωμα ἀπὸ τὴν Μάριαν, ἔχουσαν, ὡς ὅλας αἱ γυναῖκες, τὴν διάθεσιν τοῦ νὰ συγχωρήσῃ τὰς παρεκτροπὰς τὰς προερχομένας ἀπὸ χαρακτῆρα θερμόν. Ἡ Μάρια δὲν ἠγάπα μόνον τὴν γλυκεῖαν ὁμιλίαν τοῦ νέου ἀξιώματικῶ, τὴν ὠχρότητα, τὰς πληγὰς του, ἀλλὰ πρὸ πάντων τὴν σιωπὴν του. Δὲν ἐδύνατο νὰ κρύψῃ ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος τὴν ἤρεσκε πολὺ, οὗτος δὲ, ὡς ἔχων καὶ πείραν καὶ δευδρόκειαν, θὰ ἐνόησε τὴν κατάστασιν τῆς καρδίας τῆς νέας φίλης του. Διὰ τί λοιπὸν δὲν ἐπέσειν εἰς τοὺς πόδας τῆς Μαρίας διὰ νὰ φανερώσῃ τὸν ἔρωτά του; ὁποῖον αἴτιον τὸν ἀνεγαίτιζεν; Εἶχε τάχα τὴν δειλίαν ἐκείνην ἥτις εἶναι ἀδιαχώριστος ἀπὸ τὸν ἀληθῆ ἔρωτα, ἡ τὴν ἐπιτηδειότητα πολυμηγάνου ἐραστοῦ; Σκεφθεῖσα πολλὸν καιρὸν περὶ τοῦτου ἐπέσθη ὅτι ἡ περισκεψίς αὐτῆ ἐπρεπε ν' ἀποδοθῆ εἰς μόνην τὴν δειλίαν, καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἐνισχύσῃ αὐτὴ πρῶτη τὸν νέον. Ἐπρόβλεπε κατὰ τινὰ τρόπον περιπτώσεις παραδόξους, καὶ ἀνέμενεν ἀνυπομῶνως τὴν καταστροφὴν.

Τὰ στρατηγήματά της εὐδοκίμησαν κατὰ πάντα. Ὁ Βουρμίνος κατέστη πολὺ σκυθρωπότερος, καὶ οἱ μαῦροί του ὀφθαλμοὶ προσηλώνοντο τοσοῦτῳ φλογεροῖ ἐπὶ τῆς Μαρίας, ὥστ' ἐφαίνετο ὅτι ἡ λύσις δὲν ἦτον πλέον μακρὰν. Οἱ γείτονες ὠμίλου περὶ τοῦ γάμου τῆς νέας, ὡς περὶ πράγματος ἀποφασισθέντος, καὶ ἡ μήτηρ της ἔχαιρε. Μίαν τῶν ἡμερῶν, ἐνθ' αὐτῆ ἐκάθητο μόνῃ εἰς τὸν θάλαμόν της ἀναζητοῦσα τὸ μέλλον διὰ χαρτίων, ὁ Βουρμίνος εἰσελθὼν ἠρώτησε ποῦ ἦτον ἡ Μάρια. — Εἰς τὸν κῆπον, ἀπεκρίθη ἡ μήτηρ, ὑπάγε νὰ τὴν εὕρῃς καὶ σὰς περιμένω ἐδῶ. — Ὁ συνταγματάρχης κατέβη εἰς τὸν κῆπον, ἡ δὲ καλὴ μήτηρ ἔλεγε καθ' ἑαυτὴν, ἐλπίζω ὅτι σήμερον γίνετα ἡ ἀπόφασις.

Ὁ Βουρμίνος εὕρηκε τὴν Μάριαν καθημένην πλησίον βρύσεως καὶ κρατοῦσαν βιβλίον, ὡς ἀληθινὴν ἠρωίδα μυθιστορημάτος. Μετὰ τινὰς λέξεις ἡ νέα διέκοψε τὴν ὁμιλίαν, διὰ νὰ φέρῃ εἰς ἀμχανίαν τὸν ἀξιώματικόν καὶ νὰ τὸν κατορθώσῃ νὰ προβῇ ταχέως εἰς ἐξήγησιν. Καὶ τῶνόντι ὁ Βουρμίνος, ἀπορῶν πῶς νὰ ἀναλάβῃ τὸ σύνθημα ἦθος του, εἶπε πρὸς τὴν Μάριαν ὅτι πρὸ πολλοῦ ἐξήτει εὐκαιρίαν διὰ νὰ ἀνοίξῃ εἰς αὐτὴν τὴν καρδίαν του, καὶ ὅτι τὴν παρεκάλει νὰ τὸν δώσῃ τὴν ἀδειαν νὰ ἐξηγηθῇ. Ἡ Μάρια ἐκλείπει τὸ βιβλίον καὶ ἐχαμήλωσε τοὺς ὀφθαλμούς.

— Σὲ ἀγαπῶ, εἶπεν ὁ Βουρμίνος, σὲ ἀγαπῶ ὡς τρελός. (ἡ νέα ἐρυθρίασασα ἐκλίνας ἐτι πάλαν τὴν κεφαλὴν.) Ἐκαμα μεγίστην ἀνοησίαν παραδοθεὶς εἰς τὴν γλυκεῖαν ἔξιν τοῦ νὰ σὲ βλέπω καὶ νὰ σὲ ἀκούω

καθημερινῶς. Τώρα δὲν ἔμπορῶ πλέον ν' ἀντισταθῶ εἰς τὴν εἰμαρμένην μου. Ἡ ἐνθύμησίς σου, τὸ ἀξιολάτρευτον πρόσωπόν σου θὰ βρασιζοῦν τὴν ἄθλιαν καρδίαν μου καθ' ὅλην μου τὴν ζωὴν. Μὲ μένει ὁμως μέγα τι χρέος νὰ ἐκπληρώσω· πρέπει νὰ σὲ ἀνακαλύψω μυστικὸν ὁλέθρον τὸ ὁποῖον θέτει μεταξύ τῶν ὀντων μας φραγμὸν ἀδιαβατον.

Ἡ Μαρία τὸν ἠτένιτε μὲ ἦθος καταπεπληγμένον.

— Εἶμαι ὑπανδρευμένος, ἐπανελάβην ὁ Βουρμίνος, ὑπανδρευμένος πρὸ τριῶν ἐτῶν, καὶ δὲν ἤξεύρω οὔτε ποία εἶναι ἡ σύζυγός μου, οὔτε ποῦ εἶναι, καὶ ἂν ποτὲ θὰ τὴν ἐξαναῖδῶ.

— Τί λέγεις; ἀεφώνησεν ἡ Μαρία. Πόσον παραδοξον πρᾶγμα. Ἐξακολούθησε σὲ παρακαλῶ. Θὰ σὲ διηγηθῶ μετέπειτα τί συνέβη καὶ εἰς ἐμέ. . Λέγε.

— Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1812, ἐξηκολούθησεν ὁ Βουρμίνος, ὑπήγαινα εἰς τὸ ἐν Οὐίλνα σύνταγμα μου. Φθάσας μίαν ἡμέραν πολλὰ ἀργὰ εἰς τινὰ σταθμὸν, εἰήτησα νὰ ζεύξουν ἀμέσως τὰ ἄλογα, ἀλλὰ τυγχόντως ἐπῆλθε θύελλα χιονώδης φρικτοτάτη, καὶ ὁ ταχυδρόμος καθὼς καὶ οἱ ἄνθρωποι τοῦ, μ' ἐσυμβούλευσαν νὰ μὴ ἀναχωρήσω. Καὶ κατὰ πρότον μὲν ἠκούστα τὴν συμβουλήν των μετ' ὀλίγον ὁμως, ἀνόμενος νὰ ἐξακολουθῆσω τὸν δρόμον μου, ἀπεφάσισα νὰ κατάρρονῆσω πάντα κίνδυνον. Ὁ ἀμαξολάτης, διὰ νὰ ὀλιγοστεύτῃ τὸν δρόμον, ἠθέλησε νὰ περάσῃ ποταμὸν παγωμένον, ἀλλ' ἀπεπλανήθη, καὶ ἐφθάσαμεν εἰς πεδιάδα ἀγνωστον εἰς αὐτόν. Ἰδὼν μακρὰν φῶς τὸν δίαταξα νὰ διευθυνθῆ πρὸς αὐτό. Ἐφθάσαμεν εἰς χωρίον, ἡ ἐκκλησία τοῦ ὁποίου ἦτον φωταγωγημένη, αἱ πύλαι τῆς ἀνοικταί, καὶ παρ' αὐτὰς ἦσαν τινὰ ὄχηματα καὶ ἄνθρωποι τινες περιπατοῦντες.

« Ἀπ' ἐδῶ! ἀπ' ἐδῶ! » μ' ἐφώναζαν μερικοὶ. Ἐπροχώρησα. « Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, μὲ εἶπεν ἀγνωστός τις, διὰ τί ἀργοπόρησες τόσον; ἡ ἀρχαιωνιστικὴ σου εὐεισηθῆσεν, ὁ ἱερεὺς δὲν ἤξεύρει τί νὰ κάμῃ, καὶ ἡμεῖς ἐτοιμαζόμεθα νὰ ἀναχωρήσωμεν. Ἐλα, τρέξε! » Κατέβην ἀπὸ τὸ ὄχημά μου, περιτυλιγμένος μὲ τὸν μακρὸν μου καὶ ἐμῆκα εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Νέα τις ἐκάθητο εἰς θρανίον μεταξὺ σκότους, καὶ ἄλλη τις στεκομένη ὀπισθὲν τῆς ἔτριβε τοὺς μὴνιγγὰς τῆς. « Δόξα σοι ὁ Θεός! ἐφώναξεν ἡ τελευταία ἤλθε τέλος πάντων ἡ ταλαίπωρος κυρία μου ὀλίγον ἔλειψε ν' ἀποθάνῃ. » Ὁ ἱερεὺς πλησιάσας με εἶπε· « θέλεις ν' ἀρχήσω; μάλιστα ἀπεκρίθην » καὶ εὐθὺς ἀνεσῆκασαν τὴν νέαν ἡ ὁποία μ' ἐφάνη ὡραία. Παραφερόμενος ἀπὸ ἀκατανόητον καὶ ἀσυγχώρητον κουφότητα ἐπροχώρησα πρὸς τὸ βῆμα. Ὁ ἱερεὺς ἐπλησίασεν, ἐνῶ οἱ μάρτυρες καὶ ἡ ὑπηρετίς κατεγίνοντο εἰς τὸ νὰ ζωογονήσωσι τὴν νέαν. Ἐντὸς ὀλίγου ἐτελείωσεν ἡ τελετή, καὶ μᾶς εἶπαν νὰ ἐναγκαλισθῶμεν ὁ εἰς τὸν ἄλλον. Ἡ σύζυγός μου ἐστράφη πρὸς ἐμέ μὲ πρόσωπον κάτωχρον ἠθέλησα νὰ τὴν ἀσπασθῶ, ἀλλ' αὐτὴ, Θεέ μου, ἐφώναξε, δὲν εἶν' ἐκεῖνος! καὶ ἔπεσεν ἀνάσθητος. Οἱ μάρτυρες μὲ ἠτένισαν ὡς ἐμβρόντητοι, ἐγὼ ἐκῆκα ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, ἀνέβην εἰς τὸ ὄχημά μου, καὶ ἔφυγα.

— Θεέ μου! εἶπεν ἡ Μαρία, καὶ δὲν ἤξεύρεις τί ἀπέγεινεν ἡ σύζυγός σου!

— Δὲν ἤξεύρω, ἀπεκρίθη ὁ Βουρμίνος, οὔτε τὸ ὄνομα τοῦ χωρίου ὅπου ἐγείνεν ἡ τελετή. Τόσον ὀλίγον ἐφρόντιζα τότε εἰς αὐτὴν τὴν ἱεροσολίαν, ὥστε ἀπεκοιμήθην ἀμέσως, καὶ δὲν ἐξύπνησα παρὰ τὴν ἐπιούσαν. Ὁ ὑπηρετής μου ἀπέθανεν ἐν καιρῷ τῆς ἐκστρατείας, καὶ δὲν μὲ μένει πλέον καμία ἐλπίς νὰ ἐξαναύρω τὴν πτωχὴν νέαν τὴν ὁποίαν ἀδίχησα μὲ τὴν ἀσυνείδησίαν.

— Θεέ μου! Θεέ μου! ἀέκραξεν ἡ Μαρία λαβούσα τὴν χειρὰ του! Σὺ λοιπὸν ἦσουν; καὶ δὲν μὲ γνωρίζεις;

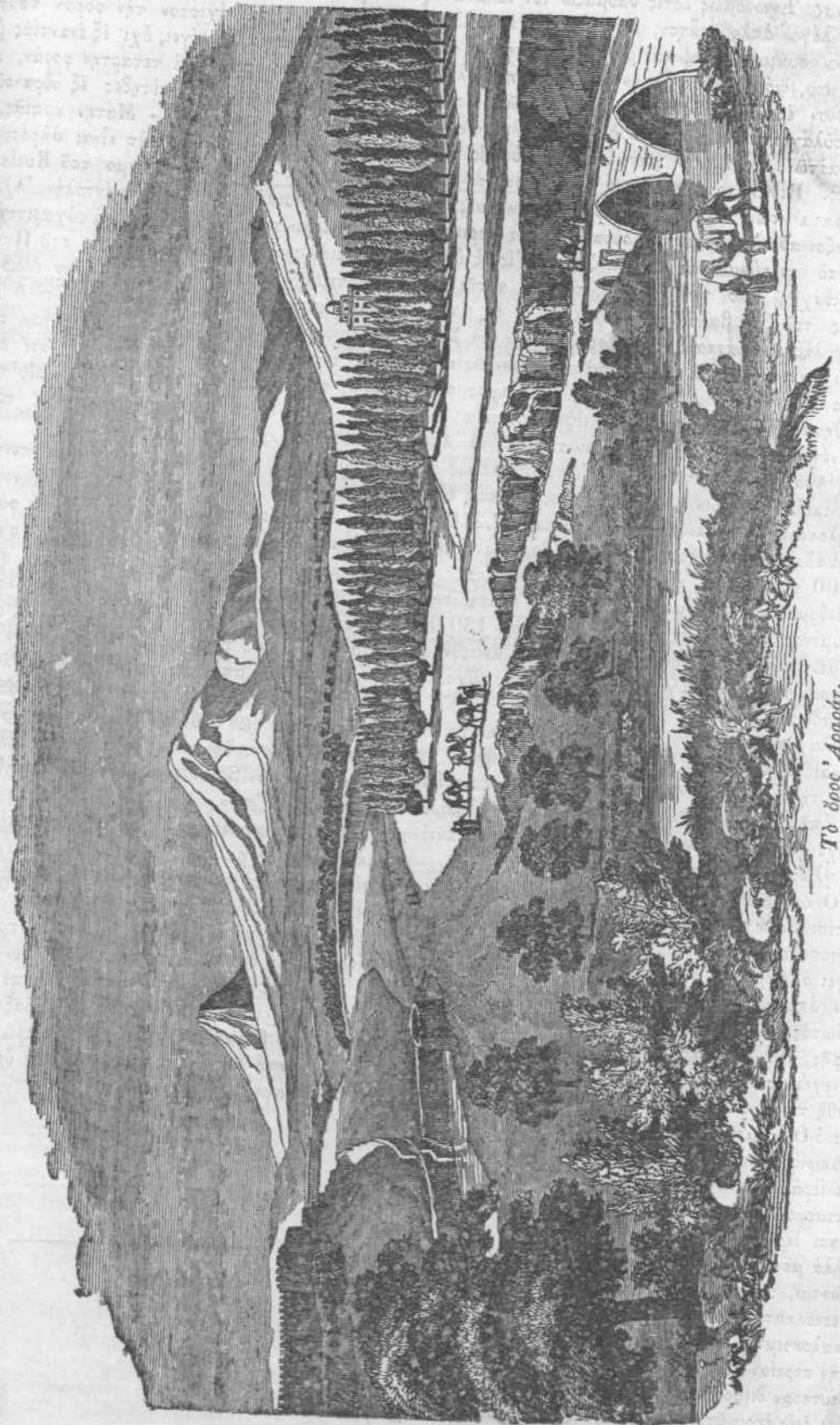
Ὁ Βουρμίνος ὠχρίασε, καὶ ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας τῆς γυναικὸς του.

N. Δ.

ΤΟ ΟΡΟΣ ΑΡΑΡΑΤ.

Φαίνεται ὅτι τὰ ὕψηλά ὄρη τὰ κρύπτοντα τὰς κορυφὰς των, ὡς ἂν εἶποιαν Γάλλοι, ἐντὸς τῶν νεφῶν, ἔχουσιν ὅλα καὶ ἀνὰ ἐν θαυμάσιον ἀνέκδοτον. Προχθὲς ἀνεγινώσκωμεν εἰς τὴν Πανδώραν, ὅτι Ἐβραῖός τις θελήσας νὰ ἀναβῆ εἰς Σινά, ὅχι βεβαίως διὰ νὰ προσκυνῆσῃ τὴν Ἁγίαν Αἰκατερίναν ἢ ν' ἀσπασθῆ τὰ ἔργα τῶν ποδῶν τῆς ἱεράς καμήλου τοῦ προφήτου, εὗρισκε κατέναντί του, ὅθεν καὶ ἂν διευθύνετο, σταυρόν μέγαν, δεξις, πηδῶν ὡς ἀστραπὴ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἔφρασε τὴν ὁδὸν τοῦ δυστυχοῦς συναδέλφου τοῦ Παταφίχου. Σήμερον, ἐπιθυμήσαντες νὰ ἀνέλθωμεν μετὰ τῶν ἀναγνωστῶν μας ἐπὶ τὰ ὄρη τὰ Ἀραράτ ὅπου ἐκάθησεν ἡ κιβωτός ἐν μηνὶ τῷ ἑβδόμῳ, ἑβδόμῳ καὶ εἰκάδι τοῦ μηνός, ἐφοβήθημεν μὴ πάθωμεν τὸ τοῦ μοναχοῦ Ἰακώβου, καὶ ἀποκοιμηθῶμεν ὡς ἄλλοι Ἐνδυμίονες ἢ ἄλλοι Ἑπτὰ παιδες.

Τί ἐπαθεν ὁ παπᾶ Ἰακώβος, θέλωμεν μετ' ὀλίγον τὸ διηγηθῆ, διότι τὸ θαῦμα τοῦτο δὲν εὐρίσκειται οὔτε εἰς τὸ Λαυσαϊκόν, οὔτε εἰς τὴν Ἀμαρτωλῶν Σωτηρίαν, οὔτε εἰς κανὲν Συναξάριον ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα φυλλολογοῦσι, δὲν ἀμφιβάλλωμεν, οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ τοῦ παλαιοῦ ἡμισφαιρίου πλειότερον καὶ αὐτοῦ τοῦ Πικουίλλου τοῦ ἐπιλεγομένου Ἀλλίαγα. Ἀλλὰ τίς ὁ Ἐνδυμίον, καὶ τίνες οἱ Ἑπτὰ παιδες, καὶ ποῖος ὁ Παταφίχος, καὶ τίνα τὰ ὄρη Ἀραράτ, περὶ τούτων δὲν θέλωμεν εἶπει οὔτε γὰρ, φοβούμενοι μὴ προσβάλωμεν τὴν εὐγενῆ φιλοτιμίαν σας· διότι, τίς ἐξ ὑμῶν δὲν ἔμαθεν ἀφότου ἤρχισε νὰ συλλαβίῃ, ὅτι ὁ Ἐνδυμίον ἦτον ἐξ Ἠλίδος τῆς Πελοποννήσου, συντοπίτης Λυκούργου καὶ Λυσάνδρου τῶν νεωτέρων, καὶ ὅτι ἐραστῆσα αὐτοῦ ἡ Σελήνη καὶ θέλουσα νὰ καμαρόνη τὰ κάλλη του, ἐκαπέστειλε πρὸς αὐτὸν ὑπνον αἰώνιον; Ἴσως τὸ θαυμαστικὸν τοῦτο εἶδος τοῦ ἐρωτος, ὡς φαίνεται, κύριοι τοῦ Πανσιλύπου, τοῦ καρνείου τῆς Ἀνατολῆς κατὰ τῆς ὡραίας Ἑλλάδος, πολλὰ ἀλλόκοτον ἢ θεωρία δὲν εἶναι προτέρημα τοῦ

Τὸ ὄρος Ἀραράτ.

αἰῶνός μας. Ἐγὼ ὅμως ὄστις θαυμάζω τὸν Πλάτωνα δι' ἓνα λόγον ἀπλούστατον, διότι δὲν τὸν καταλαμ-
θάνω, δὲν συμμερίζομαι, καὶ μὲ συγχωρεῖτε διὰ τὴν
τόλμην μου, διόλου τὴν γνώμην σας· ἂν ἤμην Σελήνη
δὲν ἤθελον ἐρασθῆ ἑνὸς μόνου ἀλλὰ πολλῶν, διακο-
σίων τοῦλάχιστον, ὄλων δηλαδὴ τῶν βουλευτῶν καὶ
γεροσυαστῶν, καὶ ἤθελον μεταβάλλει αὐτοὺς εἰς Ἐν-
δυμίνας. Πιθανώτατον μάλιστα, μιμούμενος τὰ πα-
ραδείγματα τῶν ἀειμνήστων προπατόρων μας, νὰ
ἀνεβίβαζον αὐτοὺς καὶ μέχρις οὐρανοῦ διὰ νὰ περικαλ-
λύνω τὸ στερέωμα καὶ μὲ νέα ζώδια. Τίς ἐξ ὑμῶν
δὲν ἐδιδάχθη ἀπὸ τὴν μάμμην του, ἐξ αὐτῆς τῆς
πρώτης τοῦ ζῆν βαλβίδος, ὡς λέγει ὁ ἐν μακα-
ρία τῆ λήξει διδάσκαλός μου Σερούτος εἰς τὰ Σκα-
λαθύρματά του, ὅτι οἱ Ἑπτὰ παῖδες, ἐξ ὧν εἰς ὄνο-
μάζετο Ἐξακουστωδιανός καὶ ἄλλος Ἰάμβλιχος, ἀπε-
κοιμήθησαν ἔτη 372, χωρὶς νὰ λείψῃ οὐδὲ ὥρα; Τίς
δὲν ἀνέγνωσεν εἰς τὴν Γεωγραφίαν του ὅτι τὸ Ἀρα-
ράτ (Ἀραι-αράτ ἢ πτώσις τοῦ Ἀραι βασιλείως τῆς
Ἀρμενίας), ἔχει δύο χιονοσκεπᾶστος κορυφὰς ἐξ ὧν
ἡ ὑψηλότερα, ὑπερέχει τῆς μὲν θαλάσσης 17,210 τῆς
δὲ πεδιάδος τοῦ Ἀράξου 14,320 πόδας, καὶ ἡ ἄλλη
13,000 τῆς πρώτης, καὶ 10,140 τῆς δευτέρας; Τίς
δὲν ἐνθυμεῖται ὅτι ὁ μακάριος ἐκεῖνος Ἰσραηλίτης ὁ
καλοῦμενος Πατριάρχικος, ἐβαλαντιοτόμησεν 130,000
δραχμῶν μετρητῶν χωρὶς νὰ λείψῃ οὐδὲ λεπτόν, καὶ
τὰ ἐπρόμυσε τροπαιοῦχος ἢ μάλλον ἀργυροῦχος εἰς
τὰ Γαδεῖρα;

Ὅλα ταῦτα τὰ γνωρίζετε, κύριοι ἀναγνώσται· ἀλ-
λὰ καὶ τὸ θαυμάσιον ἀνεχδοτόν μου δὲν ἤθελε λαν-
θάνει τὴν φιλομαθείαν σας, ἐὰν εἰς τὸ πανεπιστήμιόν
μας ὑπῆρχε καὶ τῆς Ἀρμενικῆς καθηγητῆς ὅπως ὁ
πάρχει καὶ τῆς Ὀθωμανικῆς, διότι εἰς μόνην ἐκείνην
τὴν γλώσσαν ἐγράφη.

Ὁ καλός μας λοιπὸν παπᾶ Ἰάκωβος, ὄστις ἐρη-
μάτισε μετὰ ταῦτα Πατριάρχης Νισίβιος κατὰ τὴν
Μεσοποταμίαν, καὶ ἦτον σύγχρονος καὶ συγγενῆς, ὡς
λέγει ὁ Ἀρμένιος χρονογράφος, Γρηγορίου τοῦ μεγά-
λου, ἀπεφάσισε νὰ πληροφορηθῆ ἰδίως ὁμομασιν ἐὰν ἡ
κιβωτὸς ἐσώζετο εἰσέτι τότε ἐπὶ τῆς ὑψηλότερας κο-
ρυφῆς τοῦ Ἀραράτ, ὡς ἐβεβαίωτο παρὰ πάντων.
Ἀνεχώρησε λοιπὸν μίαν τῶν ἡμερῶν διὰ νὰ ἐπιχει-
ρισθῆ τὴν ἀνάβασιν. Ὁ ἄφρων!... Μὴ δὲν ἤξευρεν
ὅτι ὁ Θεὸς μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἀπηγόρευεν ἐπὶ
τιμωρία βαρυτάτη τὸ νὰ πλησιάσῃ τις, ὁποιοσδήποτε,
τὰ ἱερὰ λείψανα τῆς κιβωτοῦ τοῦ Νῶε; Αὐτὸς ὅμως
καταφρονήσας τὰς θείας ἐντολάς ἐπὶ προφάσει ὅτι ὀ-
λίγοι ἱερωμένοι τὰς σέβονται, ἤρχισε νὰ ἀναβαίνῃ
ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἤρχισαν καὶ οἱ πόδες του νὰ κλο-
νῶνται, οἱ ὀφθαλμοὶ του νὰ βαρύνωνται, ὁ δὲ μοναχὸς
πεσὼν κατὰ γῆς παρεδόθη εἰς ὕπνον βαθύτατον. Ἀφοῦ
ἐκαλοκοιμήθη ὁ παπᾶ Ἰάκωβος ἐξύπνησε καὶ ἐπανελάθε
τὴν πορείαν του. Ἄλλ' ἰδοὺ καὶ νέα κατηχηρία. Μετὰ
δεύτερον διεξοδικώτατον ὕπνον ἶδεν, ὡ τοῦ θαύματος!
ὅτι ἐνῶ ἐκοιμάτο μετερέθη εἰς τὸ μέρος ὅθεν εἶχεν
ἀναχωρήσει. Ἡ τεραστία αὐτὴ μεταστάσις δὲν ἔπρε-
πε νὰ τὸν μεταπέισῃ; αὐτὸς ὅμως ἰσχυρογνωμονέστε-
ρος καὶ τοῦ δερβίση ὄστις ἐξέρτε νὰ μάθῃ τί ἐστίν

ἐλευθερία, ἀνενέωσε καὶ ἐκ τρίτου τὰς προσπάθειάς
του. Ἐπέτυχε τοῦλάχιστον τὴν φορὰν ταύτην; ὁ
Ἀρμένιος χρονογράφος λέγει, ὅχι· ἐξ ἐναντίας βεβαίως
ὅτι ἐκοιμήθη καὶ τρίτην καὶ τετάρτην φορὰν, καὶ ὅτι
ἄγγελος κυρίου σταλεῖς ἐπίτῆδες ἐξ οὐρανοῦ, εἶπε
πρὸς αὐτὸν κατ' ὄναρ τάδε· « Μάτην κοπιᾶς, πάτερ
Ἰάκωβε! ἡ κορυφὴ τοῦ Ἀραράτ εἶναι ἀπρόσιτος εἰς
τοὺς θνητούς· τοιοῦτο τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου. Μὴ
παραβαίνης λοιπὸν τὴν θεῖαν του ἐντολήν· Ἄλλὰ διὰ
ν' ἀνταμείψῃς τὸν ζῆλόν σου, καὶ νὰ εὐχαριστήσῃς τὴν
περιεργειάν σου, σὲ φέρω ἐν ὄνοματι τοῦ Παντοκρά-
τορος τεμάχιον τῆς κιβωτοῦ τὸ ὅποιον ἔλαβον δια-
βαίνων διὰ τοῦ ὄρους. » Ἐννοεῖται ὅτι ὁ Ἰάκωβός
μας ἐξυπνήσας εὗρηκε πλησίον του μαῦρον τεμάχιον
ξύλου, τετράγωνον. Ἐννοεῖται ἐπίσης ὅτι παρητήθη
ἄμέσως τῆς ἀναβάσεως, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὸ μονα-
στήριον φέρων τὸ πολυτίμον κειμήλιον, τὸ ὅποιον
προσκυβεῖται καὶ μέχρι τῆς σήμερον.

Ταῦτα πάντα συνέβησαν πρὸ χιλίων πεντακοσίων
περίπου ἐτῶν· ἀλλ' ἴσως ὁ ἀναγνώστης νομίζῃ ὅτι
μετὰ παρέλευσιν τῶν αἰώνων, ὅτε τὰ φῶτα ἐξη-
πλώθησαν ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τῆς οἰκουμένης,
οἱ Ἀρμένιοι δὲν πιστεύουσι πλέον εἰς τὴν ἀπαγόρευ-
σιν ταύτην τῆς ἀναβάσεως. Ἐχει ὅμως λάθος καὶ
λάθος τρισμέγιστον· διότι πιστεύουσι εἰς αὐτὴν ἀ-
παρράλληλως ὡς πιστεύουσι εἰς τὸν Θεόν· δύναται
νὰ τοὺς λάθῃς ἀπὸ τὴν χεῖρα, νὰ τοὺς ἀναβιβάσῃς
εἰς τὴν κορυφὴν, καὶ αὐτοὶ ἐντοσοῦτω, ἀπιστοῦντες
καὶ εἰς αὐτὴν τῶν ὀφθαλμῶν των τὴν μαρτυρίαν, καὶ
εἰς αὐτὸν τῶν ποδῶν των τὸν κάματον, θέλουσιν εἶ-
ναι τὴν ἀδιάσειστον βεβαιότητα ὅτι οὐδ' ἐκινήθησαν ἀπὸ
τοὺς σοφάδας των.

Ἄλλ' ὁ ἀναγνώστης θέλει βεβαίως μείνει ἐκστα-
τικός, ἐὰν μάθῃ ὅτι ὄχι μόνον οἱ Ἀρμένιοι, ἀλλὰ
καὶ αὐτοὶ οἱ τὰ πάντα ἀνερευνῶντες Εὐρωπαῖοι, αὐ-
τοὶ οἱ ἀναζητοῦντες κόσμους ἀγνώστους, οἱ διατρέ-
γοντες παγωμένους ὠκεανούς, καὶ ἐφιπποῖ, καὶ ὄνο-
βάται ἀκόμη διασχίζοντες τοὺς ἀέρας, δὲν εἶχον ἀνα-
βῆ εἰς Ἀραράτ μέχρις ἐσχάτων! Ἀπὸ καταβολῆς
κόσμου μέχρι τοῦ 1830 ἔτους, ὅτ' ἐπραξεν τὸ τόλμη-
μα τοῦτο ὁ Γερμανὸς καθηγητῆς Φριδερικός Παρρὲρ,
ψυχὴ γεννητὴ δὲν εἶχε πατήσει εἰς τὰς ὑπερνεφείας ἐ-
κείνου ἀκρωρείας!

Οἱ Ἑπτανήσιοι ὁμογενεῖς, καὶ μετὰξὺ αὐτῶν οἱ Ζακύνθιοι, διεκρίθησαν ἀνέκαθεν, καὶ
μάλιστα ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος, διὰ φρονημάτων καὶ αἰσθημάτων ὅλως Ἑλληνικῶν. Κατὰ τὴν
τελευταίαν ἐν τῇ πατρίδι αὐτῶν πολιτικὴν πάλην, τὴν περὶ προσκλήσεως ἀληθῶν συν-
ταγματικῶν ἐλευθεριῶν, ἐδείχθησαν ὑπέρμαχοι τῆς τιμῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος καὶ
τῆς Ἑλληνικῆς ἐνότητος καὶ γλώσσης. Εἰς ἐξ αὐτῶν, ὁ Κ. Α. Σ. Γιόρκ, ὑπὸ τοιοῦτων
αἰσθημάτων ἐμπνεόμενος, μετέφρασεν ἐκ τῆς Ἰταλίδος τὰς ἐνθουσιώδεις καὶ δραματι-
κὰς περιγραφὰς σκηνῶν τινῶν τῆς ἡμετέρας ἐπαναστάσεως, τοῦ Ἀγγέλου Βροφφερίου.
Τὸ κοινὸν θέλει βεβαίως ἐκτιμῆσαι ἐπαξίως τὸν ζῆλον αὐτοῦ συντρέχον τὴν ἀρξαμένην
ἤδη τύπωσιν κατὰ τὴν κατωτέρω ἀγγελίαν.

ΑΓΓΕΛΙΑ.

Πρὸ τινος καιροῦ ἐπελήφθη τῆς ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ μεταφράσεως τῶν Ἑλληνικῶν
Σκηνῶν τοῦ Ἀγγέλου Βροφφερίου, τὸ πρῶτον μέρος τῶν ὁποίων περάνας, σπεύδω νὰ
σᾶς προσφέρω, ὡ Ἕλληνες.

Βεβαίως ἡ προσφορά μου αὕτη εἶναι μηδαμινὴ ἀπέναντι τῆς ἐπιθυμίας μου καὶ τῶν
ἀπαιτήσεων τῆς ἡμέρας· πλὴν εἶναι ἀφορμὴ μικρὰ μὲν, ἐπιτηδεῖα δὲ, διὰ νὰ, ἐὰν ὄχι
ἄλλο, τοῦλάχιστον διατηρήσῃ ζωηρὰς τὰς ἀναμνήσεις, τὰς ἐπιθυμίας καὶ τὰς ἐλπίδας
τοῦ Ἕλληρος.

Ὡς δεῖγμα τῆς ἐργασίας μου ταύτης προσφέρω δωρεὰν τεμάχιον τῆς μεταφράσεώς
μου, ἐπονομαζόμενον « Η ΒΟΒΟΛΙΝΑ. »

Δεχθῆτε τοῦτο φιλοφρόνως, ὡ Ἕλληνες, ἵνα δυνηθῶ διὰ τῆς συνδρομῆς σας, νὰ
ἐκπεραιώσω τὴν ἐργασίαν μου ταύτην.

Τὸ πρῶτον μέρος τῶν σκηνῶν τούτων τιμᾶται σελλήνια ἐξ πληρωτέα μετὰ τὴν
παραλαβήν.

Ἐρῶσθε

Ἐν Ζακύνθῳ, τὴν 6[18 Ἰουλίου, 1850.

A. Σ. ΓΙΟΡΚ.

Ἐκδοσις τῶν Ἑλλήνων συγγραμ. ὑπὸ Jacobs καὶ Rost. 8, 1820—1846 Hennings

Τὸ πρωσσικὸν τάλ. ἀρξίζει κατὰ τὸ συνάλλαγμα δρ. 4, 35, διαίρεται δὲ εἰς 30 γροσίκια. Εἰς τὴν τιμὴν ταύτην ἄνευ ἐξόδων δύναται νὰ φερθοῦν τὰ βιβλία ταῦτα ἐντὸς 2 μηνῶν ἀπὸ τῆς παραγγελίας των.

Ὀμήρου Ἰλιάς με σημειώσεις ὑπὸ F. Spitzner 1832—36	Τάλ. πρ. 5 20	γρ.
Ἡσίοδου τὰ ἅπαντα με σημ. ὑπὸ Goettling 1843.	• • 1, 26	
Πινδάρου • • • Dissen 1830.	• • 2, 23	
Αἰσχύλου Ἀγαμέμνων με σχόλια ὑπὸ Klausen 1833.	• • 1 25.	
Χοηφόροι • • • ὑπὸ Klausen 1835.	• • 1 15.	
Σοφοκλέους Φιλοκτήτης • • • ὑπὸ Wunder		
Οἰδίτους ἐπὶ Κολοῶν.		
Ἀντιγόνη.		
Τραχίνια.		
Ἄναξ.		
Ἠλέκτρα.		
Οἰδίπους τύραννος	• • 5, 5	
Εὐριπίδου Ἀνδρομάχη, Ἀλκωνίς, Μηδεία, Ἑκάβη.		
Φιλοκτήτης Ἑλένη, Ἡρακλῆς μινόμενος ὑπὸ Pflug		
Φοίνισσαι ὑπὸ Klotz με σχόλια 1829—41	• • 4, 10	
Θεοκρίτου τὰ σωζόμενα ὑπὸ Βεττερμανίου 1830	• • 1, 25	
Ἀνακρέοντος » ὑπὸ Μοθίου 1826.	• • 15	
Ἐπιγράμματα ὑπὸ Ἰακώβου 1826.	• • 2—	
Θουκυδίδης ὑπὸ E. Poppo 1847.	• • 5, 8	
Ξενοφώντος Κύρου Παιδεία ὑπὸ Bornemann 1828.	• • 1 12	
Ἵπποκράτους ἰατρικὰ ὑπὸ Kuehner. 1841	• • 1 15	
Οἰκονομικὸς ὑπὸ Bretenbach 1841	• • 1 —	
Ἀγασίλαος ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ. 1846	• • 1 —	
Ἰέρων ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ 1847	• • 1 —	
Πλάτωνος ἅπαντα εἰς 9 τόμους ὑπὸ Stallbaum 1840	• • 21 5	
Ἴσοκράτους, μέρος πρῶτον ὑπὸ Βεζμίου 1831	• • • 25	
Λυσίας καὶ Αἰσχίνης ὑπὸ Βεζμίου 1828	» • • 2	
Βασιλικῶν βιβλία ἐξήκοντα εἰκοσι: Heimbach εἰς 5 τόμους εἰς 4.		
Ἐξ αὐτῶν εὐρίσκεται παρ' ἡμῶν ἓν ἀντιτυπὸν τιμῶν. δρ. 175.		